

DE OMMELANDEN

Voorwoord

W. Kranenburg

Sluiting van 'De Ommelanden' is het beëindigen van een zuivelfabriek met een bewogen geschiedenis. Iedereen weet van de staking in 1953 en de strijd die toen is gevoerd. Maar 'De Ommelanden' is zeker meer dan dat. Jarenlang is 'De Ommelanden' voor zeker meer als 200 mensen een werkplaats geweest. Meerdere mensen hebben een groot gedeelte van het jaar op 'De Ommelanden' doorgebracht en hun inkomen verdiend. Er zijn vriendschapsbanden ontstaan, ja zelfs huwelijken!

Aan het eind van de rit is het dan goed om eens terug te kijken. Lang niet alles is helaas bewaard gebleven, maar toch wel veel. Uit dit materiaal heeft Kor Drijfholt dit boekwerk samengesteld. Het is zeker niet volledig maar meer was er niet meer te vinden. Ik vind dat het wel genoeg is om met plezier te lezen en daardoor weer aangename herinneringen boven te roepen. Veel leesplezier met 'De Ommelanden'

W. Kranenburg.

'Stad en Lande' aan de Noorderhaven te Groningen.

Inhoud

<p>Oprichting en groei 1907-1924 "Stad en Lande" 1924 "De Ommelanden" Melkritten Oorlogsjaren Wederopbouw Pensioenen Produktie en afzet Statuten Investerings Leveranciers</p>		<p>Het Melkstation Inleiding Het Melkstation RMO Tankenplan Afspraken Jongerenraad Weglopers Radioactiviteit Fusie Uittreding/ontbinding</p>
<p>Staking Algemeen Voorspel Staking Arbitrage Nasleep</p>		<p>Grensregeling Inleiding Onderhandelingen Een slepende zaak Opgelost? Gevolgen! Trouw moet blijken</p>
<p>Overgang 1952 - 1956 Organisatie Melk Reorganisatie Onderhandelingen en overdracht Plannen Situatie op 1 januari 1956 De economische situatie</p>		<p>ISO9002 Inleiding NEN-ISO 9002 Het Project Invoering Voortgang Implementatie Certificatie</p>
<p>De Ommelanden Situatie november 1956 Wederopbouw Taak Ommelanden Investerings Afzet Nieuwe Hal Investerings jaren 80/90 Het einde</p>		<p>Algemene zaken Inleiding Brief directeur Mededelingen Bestuursvergadering Brand poederpakhuis Brand poedertoren Woningen Personeel Aankoop terreinen Verkoop terrein Het weer</p>

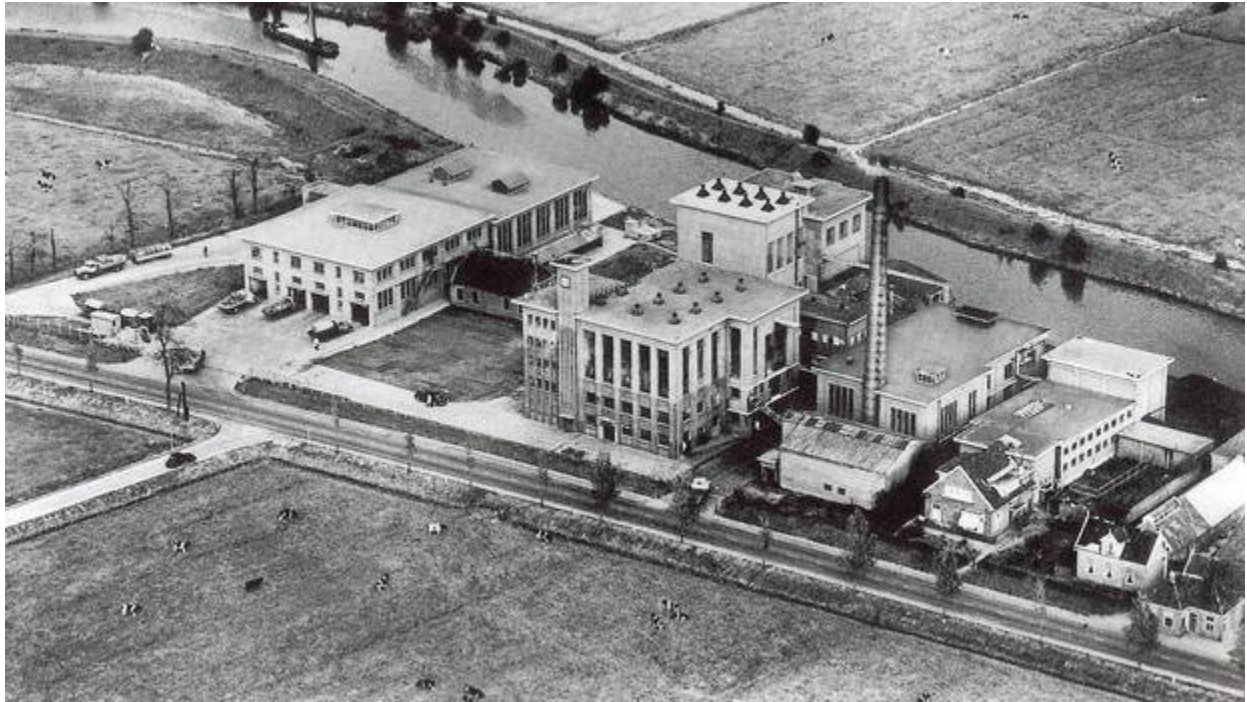
<p>Melkprodukten Inleiding Melkpoeder Evap Condens Boter Kaas Merken probleem</p>		<p>Bijlagen Plattegrond circa 1940 Plattegrond circa 1970-1980 Plattegrond circa 1985 Organisatie schema 1956 Organisatie schema 1995 Productie schema 1995 De Commissie Overgangsbrief Verzoek om lidmaatschap Brieven OR dd. 13 en 16 april 1995 Namenlijst Woordenlijst Verantwoording Nawoord</p>
<p>PV/OR Algemeen PV Feestavonden Wedstrijden Clubs Personeelsblad Ideeënbus Activiteiten Personeelslied Nawoord H.Bergsma Introductie OR Sparregeling Hearing Nieuwe directeur Nawoord door S.T. de Jonge</p>		<p>Toevoeging in heruitgave Bijlage I Juridische fusie "De Ommelanden" en FRIESLAND Frico Domo Bron: Uitwei- den september 1992 Bijlage II "De Ommelanden: altijd iets apart ge- weest Bron: Uitweiden 4 november 1995</p>

12-11-2007

versie 2011-06-24

Dit is een 'heruitgave' van het in 1995 uitgegeven boekje 'De Ommelanden'. De maker van het boek over De Ommelanden K. Drijfholt heeft 11-11-2007 www.zuivelhistorienederland.nl toestemming verleend voor plaatsing van deze 'heruitgave' op internet.

Fouten ontstaan na inscannen en ' herschrijven' zijn voor rekening van www.zuivelhistorienederland.nl

Luchtfoto 'De Ommelanden' ca. 1950.

Luchtfoto 'De Ommelanden' ca. 1955.

Oprichting en groei *

1907-1924 'Stad en Lande'

'Stad en Lande' werd in 1907 opgericht in de stad Groningen, door niet al te draagkrachtige veehouders. De zaak ontwikkelde zich in de daarop volgende jaren voorspoedig.

Vooraf in WO 1 nam het aantal leden sterk toe, omdat vele zogenaamde 'koemelkers', die hun melk voorheen voor consumptie verkochten, lid werden. Moeilijk was het lid worden niet. Het ledenregister werd getekend en je was lid.

Het aantal leden steeg tot 300 en een in de stad gevestigde melkinrichting kon worden overgenomen. Eveneens werd aan de Frieschestraatweg even buiten Groningen een nieuwe fabriek voor melkpoeder en gecondenseerde melk gebouwd. Na een zeer voorspoedige groei kwam de tegenslag. Op de gecondenseerde melk, die van onvoldoende kwaliteit was, werden grote verliezen geleden.

In 1920 ontstond bij een aantal leden wantrouwen tegen het bestuur en de directeur. Er werd een enquêtecommissie benoemd die een onderzoek moest instellen. In het rapport van de enquêtecommissie werd onder meer geconcludeerd dat de directeur als handelaar voor eigen rekening was opgetreden. Tevens werd er een ander financieel beheer bepleit. Er werd echter in de ledenvergadering een motie van het bestuur aangenomen waarin verklaard werd, dat het bestuur en de directeur geen blaam betraf. Hierdoor kon de zaak doorsukkelen tot het voorjaar van 1923.

Een commissie van drie, buiten de vereniging staande personen nl.
de voorzitter van de Groninger Zuivelbond (R.F. de Boer),
de secretaris van de Friesche Zuivelbond (U. Kooistra)
en de Rijkszuivelconsulent (J. Huisman),

werd toen benoemd, om een oordeel uit te spreken over:

1. de stand van zaken van de vereniging
2. de mogelijkheid van voortzetting van het bedrijf
3. de houding van bestuur en commissarissen en van de vorige beheerder (de directeur was namelijk ontslagen)

De Friesche Zuivelbond nam tijdelijk het beheer van het bedrijf over, op verzoek van de ledenvergadering. Het in september 1923 uitgebrachte rapport door de commissie was vernietigend voor het gevoerde beheer. De administratie was in de war en er waren valse boekingen gedaan.

De balans aan het eind van het boekjaar 1921/1922 gaf al een verkeerd beeld van de stand van zaken. Deze balans gaf een batig saldo aan van f 27.562,- terwijl het nadelig saldo tenminste f 350.000,- was. Het wanbeheer was niet van de laatste tijd, maar had al 5 of 6 jaar geduurd. Het tekort werd, nadat de vereniging kon worden gereorganiseerd, geschat op ongeveer f 500.000,-.

Moest men tot liquidatie en tot verkoop overgaan dan zou dit bedrag nog veel hoger worden. De commissie kwam dan ook tot de conclusie, dat liquidatie voorkomen moest worden.

* Zie ook 'Koemelkers rondom Groningen' J.G. Bakker
Verzamelde teksten 'Ontwikkeling Veehouderij Provincie Groningen'
'Zuivelcoöperatie in Nederland' J.A. Geluk – deel over Groningen

Dit omdat:

1. een gereorganiseerd bedrijf, mits goed beheerd, levensvatbaar zou zijn.
2. bij liquidatie het door de leden aan te zuiveren tekort veel groter zou zijn, dan bij reorganisatie.
3. bij liquidatie een speculatieve onderneming ongetwijfeld het bedrijf zou overnemen.

Dit laatste punt zou een gevoelige klap betekenen voor de coöperatieve zuivelindustrie. Men was er namelijk van overtuigd dat de 'Lijempf' de zaak voor een appel en een ei wilde overnemen. Hierdoor zou deze vennootschap een bedreiging worden voor andere coöperaties in de omgeving. De commissie moest ontzettend veel tegenwerking overwinnen om de zaak in stand te houden. De tegenwerking kwam vooral doordat een deel van de leden de vroegere directeur haatte. Er werd dan ook steeds weer op de schuldvraag gewezen en niet gekeken hoe men uit de problemen moest komen.

Bij dit alles moest bedacht worden dat een groot deel van de leden bestond uit weinig ontwikkelde koemelkers. Deze konden moeilijk begrijpen wat er aan de hand was en wat de gevolgen voor hen konden zijn. De enige uitweg bleek uiteindelijk een nieuwe vereniging te zijn, die de fabriek met installaties van de oude zou overnemen. Aan een vereniging met onbeperkte aansprakelijkheid viel niet te denken. Daarvoor zat de schrik er bij de leden te diep in. Er werd dan ook een coöperatie met aandelen ontworpen. Ieder lid was verplicht een aandeel á f 100,- te nemen en bovendien voor ieder vol quantum van 15000 kg melk, dat door hem in een jaar werd geleverd (globaal iedere 5 koeien) 1 aandeel meer, met een maximum van 5 aandelen. Op ieder aandeel hoefde slechts 10% te worden gestort, terwijl de aansprakelijkheid was beperkt tot 5 maal het nominale bedrag van de aandelen. Om de nieuwe vereniging te kunnen beginnen moest zij van 5,5 - 6 miljoen kg melk per jaar verzekerd zijn. Uiteindelijk slaagde de commissie erin 'De Ommelanden' op te richten en aan haar de fabrieken van 'Stad en Lande' tegen taxatiewaarde te verkopen. De oppositie binnen 'Stad en Lande' gaf zich echter niet gewonnen. De reorganisatiecommissie had voorgesteld een liquidatiecommissie te benoemen voor de overdracht van de vaste goederen aan 'De Ommelanden' en tevens voor de verdere liquidatie. Van dit laatste was de oppositie niet gediend omdat zij bang was dat de schuldvraag op de achtergrond zou komen.

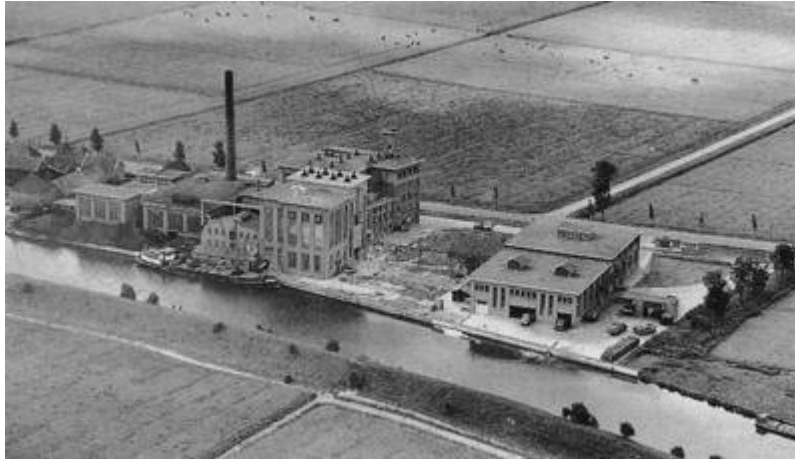
Een besluit tot ontbinding van de vereniging moest volgens de statuten met een 2/3 meerderheid van de stemmen van alle leden worden genomen. Wijziging van deze clause kon slechts met 3/4 van de uitgebrachte stemmen gebeuren. Het lag in de bedoeling de statuten van 'Stad en Lande' zodanig te wijzigen dat de vereniging 'zal zijn aangegaan tot 1 Juli 1924'. Hierdoor zou op deze datum automatisch de vereniging ontbonden worden. Dit is niet gelukt omdat voor deze statuten wijziging niet voldoende stemmen werden uitgebracht. De oppositie is hierdoor in staat geweest een minnelijke liquidatie te voorkomen. Het gevolg was dat 'Stad en Lande' tenslotte failliet werd verklaard.

1924 'De Ommelanden'

'De Ommelanden' telde op 30 april 1924 172 leden met 350 aandelen. De leden waren hoofdzakelijk oudleden van 'Stad en Lande'. De bondscontroleur F. de Boer, van de Friesche zuivelbond, werd directeur. 'De Ommelanden' nam alles van 'Stad en Lande' over, behalve grondstoffen, fabriekten, halffabriekten en hulpstoffen, voor een bedrag van f 271350,

Het volgende heeft men allemaal gekocht:

- a) De stoomzuivelfabriek en de melkpoederfabriek met kantoren, winkelhuis, bovenwoning en open terrein aan de Noorderhaven, hoek Werfstraat.
- b) Herenhuis met magazijnen aan de Werfstraat nummer 9 en 9a.
- c) De stoomzuivelfabriek met melkinrichting en inrichting voor gecondenseerde melk, herenhuis, pakhuis en terrein aan de Friesestraatweg.
- d) Arbeiderswoning met erf en grond te Leegkerk.

Ommelanden vanaf kanaalzijde ca. 1948.

Ommelanden vanaf straatweg zijde ca 1950.

Het eerste boekjaar van 'De Ommelanden' stond in het teken van een slechte melkproducten markt. Hoofdzakelijk werd de melk verwerkt tot kaas. Door kunstmatige prijszetting was in de zomer van 1924 de condensproductie gedurende enige weken lonend geweest.

Daarna waren de prijzen weer zover gedaald dat bij de condensproductie een veel lagere ondermelkpreis werd gekregen dan bij de kaasproductie. Melkpoeder was ook al niet lonend. Het boekjaar 1925/26 kenmerkte zich door een meer regelmatige condensproductie, terwijl er minder melk werd verwerkt. Ook werd er nog wat melkpoeder gemaakt. Het boekjaar 1928/29 was een bijzonder boekjaar omdat toen het tijdstip werd genaderd waarop kon worden gezegd dat er van de oorspronkelijke inventaris niets meer over was.

In 1933 ging 'De Ommelanden' ertoe over om zelf blikjes te maken, zodat men niet meer afhankelijk was van Thomassen en Drijver te Hoogeveen. In 1935 is de capaciteit van de melkontvangst 1 bascule en 1 melkontvanger.

In een schrijven aan het bestuur en commissarissen stelt de directeur dat het goed is dat 'De Ommelanden' over een melkontvanger beschikt met uitzonderlijke kwaliteiten. Was dit niet het geval geweest dan had men al 2 jaar eerder over moeten gaan tot uitbreiding van de melkontvangst. In dit jaar (1935) wordt de capaciteit van de melkontvangst problematisch omdat er een 60-tal nieuwe leveranciers bijkomen. Het oude centrifugelokaal wordt melkontvangst en een oude nog goede melkbascule wordt weer in gebruik genomen. In hetzelfde jaar vraagt een bakker uit Westerbreek inlichtingen over vollemelkpoeder. Hij wil hier melkbrood van bakken. In september 1937 gaan er geruchten dat een melkinrichting in Foxhol gaat sluiten. Er wordt al voor de sluiting contact opgenomen met de betreffende boeren of ze aan 'De Ommelanden' willen leveren.

In Engeland bestond een sterke oppositie onder de veehouders tegen de condens. De engelse afzet van verse producten kwam namelijk onder sterke druk te staan door met name de condens. Daarom werd er bij de engelse regering sterk op aangedrongen om de import van condens te beperken. Om hun argumenten kracht bij te zetten stelden de engelse boeren dat magere condens ongeschikt zou zijn voor baby- en kindervoeding. Door het ontbreken van vitamine A en D zouden kinderen bij veelvuldig gebruik allerlei ziektes kunnen krijgen en zelfs blind kunnen worden.

Al voor 1930 was daarom door de medische wereld gepleit voor een import verbod van magere condens. Dit vooral nadat was gebleken dat het sinds 1922 in Engeland verplichte opschrift 'Unfit for infants' op blikjes magere condens inde praktijk nauwelijks effect had. Vooral in de jaren dertig, toen de internationale handel overal sterk aan banden werd gelegd, boekten de Engelse veehouders, gesteund door de medische wereld, succes. Het gevolg was dat de Engelse markt voor Nederlandse condensfabrieken steeds moeilijker toegankelijk werd. Tot het uitbreken van de oorlog bleef 'De Ommelanden' aan Engeland leveren.

In oktober 1937 was er een grensconflict met buurman K. Faber. Deze Faber woonde op de boerderij die grensde aan de fabriek. De grensscheiding tussen 'De Ommelanden' en Faber bestond uit een ijzeren hek, staande in betonblokken. Volgens een overeenkomst moest het hek door 'De Ommelanden' worden onderhouden. In oktober 1937 klaagde Faber dat dit onderhoud niet meer gebeurde.

Ook klaagde hij erover dat 'sedert lang spoelen afvalwater van ons terrein op zijn terrein afliep en een gedeelte van dat terrein drassig maakte en wel op een dusdanige wijze, dat men de toegang tot de woning niet kon passeren, zonder vuil te worden.' Faber eiste dan ook dat een en ander zo spoedig mogelijk in orde werd gemaakt anders zou hij andere maatregelen moeten treffen. In 1938 werd de boerderij van Faber gekocht, met dien verstande dat hij 30 jaar lang niet mocht worden afgebroken.

Deze boerderij zou voortaan 'De Boerderij' worden genoemd. In december 1938 was de melkontvangstcapaciteit nog steeds te klein. Men wilde op het terrein van Faber een nieuwe melkontvangst bouwen. Het kon volgens de directeur een vrij eenvoudig gebouw zijn, alhoewel er wel eerst iets aan het terrein moest worden gedaan. Een veel groter probleem waar men mee kampte was waar de nieuwe melkontvangst gebouwd moest worden. Er waren hiervoor twee mogelijkhe-

den nl: Ten eerste zo ver mogelijk van de andere gebouwen. Dit had als nadeel lange leidingen. Ten tweede zo dicht mogelijk erbij. In dit geval ging men er van uit dat de grond die ten noorden van de nieuwe melkontvangst overbleef niet voldoende zou zijn voor eventuele latere bebouwing. Er werd dan ook gekozen om de melkontvangst zo ver mogelijk van de andere gebouwen af te zetten.

Op 29 augustus 1939 werd de uitvoer van alle produkten die door 'De Ommelanden' werden gemaakt verboden. Er werd besloten om alleen nog magere melkpoeder te maken.

Stand van zaken september 1939.

Kaasprijzen waren gestegen, ondermelk prijs was 2,5 cent, hatmaker (walsenpoeder), speciaal magere, verkeerde in een diep dal. Tevens was de uitvoer hiervan verboden. Een uitzondering was de spraypoeder, die het wel goed deed.

Het bouwen van de melkontvangst ging echter niet zo snel als gehoopt. Bij de bouwaanvraag bleek de gemeente Groningen nog al wat eisen te stellen. De gemeente wilde dat er in totaal f 8401,25 betaald werd voor o.a. aanlegkosten van bestrating en riolering. 'De Ommelanden' was van mening dat zij reeds genoeg aan de eisen van de gemeente was tegemoet gekomen. Een andere eis was, iets te doen aan het parkeren van de vele melkauto's op de Friesche Straatweg. Hiervoor had 'De Ommelanden' een stuk extra grond gekocht om hier een parkeerplaats van te maken. Deze aankoop was van een zodanig bedrag dat men iedere betaling aan de gemeente veel te veel vond. Mede omdat men ook nog kosten moest maken voor het bouwrijp maken van de gronden en voor de eigenlijke bouw van de melkontvangst.

Engelbert	B. Mulder
Friesche straatweg	G. Huizingh
Enumatil	A. Huberts
Peizermade	H. Kuiper
Fransum	B. Helmers
Oosterhoogebrug	J. Bruining
Den Ham	J. Homan
Oostum	D. Rijkens
Westerbroek	G. J. Slagter
Euvelgunne	E. Knollema
Poffert	S. Koopman
Hekkum	K. Liewes
Noordlaren	W. Abbring
Woldijk	S. Terpstra

Schema melkritten van 1 mei 1933 tot 30 april 1934

Melkontvangst ca. 1957.

Melkritten

De melk werd (tot eind jaren 70) met melkbussen van de leverancier naar de fabriek gebracht. Op de fabriek aangekomen werd de melk gewogen en werden er monsters genomen voor het bepalen van het vetgehalte. De lege melkbussen werden schoongemaakt en weer teruggebracht naar de leverancier. Tevens werden er met de lege bussen retour producten meegegeven zoals boter, karnemelk en wei. De melkritten werden zowel uitbesteed als in eigen beheer uitgevoerd. Voor de uitbesteedde ritten waren er voorwaarden waaraan moest worden voldaan.

In deze voorwaarden staat o.a. het volgende:

Artikel 1

De uitbesteding geschiedt van het tijdvak van 1 mei 1937 tot en met 30 april 1938. Het Bestuur heeft ten allen tijde het recht om, indien de aannemer door onverschilligheid, nalatigheid, ongeschiktheid, overtreding van deze voorwaarden of andere tekortkomingen, daartoe aanleiding geeft, de overeenkomst met in acht neming van een termijn van 14 dagen te doen eindigen. Zelfs kan het Bestuur, indien zeer ernstige redenen daartoe bestaan, de overeenkomst zonder inachtneming van een termijn een einde doen nemen. Het Bestuur beslist in dezen zonder eenige ruggespraak met den aannemer.

Artikel 5

De vervoerders moeten de bussen in de fabriek (melkontvangplaats) bezorgen en bij het ledigen behulpzaam zijn. Aanbeveling verdient, dat bij de ontvangplaats een volgende vervoerder zijn voorganger behulpzaam is. De auto's van de fabriek hebben het recht voor te gaan bij het ledigen der bussen. Overigens gaat dit naar volgorde van aankomst. De auto's, die tweemaal moeten rijden hebben bij de eerste rit het recht vóór te gaan bij het ledigen der bussen.

Artikel 6

De vervoerders zijn verplicht de boter, kaas, enz. gratis voor de leden en leveranciers mee te nemen, alsmede de bakjes enz. voor melkonderzoek en de correspondentie tusschen fabriek en leden en leveranciers en het melkgeld. Een en ander moet direct worden bezorgd. Zij zijn voor een en ander geheel aansprakelijk. Bij de uitvoering van dit alles wilde wel eens wat fout gaan. Dit blijkt bijvoorbeeld uit een brief van 27 maart 1937 van directeur de Boer aan de voorzitter van het bestuur de heer Redeker. In deze brief wordt melding gemaakt van een boer dit meent f 90,- niet te hebben ontvangen en hierover bij de Boer zijn beklag heeft gedaan. Naar dit soort gevallen wordt kritisch gekeken. Men heeft de ervaring opgedaan dat niet alle boeren even eerlijk zijn.

Oorlogsjaren

De oorlogsjaren betekenden ook voor 'De Ommelanden' een moeilijke periode. Direct al in mei 1940 had men te kampen met problemen voor wat betreft het vervoer van de melk van de leverancier naar de fabriek. Auto's waren gevorderd of niet voorradig, nieuwe auto's werden al helemaal niet geleverd. Om de melk toch te kunnen ophalen werd er geprobeerd om paarden aan te schaffen.

De bezetters maakten de gehele industrie dienstbaar aan de oorlogsvoering. De zuivelindustrie in het bijzonder werd dienstbaar gemaakt aan de voedselvoorziening in Nederland zelf. Dit gold uiteraard ook voor 'De Ommelanden' er trad een door de bezetter geleide economie in werking. Er werd steeds meer van buitenaf geregeld. O.a. wie, wat, wanneer, voor welke prijs mag leveren. In de loop van de oorlog zou dit nog erger worden. 'De Ommelanden' had als taak om in de zomermaanden melkpoeder te maken. Deze melkpoeder werd dan in de wintermaanden naar de grote steden in het westen van het land gestuurd voor consumptie. Een groot deel van de machines in de fabriek kwam stil te staan en werd aangewezen als nationale reserve. Deze nationale reserve stond ter beschikking van de overheid, die hier naar eigen goeddunken over kon beschikken, ook ten bate van een ander bedrijf.

Begin 1943 werden twee van de vier zuivelbedrijven in de stad Groningen op last van de bezetter stilgelegd. Dit waren *De Eendracht en De Nijverheid*. De leveranciers moesten o.a. aan 'De Ommelanden' gaan leveren per 28 februari 1943. 'De Ommelanden' kreeg als verplichting, de fabrieken waar zij de leveranciers van moest overnemen te voorzien van melk en melkproducten.

Het Bedrijfsschap voor de zuivel was reeds in de herfst van 1942 van plan geweest om de melkinrichtingen stil te leggen. De reden voor deze stillegging was de besparing van steenkool. Op 29 April werd door de Wehrmacht bekend gemaakt dat alle soldaten weer in krijgsgevangenschap zouden moeten. Hierop braken spontaan overal in Nederland stakingen uit. Op 1 en 2 mei 1943 werd er bij 'De Ommelanden' gestaakt en leverden de veehouders geen melk meer aan de fabriek. Op maandag 3 mei werd er weer melk geleverd en werd het werk op de fabriek hervat. Boeren uit Noordlaren wilden in eerste instantie niet leveren. In samenwerking met de burgemeester van Haren is het gelukt om de boeren alsnog tot levering te bewegen. 's Avonds kon er een vrachtwagen gestuurd worden om de melk van deze boeren op te halen. Er hoefden geen lijsten met namen aan de Duitsers te worden overhandigd van al diegenen die mee hadden gedaan aan de staking. Er zijn dan ook geen personeelsleden of veehouders opgepakt naar aanleiding van deze staking.

Overeenkomst.

De coöperatieve Melkproduktenfabriek "De Ommelanden" gevestigd en kantoor houdende te Groningen, en de mede-ondergeteekenden, allen lid van de Coöperatieve Melkprodukten fabriek "De Ommelanden" hierna te noemen de leden.

Verklaren te zijn overeengekomen als volgt:

Artikel 1

Zoolang de leden tengevolge van de van overheidswege getroffen maatregelen verplicht zullen zijn hun melk aan een andere fabriek dan die van de Ommelanden ter verwerking te geven, zullen zij terzake van de niet levering van hun melk aan de Ommelanden niet geacht kunnen worden hun verplichtingen tegenover de Ommelanden niet na te komen.

Artikel 2

Voor de leden blijven alle andere verplichtingen die zij volgens de wet en de statuten tegenover de Ommelanden hebben, bestaan, evenals zij hun rechten behouden, met uitzondering van die rechten die rechtstreeks uit het leveren van melk voortvloeien als recht op betaling van melkgeld.

Artikel 3

Het aantal aandelen, dat de leden verplicht zijn te nemen, zal worden bepaald naar de hoeveelheid melk, die de leden aan de Ommelanden zouden hebben geleverd, indien zij de vrijheid hadden gehad om de melk aan de Ommelanden te leveren. Deze hoeveelheid melk word gesteld op de hoeveelheid, die de leden in het betreffende jaar aan een andere fabriek hebben moeten leveren, vermeerderd met de hoeveelheid, die zij eventueel het betreffende jaar nog aan de Ommelanden hebben geleverd.

Aldus gedaan en getekend te Groningen, den

Het bestuur van de

Coöperatieve Melkproduktenfabriek "De Ommelanden"

De personeelsbezetting werd in de loop van de oorlog steeds moeilijker. De winter van 1943/1944 heeft de fabriek grotendeels stilgestaan. Daarentegen moest er voorjaar 1944 weer dag en nacht geproduceerd worden. Om volop te kunnen draaien werden er door het arbeidsburo mensen aangewezen om bij 'De Ommelanden' te gaan werken. Lang niet altijd kreeg men geschikt personeel toegewezen. Protesteren hiertegen was uitermate gevaarlijk. De directeur heeft zich voor een dergelijk protest eens op het 'Scholtenshuis' moeten verantwoorden. Men trachtte na deze ervaring geschikt bevonden personeel te houden, ook in tijden dat er eigenlijk geen werk voor hen was.

Het bestuur van 'De Ommelanden' was bezorgd over de status die de eigen leden hadden binnen de vereniging, die gedwongen moesten leveren aan andere fabrieken. Om deze leden toch aan 'De Ommelanden' te binden en problemen uit te sluiten voor als de tijden weer normaal zouden worden was nevenstaande overeenkomst opgesteld.

In juli 1943 was er een conflict met de gemeente Groningen over een streepje grond van de gemeente, die 'De Ommelanden' nodig had voor de bouw van een weegbrug. Ook wilde de gemeente een fors bedrag voor het laten plaatsen van de weegbrug. Uiteindelijk werd er overeengekomen dat 'De Ommelanden' de weegbrug mocht plaatsen zonder iets aan de gemeente te betalen. In ruil hiervoor kreeg de gemeente een stukje grond. Per 28/8/43 was de stad in twee helften verdeeld. De ene helft moest door 'De Ommelanden' van melk en melkprodukten worden voorzien en de

andere helft door de 'Lijempf' . De grens was Reitdiep, Noorderhaven, Spilsluizen, WA Scholtenstraat, Damsterdiep, Nieuwe Kanaal.

In het zuiden lag de grens tussen Glimmen (zuivelfabriek) en de 'Lijempf' op de grens van beide gemeenten. (Groningen en Glimmen) In de loop van 1944 verslechterde de situatie steeds verder. Banden, olie en smeerolie waren haast niet meer te krijgen. Het bedrijfsschap voor zuivel was dan ook ingelicht dat als er geen smeerolie kwam, het bedrijf moest sluiten. Hierop heeft men enige smeerolie geleverd. De melkaanvoer bleef groot genoeg om aan de overheids verplichtingen te kunnen voldoen. De personeelsvoorziening was echter slecht. Er was niet meer aan genoeg personeel te komen laat staan aan goed geschoold personeel. De oorzaak was de tewerkstelling zowel in Nederland zelf als in Duitsland.

Het moreel van het personeel was niet al te best. Dit blijkt wel uit het volgende voorval. In het voorjaar van 1944 werden enkele leden van de botermakerij betrappt op het stelen van boter. Deze personen werden echter niet ontslagen omdat het moeilijk was om aan goed personeel te komen. Er werden echter wel maatregelen genomen om herhaling te voorkomen. Het personeel van de botermakerij mocht, op de fabriek, geen contact meer hebben met personeel van andere afdelingen. Men mocht ook niet meer op andere afdelingen komen. Er werd zelfs zover gegaan dat een detective werd ingehuurd om te proberen het gestolene terug te krijgen en om herhaling te voorkomen.

In 1944 was de aanvoer van een goede kwaliteit melk een groot probleem geworden. Er waren namelijk te weinig melkbussen. De melk werd in vaten naar de fabriek vervoerd. Uiteraard gaf dit op de fabriek de nodige problemen bij de verwerking ervan. Dit ging zover dat er soms zure melk werd aangeleverd. Het weigeren van deze melk was echter niet toegestaan. Protesten hierover leidden ertoe dat de tuchtrechter 'De Ommelanden' zware boetes opgelegde. Men liep zelfs het risico om voor saboteurs te worden uitgemaakt als men bleef protesteren tegen de verplichting om slechte melk te ontvangen.

Om een en ander toch wat te verbeteren waren er tanks aangeschaft waar de melk mee getransporteerd kon worden. In de praktijk bleek echter dat ook de concurrent kans zag om gebruik te maken van de tanks van 'De Ommelanden'. In het najaar van 1944 was de personeelsbezetting een groot probleem omdat een groot deel van het personeel werd gevorderd om te werken in de hooioogst. Wel moest 'De Ommelanden' het loon van deze gevorderde personeelsleden doorbetalen. In november 1944 werd de fabriek aangewezen als mogelijke gaarkeuken. Hiervan heeft men echter nooit gebruik behoeven te maken.

Wederopbouw

Directeur de Boer die direct na het uitbreken van de oorlog lid was geworden van de NSB, werd na de bevrijding, opgepakt door de Binnenlandse Strijdkrachten wegens lidmaatschap van de NSB. Het bestuur van 'De Ommelanden' zette alles in het werk om de Boer zo snel mogelijk weer vrij te krijgen. Gesprekken hierover met de Binnenlandse Strijdkrachten haalden echter niets uit. Wel had men contact met de Boer. De Boer werd door de rechtskundig adviseur mr Bout verdedigd. In overleg met de Boer werd de heer Steneker, werkzaam op het kantoor, belast met de leiding van de fabriek. Dit kon omdat er niet veel bijzonders op de fabriek te doen was.

Alle aangevoerde melk was bestemd voor de stad Groningen en er was totaal geen handel in deze eerste maanden na de oorlog. Naderhand kwam men erachter dat er gevaar dreigde van de kant van het Militaire Gezag. Omdat 'De Ommelanden' zonder directeur zat dreigde het Militaire Gezag zelf een beheerder aan te stellen. Uiteindelijk is de heer Hornstra als beheerder (tot juli 1946) aangesteld, dit in overleg met het Militaire Gezag. Hornstra was al als assistent werkzaam bij 'De Ommelanden'. De Boer kon in juli 1946 zijn werkzaamheden als directeur weer voortzetten.

Wilde men recht hebben op de buitenlandse vorderingen van voor de oorlog dan moesten deze in 1945 aan de nederlandse regering bekend worden gemaakt. De vordering in Engeland bedroeg ca. f 50.000,-. Ook werden in 1945 de in 1943 gesloten bedrijven weer geopend. Niet alle veehouders mochten direct weer bij hun eigen bedrijf leveren. In 1946 werd dat weer toegestaan. En werd het sporadisch toegestaan dat veehouders van fabriek veranderden als ze dat zouden willen.

Pensioenen

In de ledenvergadering van 13 april 1946 werd het bestuur gemachtigd een pensioen verzekering af te sluiten, onder voorwaarde dat de inkoopsum met geblokkeerd geld mocht worden betaald en dat als de overheid een premievrij staatspensioen invoerde, de overeenkomst opnieuw zou worden bekeken. Een en ander moest zodanig geregeld zijn dat 'De Ommelanden' er financieel niet door werd benadeeld. Volgens de landelijke voorwaarden voor pensioenvoorzieningen moest door het personeel een vaste bijdrage worden betaald. Voor gehuwden f 2,- en voor ongehuwden f 1,- per week. Omdat er nog een overheidsregeling zat aan te komen was men uiterst voorzichtig met het afsluiten van een pensioenregeling. Het bestuur was namelijk bang dat er geld over de balk werd gegooid. Men vreesde twee keer te moeten betalen. In de ledenvergadering van 31-08-1946 werd ten aanzien van de pensioenen het volgende besloten:

Het pensioen zou 60% van het gemiddelde loon bedragen bij 40 dienstjaren of op 65-jarige leeftijd. Als gemiddeld loon tot het afsluiten van de regeling werd f 30,- genomen. Na het afsluiten gold het werkelijke loon. In de 60% was inbegrepen wat de staat eventueel zou bijdragen. Er moest door het personeel een gedeelte van de premie worden betaald. De personeel organisatie vond dat dit in deze tijden (1946) niet verantwoord was. Als het personeel een gedeelte van de premie moest betalen dan was er volgens de wet een pensioenraad vereist. Bestuur en commissarissen vonden dit een groot bezwaar zij achtten een pensioenraad in de toekomst een bron van ergernis en moeilijkheden.

Het bestuur had een berekening laten maken over het bij te betalen gedeelte door het personeel. Uit deze berekening bleek dat het totaal bedrag dat door het personeel moest worden bijbetaald gelijk aan het loon van één arbeider was. Hierop hebben bestuur en commissarissen besloten om het gehele bedrag voor rekening van 'De Ommelanden' te laten komen. Het pensioenbedrag werd betaald uit de gelden die tijdens de oorlog in het buitenland geblokkeerd waren. Door deze gelden te gebruiken hoefde er geen belasting over te worden betaald. Bovendien kon men door geen eigen bijdrage te vragen, ook het toezichthoudend orgaan (de pensioenraad) buiten de deur houden. Later zou dit een van de oorzaken van de staking worden.

Productie en afzet

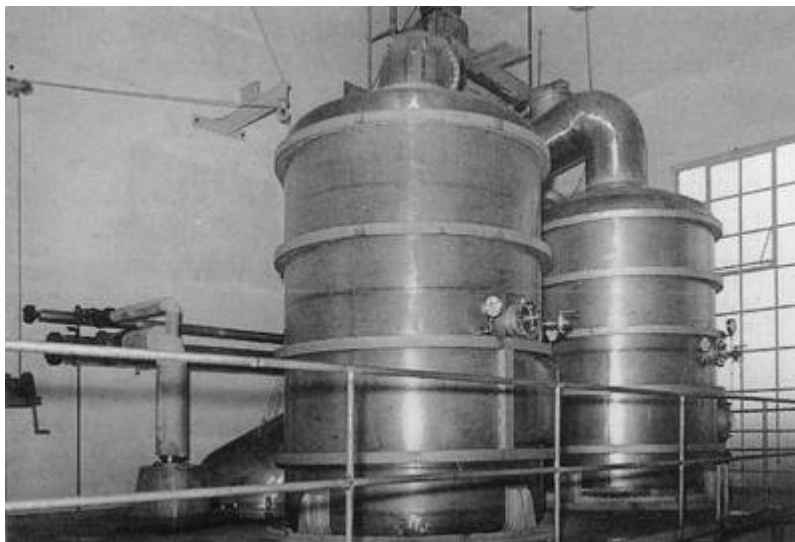
In 1946 waren er nog steeds vele bepalingen van kracht waar 'De Ommelanden' aan moest voldoen. De melkinrichtingen die tijdens de oorlog stilgelegd waren zijn weer begonnen of werden weer in bedrijf gesteld. De leveranciers zijn weer verplicht om aan de fabriek te leveren waaraan

zij voor de sluiting van de melkinrichtingen ook leverden. De excessritten bleven bestaan ondanks heftige protesten en een bezoek aan Den Haag van bestuursleden en directeur. Er waren in 1946 nog steeds leveranciers die hun melk aan andere fabrieken moesten leveren. Het vervoer van de melk naar de fabriek was al snel na de oorlog geen probleem meer omdat er enkele maanden na de oorlog een vrachtauto gekocht kon worden. Weer enige weken later volgde de aankoop van twee Ford-trucks en in twee andere auto's werden nieuwe motoren gezet. Het vaststellen van lonen was in 1946 een moeilijke taak geweest omdat er eigenlijk gewacht werd op een rijksregeling. Uiteindelijk werd het personeel ingedeeld in drie groepen.

Indeling in drie groepen

Groep 1	vakarbeider	loon	F 37,-
Groep 2	ge oefenden	loon	F 34,-
Groep 3	ongeschoolden	loon	F 32,-

Dit zijn officiële lonen die door het college van Rijksbemiddelaars tot stand zijn gekomen. In 1947 werd er net als in de oorlog nog steeds spray-poeder gemaakt. Nu echter in opdracht van de regering. Deze melkpoeder werd in de winter weer opgelost en gemengd met vollemelk. Deze combinatie werd als consumptiemelk verkocht in de wintermaanden. Dit was noodzakelijk omdat anders de melk rantsoenen in gevaar kwamen. De uitvoer viel uiteen in 2 delen. NL: naar voorgescreven gebieden zoals Nederlands-Indië en Engeland en naar vrije gebieden. Naar Engeland ging de uitvoer via de Nederlandse en Engelse regeringen. De prijzen werden op regeringsniveau vastgesteld. In de zogenaamde vrije gebieden kon men zelf verkopen. Wel waren er minimumprijzen vastgesteld. Als er in deze vrije gebieden een te hoge prijs werd bedongen moest er een extra heffing aan de regering worden betaald. De regering heeft het in deze jaren niet zo op met het maken van winsten door bedrijven volgens de Boer.

Twee traps omloopverdamer 1947 - 1965.

De regering wilde in werkelijkheid de melkproducten aan de eigen bevolking verkocht hebben zo direct na de oorlog. In de eerste jaren na de oorlog moest het blik voor het maken van bussen uit Amerika worden geïmporteerd, terwijl de suiker die nodig was voor de gesuikerde condens van de nederlandse fabrieken kon worden gekocht. In 1950 werd de hypotheek verhoogd van f

500.000,- met nog eens f 500.000,- ter verhoging van het bedrijfskapitaal. Dit was nodig omdat het goed ging met de afzet van de producten. Deze hypotheek verhoging werd nodig geacht omdat het nog wel eens wilde gebeuren dat crediteuren laat betaalden. Men moest zelf echter wel direct het blik ed. betalen. Hierdoor zou er een gat kunnen ontstaan tussen de inkomsten en de uitgaven. Dit zou weer tot gevolg kunnen hebben dat in het ergste geval het melkgeld niet betaald kon worden. En dat wilde men voorkomen. In 1951 was 'De Ommelanden' door de heer Pasman op een vergadering in Grijpskerk beschuldigd van het smokkelen van room naar België. Dit bleek echter niet te bewijzen te zijn. Deze woorden werden dan ook door de heer Pasman teruggenomen.

Tentoonstelling in 1948.

Statuten

In 1946 en in 1947 kwamen er statutenwijzigingen ter sprake in de ledenvergaderingen. 'De Ommelanden' had te maken met het feit dat er eigenlijk te weinig leveranciers ook lid van 'De Ommelanden' waren. Middels het aanbrengen van wijzigingen in de statuten probeerde men het voor de leveranciers aantrekkelijk te maken om lid te worden. Daar komt nog bij dat de statuten wijziging van 1946 tot gevolg had dat leden die uittraden grote bedragen aan uitrekgeld meenamen en hiermee dus gelden die nodig waren voor de bedrijfsvoering aan de vereniging onttrokken. In de fabriek moesten dringend allerlei vernieuwingen plaats vinden. Onder andere moest het centrifugelokaal worden vernieuwd, er moesten roestvrijstalen vacuums worden aangeschaft tegen een bedrag van 250.000 tot 300.000 gulden.

In de ledenvergadering van 20/12/1947 probeerde men te komen tot een statuten wijziging. Door stemming werd de wijziging van de statuten verworpen. Het resultaat van de stemming was als volgt:

Voor 316 stemmen
Tegen 165 stemmen

Aangezien dit geen 2/3 meerderheid was werd het voorstel verworpen.

Op 02/01/1948 werd een bijzondere ledenvergadering, volgens artikel 38 van de statuten, gehouden om te komen tot een statutenwijziging. In deze vergadering was de stemverhouding als volgt:

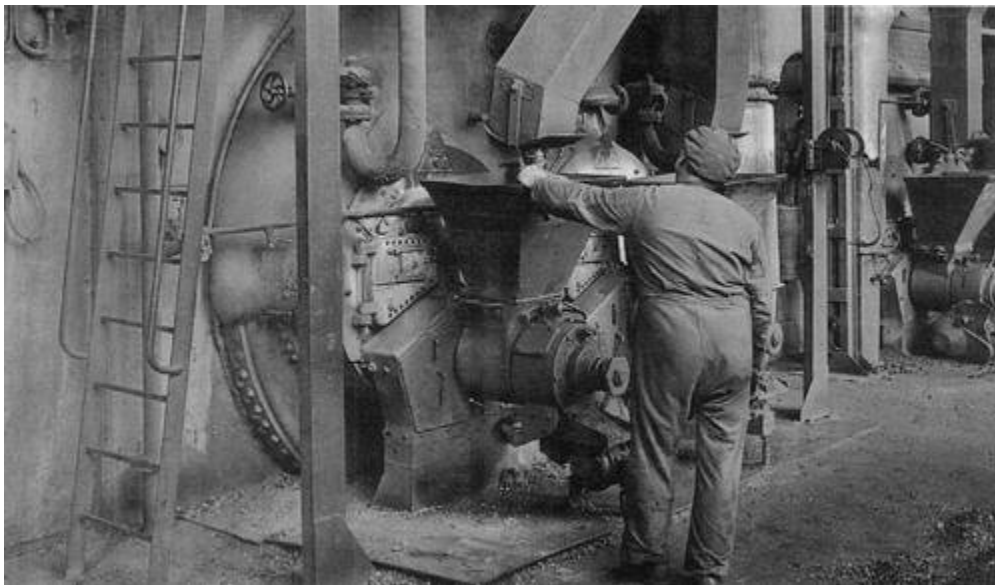
Voor 372 stemmen
Tegen 146 stemmen

Het voorstel was hiermee aangenomen. Direct aansluitend op deze bijzondere ledenvergadering werd een gewone ledenvergadering gehouden. Hierin werden Bestuur en Commissarissen gemachtigd tot het vergroten van een crediethypotheek tot maximaal f 250.000,- op alle eigendommen van de onderneming.

Investeringsen

Aansluitend op de vergaderingen van 02/O1/ 1948 werden er 2 nieuwe vacuums en een aantal pompen gekocht. Tevens werd een aanvang genomen met de modernisering van het centrifugelokaal. Met dit laatste hoopte men in de herfst van 1948 klaar te zijn.

In de zomer van 1948 werd er meegedaan aan een grote tentoonstelling in de stad Groningen, "Groningen 1948".

Automatische stookinrichting ca. 1948.

In 1949 bleek dat de capaciteit van de stookketels niet voldoende meer was. De ketels werden nog steeds met steenkool gestookt. Dit was zodanig arbeidsintensief dat hier per ploeg 3 mensen nodig waren, bij een oliegestookte installatie zou dit nog maar 1 persoon per ploeg zijn. Dit feit en het feit dat de regering veel propaganda maakte voor het stoken met olie, wat tevens gesubsidieerd werd, deed Bestuur en Commissarissen besluiten tot de aanschaf van een oliegestookte ketelinstallatie. De aanschafkosten van een nieuwe ketel bedroeg ca. 125.000,-. Tevens was men van mening dat de steenkool prijzen in de toekomst zouden blijven stijgen. Dit in tegenstelling tot de prijzen van olie die volgens verwachting zouden blijven dalen. Tevens zal de oude boerderij verbouwd worden tot kantoor. Afbreken gaat niet omdat men dan grote bedragen aan de gemeente moet betalen.

Augustus 1949 was het eerste vacuum in bedrijf en draaide naar volle tevredenheid. Dit vacuum was volgens specificaties van 'De Ommelanden' gebouwd. Er zou nog meer geïnvesteerd moeten worden. Het was anno 1949 nog zo dat er op één afdeling zowel poeder als condens werd gemaakt. Dit was riskant in verband met de kwaliteit van de beide produkten. Het risico van min-

derwaardige produkten kon men niet meer nemen omdat hiervoor geen markt bestond. Het tweede bestelde vacuum moest aan deze situatie een einde maken. Tevens moest het koper in de fabriek worden vervangen door roestvrij staal.

In de zomer van 1949 ziet de toekomst er voor de poeder in kleinverpakking goed uit. Er moesten dan 4 à 5 honderdduizend bussen melkpoeder gemaakt worden.

Leveranciers

Begin 1950 komen er een aantal leveranciers bij die hun melk aan 'De Ommelanden' gaan leveren. Een aantal van hen leverde voorheen aan de 'Lijempf'. In de dagbladen beschuldigd de 'Lijempf', 'De Ommelanden' ervan dat ze werkt met staten die misleidend zouden zijn. Dit om leveranciers van de concurrentie naar zich toe te trekken. Het bestuur van 'De Ommelanden' ziet de actie van de 'Lijempf' in de kranten als een prachtige reclame voor zichzelf.

Het verschil in melkprijs tussen 'De Ommelanden' en de 'Lijempf' te Brittil was door directeur de Boer voor een leverancier uitgerekend en bleek f 386,35 te zijn. De 'Lijempf' te Brittil heeft deze berekening aangegrepen om naar de rechtbank te stappen. Men vond dit een vorm van oneerlijke concurrentie. De rechtbankpresident had tegen de berekening op zich geen bezwaar, mits een kwaliteitspremie die door de 'Lijempf' werd gegeven in deze berekening werd meegenomen. Volgens de Boer was deze kwaliteitspremie geen melkprijs maar een beloning voor extra arbeid. Volgens opgave van de 'Lijempf' was deze premie gemiddeld 0,1 cent. 'De Ommelanden' en de 'Lijempf' te Brittil zagen elkaar als geduchte concurrenten. Hierbij komt nog dat 'De Ommelanden' een coöperatie was en de 'Lijempf' een particuliere onderneming.

In februari 1952 werd het nieuwe moderne laboratorium geopend. 'De Ommelanden' gold nu als een van de modernste fabrieken en was ook van plan dit te blijven in de toekomst.

Staking ¹

Algemeen

Op 21 augustus 1952 breekt er bij 'De Ommelanden' een staking uit. De directe oorzaak van de staking was het ontbreken van een goede pensioenregeling. Er was wel een pensioenregeling maar deze was niet met de prijsontwikkelingen meegegroeid. Voor de vakbonden stond er echter veel meer op het spel. Zij wilden erkend worden als een gelijkwaardige gesprekspartner.

De Ommelanden 1955.

In 1948 werd de CAO voor de zuivelindustrie ingevoerd, hierin werd geregeld de werkclassificatie, de overuren, toeslagen, functies en pensioenregeling. Deze CAO gold alleen voor fabrieken die waren aangesloten bij de F.N.Z. of bij de Vereniging voor Melkhygiëne. 'De Ommelanden' was van geen van beide organisaties lid, maar verklaarde wel de CAO te zullen naleven. Van het personeel van 'De Ommelanden' kwamen al vrij spoedig klachten over het niet voldoende naleven van de CAO. In 1949 is er tussen de Christelijke bond, de R.K. bond en de Socialistische bond enerzijds en de directie van 'De Ommelanden' anderzijds overleg gevoerd. Dit overleg heeft niet geleid tot een betere naleving van de CAO.

Aan de pensioenen werd niets gedaan. Er was wel een pensioenregeling voor mensen die 65 jaar werden, maar voor mensen die voor hun 65e jaar de fabriek verlieten was er niets.

Voorspel

Al in mei 1951 werd er 8 uur gestaakt. Tijdens deze staking was de Boer voor zaken in het Verre Oosten. De directe oorzaak, voor deze staking was het ontslag van een mederwerker wegens het hiet goed schoonmaken van een tank. De betreffende medewerker was ontslagen door Vos, die tij

¹ Meer over deze staking in: J.J. De Wit, 'Correctie op de eeuwgrens' en 'Cees Stolk; OZMI, een fabriek van beton'. (Uit het boek van C. Stolk komen de twee foto's die staan op de volgende blz.)

dens de afwezigheid van de Boer de leiding had. Deze staking was bedoeld als een waarschuwing. Na deze waarschuwingsstaking bleef feitelijk alles bij het oude, ondanks toezeggingen van de directie om tot de nodige verbeteringen te komen. Het gevolg was dan ook dat het personeel steeds onrustiger begon te worden. Tegelijkertijd durfde het personeel ook niet voor zijn rechten op te komen. Directeur de Boer was een zeer ouderwetse directeur als het ging om leidinggeven en wie er de baas was. Als een personeelslid volgens de Boer een te grote mond had werd hij op staande voet ontslagen. Deze manier van leidinggeven had tot gevolg dat men bang was voor de directeur en men niet voor zijn eigen rechten durfde op te komen.

Stakers omsingelen de auto van directeur De Boer van De Ommelanden.

In 1952 was de situatie zover gevorderd dat een staking onvermijdelijk was geworden. Er was namelijk nog steeds niets gedaan aan de pensioenregeling. Diverse gesprekken tussen de ANAB en de directie hadden geen enkel resultaat. Uiteindelijk stelde de bond een ultimatum. Voor 21 augustus moest de zaak rond zijn. Dit gebeurde echter niet en na overleg met de werknemers werd er een staking uitgeroepen.

Staking

Op de ochtend van de 21ste augustus 1952 werden er voor de poort van 'De Ommelanden' pamfletten uitgereikt aan de opkomende en vertrekkende ploeg. De tekst was als volgt: 'Schaart u met uw strijdende makers achter ons hoofdbestuur in deze strijd voor erkenning van onze organisatie en een rechtvaardige regeling van uw sociale positie.'

De staking was niet unaniem, want leden van de Christelijke Bond deden niet mee, evenals een aantal topfunctionarissen. Toch was de omvang van de staking wel zo massaal dat 'De Ommelanden' er niet in slaagde de aangevoerde melk te verwerken. Er werd nog geprobeerd om de melk elders te laten verwerken. De stakers verklaarden deze melk echter besmet. Hierdoor kwam de melk die naar de **DOMO** was gestuurd weer terug bij 'De Ommelanden'. Op de eerste stakingsdag had de ANAB een gesprek met het bestuur in de personen van de voorzitter (Bus) en de secretaris (Akkerman). Hieruit bleek dat het bestuur niet op de hoogte was van het ultimatum en verrast was door de staking. Het bestuur wilde de zaak met de pensioenen regelen, maar ving bot bij de vakbond. De vakbond was namelijk van mening dat het bestuur weliswaar de baas was bij 'De Ommelanden' maar dat de directeur het bestuur net zoals het personeel behandelde. Dus de feitelijke macht lag volgens de bond bij de directeur.

De Bonden konden desondanks wel begrip opbrengen voor de directeur, uiteindelijk had hij 'De Ommelanden' uitgebouwd tot een wereldbedrijf. Een bedrijf dat in 1952 op 50 miljoen kg melk zat en 250 mensen in dienst had. Door de staking zat de directeur met het probleem dat hij te weinig mensen had om de fabriek voldoende te laten draaien om alle melk van de leveranciers te kunnen blijven verwerken. Alle aanvullingsmelk was al afbesteld. De directeur en het bestuur waren bang dat deze aanvullingsmelk na de staking moeilijk weer terug te krijgen was.

De Boer ging dan ook op pad om te proberen werkwilligen te vinden. Een deel van deze werkwilligen bestond uit leden terwijl anderen met name uit de arme gemeente Achtkarspelen werden geronseld. De Boer ging bijna elke dag naar Achtkarspelen om te proberen werkwilligen te krijgen. Hierbij probeerden de stakers de Boer te volgen. Vaak mislukte dit echter. De Boer liet zich namelijk in een tweede auto volgen door zijn vrouw. Als er dan een geschikte plaats was gevonden waarmen elkaar niet kon passeren bleef mevrouw de Boer met haar auto midden op de weg staan om zo de achtervolgers de weg te versperren. Deze acties hadden tot gevolg dat de sfeer tussen stakers en directeur uitermate slecht werd.

Ook de bevolking kon een en ander niet zo waarderen. Als er een bus met geronselde werkwilligen vertrok liep het hele dorp uit in een poging om de bus tegen te houden. Daarbij werd de bus meermalen bekogeld met stenen. Ook de individuele werkwilligen hadden het zwaar te verduren. Stakers probeerden regelmatig werkwilligen te molesteren. Ook werden werkwilligen door stakers op de fiets gevolgd met een bord bij zich waarop stond te lezen: 'Voor ons rijdt een onderkruiper van De Ommelanden'. Ook werden werkwilligen wel in elkaar getimmerd. Over dit soort zaken zijn meerdere processen gevoerd. De stakingsleiders deden hun uiterste best om de pers en de publieke opinie achter zich te krijgen en te houden. Dit is hun over het algemeen ook steeds gelukt.

Er zijn in de loop van de staking verscheidene bemiddelingspogingen geweest. Steeds weer liepen deze pogingen op niets uit. Het breekpunt was steeds weer wat er met de stakers moest gebeuren, alle stakers waren immers ontslagen. De Boer wilde de stakers niet weer aan het werk hebben, de vakbonden echter wensten dat alle stakers weer in hun functies te werk zouden worden gesteld. Een tijdlang was de Boer van mening dat er formeel geen staking was. Immers alle stakers waren ontslagen. De rechtbank zou hier echter anders over oordelen. Ondertussen waren de zaken op de fabriek zo slecht gaan lopen dat dit de Boer een extra reden gaf om zeker niet alle stakers weer aan het werk te willen zetten. Er zou maar werk zijn voor een beperkt aantal stakers.

In het begin van de staking werkten de werkwilligen 80 tot 90 uur per week. Na twee maanden bedroeg de schade al ruim 1 miljoen gulden. Het bestuur dreigde nu de fabriek te verkopen en de vereniging te liquideren. Men was bang dat de losse leveranciers weg zouden lopen en het kleine groepje leden met de schulden zou blijven zitten. Met andere woorden men was bang voor een herhaling van 'Stad en Lande'.

Het voorstel tot machtiging tot verkoop werd aangenomen met de onderstaande stemmen verhouding:

479 stemmen voor
15 stemmen tegen
10 stemmen blanco.

De ANAB reageerde hierop door conservatoir beslag te laten leggen op de fabriek om op deze manier een bedrag van f 30.000,- aan achterstallige pensioenpremies veilig te stellen.

Stakers posten al maanden voor de poort van de Groningse zuivelfabriek.

Arbitrage

Op 21 januari 1953, dus vijf maanden na het uitbreken van de staking, waren beide partijen eindelijk zover dat ze bereid waren een arbitrage te aanvaarden. Dit had te maken met het feit dat het melkseizoen voor de deur stond en 'De Ommelanden' op volle sterkte en zonder problemen wilde

draaien. Tevens kon het NVV zich niet veroorloven dat de staking bij 'De Ommelanden' zich verder zou gaan uitbreiden. De NVV startte namelijk met een nieuwe loonronde. Het voorstel tot arbitrage was afkomstig van het CNV, dat zich afzijdig van de staking had gehouden. De arbitragecommissie had succes, de gevraagde eisen werden ingewilligd. Er bleven alleen problemen bestaan over het weer in dienst nemen van de stakers.

Uiteindelijk werd de volgende oplossing gevonden: 65 werknemers moesten voor 30 maart weer in dienst treden, maar voor de tewerkstelling kon de directie dispensatie vragen. 75 Werknemers moesten op 16 maart gedurende drie dagen te werk worden gesteld. 'De Ommelanden' vroeg voor 53 werknemers dispensatie aan, wat door de arbiters werd geweigerd. Van deze groep van 53 nam 'De Ommelanden' later nog 9 weer in dienst. De Boer benaderde de groep van 75 werknemers. Dezen konden definitief te werk worden gesteld. De Boer wilde alleen die mensen terug die zich in zijn ogen correct hadden gedragen. Op 13 april kwamen het bestuur van 'De Ommelanden' en de ANAB overeen om toch te zullen handelen volgens het advies van de bemiddelaars. Hiermee was de staking voorbij.

Dat de rust zou zijn hersteld was echter maar schijn want op 16 april ontstond er een conflict binnen het bestuur van 'De Ommelanden'. Directeur de Boer en voorzitter Bus stapten op. De leden van 'De Ommelanden' gingen zich met het conflict bemoeien. Dezelfde leden die in de ledenvergadering van 30 augustus 1952 geapplaudiseerd hadden voor directeur, bestuur en commissarissen voor hun kordate handelen bij het uitbreken van de staking.

Er waren ondertussen binnen het bestuur en ook binnen de leden van 'De Ommelanden' twee partijen ontstaan. De ene was vóór en de andere was tegen de Boer. Op de ledenvergadering van 3 oktober werd de Boer met een meerderheid van 74% van de stemmen herkozen tot directeur. Hiermee waren voor het eerst de gevolgen van de staking voorbij. De crisis binnen het bestuur was echter nog lang niet voorbij. Er bleef een groep voor en een groep tegen de Boer bestaan.

Nasleep

De eerste dag dat de stakers weer aan het werk gingen gaf een eigenaardige sfeer op de fabriek. Het schijnt zo te zijn dat nu juist de werkwilligen (onderkruipers) van weleer de zaak trachtten te dwarsbomen. Enkelen die het te bont maakten zijn ontslagen. Al met al heeft het een halfjaar geduurd voordat alles weer normaal was en de geprikkelde stemming weer was verdwenen. Er waren ook nog andere gevolgen van de staking. Uiteindelijk ging het ook om de zuivel CAO. Was de staking door de stakers verloren dan was de toepassing van de zuivel CAO op losse schroeven komen te staan.

De ontwikkelingen bij 'De Ommelanden' werden na de staking nauwlettend door derden in de gaten gehouden. Toen een Tweede Kamercommissie bezig was met de nieuwe wet op de Ondernemingsraden, is men bij 'De Ommelanden' geweest om te zien hoe de OR hier werkte. En tijdens een economisch congres in Groningen van de universiteit werd 'De Ommelanden' als voorbeeld gesteld bij het thema 'Democratisering van het Bedrijfsleven'. Een lid van de OR van 'De Ommelanden' zat bij deze gelegenheid in het forum.

Nog een gevolg was dat het meest deskundige kader al tijdens de staking de fabriek had verlaten. Dit had tot gevolg dat minder deskundige mensen de open gevallen plaatsen moesten innemen, met alle gevolgen van dien. Tijdens de staking was er geen deskundig personeel te krijgen van-

wege de staking. Na de staking was er geen deskundig personeel te krijgen vanwege de verdeeldheid binnen het bestuur. Niemand was bereid in deze situatie bij 'De Ommelanden' te komen werken.

Een aantal ex werknemers die de fabriek tijdens de staking hadden verlaten hadden een ompakbedrijf van melkpoeder opgericht (The Steneker Milk & Food Products Association). Onder hen waren Vos, Steneker, Bosscher en de Vries. Bij de uitoefening van hun bedrijf maakten zij gebruik van kennis opgedaan bij 'De Ommelanden'. Er werd gebruik gemaakt van de resultaten van het researchlaboratorium, tevens werd er gebruik gemaakt van relaties die via 'De Ommelanden' waren opgebouwd. Dit laatste betrof met name Zuid-Amerika.

Niet alleen werknemers verlieten de fabriek ook een deel van de leveranciers liet het tijdens de staking afweten. In de week van 12/4 tot 18/4 1952 bedroeg het aantal leden en losse leveranciers 876 in de week van 26/4 tot 2/5 was dit gedaald tot 495. Een teruggang dus van 381.

Monstername bij melkontvangst.

Overgang

Organisatie

'De Ommelanden' was tot 1956 een coöperatieve vereniging op aandelen met 170 leden. Deze leden waren verplicht hun melk aan 'De Ommelanden' te leveren. Voor elke 15000 kg geleverde melk of gedeelte daarvan kregen de leden één aandeel op naam, met een maximum van 5 aandelen. Naast deze 170 leden waren er nog ongeveer 1000 losse leveranciers, hier en daar in leveranciersverenigingen verenigd.

Leden zowel als leveranciers ontvingen hetzelfde bedrag voor hun melk. Als voorschotprijs kregen men de Friese Bondsnotering, meestal verhoogd met 10 of 15 cent. Bij het vaststellen van deze prijs richtte 'De Ommelanden' zich naar de prijs van de 'Lijempf' in *Brittil* en *Winsum*. Aan het einde van het boekjaar werd nog een nabetaling verstrekt die varieerde van 0,4 tot 1,0 cent per kg melk.

In de periode 1 mei 1954 - 1 mei 1955 bedroeg de uitbetaalde prijs f 21,80 per kg melk met een vetgehalte van 3,75%, ofwel f 5,81 per % vet. (In dezelfde periode, in Friesland, bedroeg de gemiddelde prijs f 6,24 per % vet). In deze periode werd aan 'De Ommelanden' 38,4 miljoen kg aangevoerd.

Hiervan was ca. 7 miljoen kg afkomstig van leden. Uit Gelderland en Overijssel werd ook nog eens ca 1,5 miljoen kg melk aangevoerd. Om de 14 dagen kregen de leveranciers een voorschotprijs. Deze voorschotprijs was de Friese bondsnotering verhoogd met 15 cent per percentage vet.

Melk

De melk werd gedurende de zomer 2x per dag ontvangen, (met uitzondering van een paar ritten over grote afstand uit Drenthe). 's Zondags werd alleen de melk ontvangen, de rest van de fabriek stond stil.

Eén keer per veertien dagen werd de melk onderzocht op het vetgehalte. Hiervoor werd op de melkontvangst dagelijks per leverancier een monster genomen en tot een 14 daags monster verzameld. De toestand van melkbussen en bijbehorende deksels werden regelmatig in de melkontvangst gecontroleerd. Bij afwijkingen werd de bus afgekeurd en voorzien van een merkteken teruggestuurd naar de leverancier.

Leveranciers waren veelal verenigd in controleverenigingen die los stonden van 'De Ommelanden'. In sommige gevallen werd de controlevereniging gesubsidieerd door 'De Ommelanden'. De reden van deze subsidiëring was dat deze verenigingen een noodlijdend bestaan voerden wegens gebrek aan leden. Iedere controlevereniging moest zijn eigen controleur in dienst hebben. De Rijksveeteeltconsulenten stonden namelijk niet toe, dat de controleurs van 'De Ommelanden' controle op de mon-

sternemers uitoefenden. De controleverenigingen waren ook vaak leveranciersverenigingen. Er waren leveranciersverenigingen in: Hoogezand, Veendam, Pekela, Eexterveen, Onnen, Eelderwolde, Zevenhuizen, Schoonoord en Nw. Weerdinge.

'De Ommelanden' kon de melk verwerken tot: boter, gesuikerde condens, ongesuikerde condens en poeder in groot- en in kleinverpakking.

Het weglopen van losse leveranciers wat al tijdens de staking was begonnen bereikte in 1955 een nieuw hoogtepunt door de problemen met de directeur.

Mei	verlies	5 boeren	winst	3 boeren
Juni	verlies	6 boeren	winst	0 boeren
Juli	verlies	2 boeren	winst	1 boer
Augustus	verlies	1 boer	winst	1 boer
September	verlies	2 boeren	winst	2 boeren
October	verlies	1 boer	winst	0 boeren
November	verlies	17 boeren	winst	2 boeren
December	verlies	5 boeren	winst	0 boeren
Totaal	verlies	39 boeren	winst	9 boeren

Reorganisatie

In de laatste maanden van 1955 bereikte de crisis een hoogtepunt. Na veel geharrewar en ruimoerige vergaderingen diende directeur de Boer in oktober 1955 zijn ontslag in per 1 januari 1956. In de periode direct volgend op oktober nam de Coöperatieve Condensfabriek Friesland (**CCF**) contact op met het bestuur van 'De Ommelanden'. De 'CCF' wilde tot een vorm van samenwerking komen met 'De Ommelanden' om deze coöperatie niet in handen van de particuliere 'Lijempf' te laten vallen. De daarop volgende onderhandelingen tussen de 'CCF' en 'De Ommelanden' wilden niet erg vlotten. Dit kwam omdat er binnen het bestuur van 'De Ommelanden' eenigheidsheersterste. Het bestuur was verdeeld in een pro en anti de Boer gedeelte. Daar kwam nog bij dat de 'CCF' geen duidelijk voorstelling had hoe de samenwerking eruit zou moeten zien. Het bestuur van 'De Ommelanden' had als eerste zorg niet een eventuele samenwerking met de 'CCF' maar het beheer van de fabriek.

De fabriek was met zijn vele tegenstellingen en conflicten zonder directeur onbestuurbaar geworden. Het bestuur was verdeeld, het personeel was verdeeld, behalve in pro- en anti de Boer ook nog in stakers en niet stakers, welke laatsten soms fel tegenover elkaar stonden. Bovendien was er nog de kwestie Voolstra. Voolstra was op 1 oktober 1955 door de Boer ontslagen. Een groot gedeelte van het bestuur wilde Voolstra weer in het bedrijf hebben.

Zij zagen in Voolstra een geschikte bedrijfsleider. Voolstra was tijdens de staking bij 'De Ommelanden' gekomen. Hij was een kennis van de Boer. Voor hij bij 'De Ommelanden' kwam was hij in dienst bij de 'CCF' op de afdeling melksuiker. Het was de bedoeling dat Voolstra eventueel technisch directeur zou worden.

Het bleek dat Voolstra niet overweg kon met de chefs. Uiteindelijk werd Voolstra per 1 november 1955 ontslagen. Er werd hem echter nog wel een toelage toegekend van 1 november 1955 tot 31 december 1957. Tevens moest hij de achterstallige huur van de woonboot 'Merel' betalen die

achter de fabriek lag. Uiteindelijk werd op verzoek van het bestuur van 'De Ommelanden' het beheer over de fabriek per 1 januari 1956 overgenomen door de 'CCF'.

In een vergadering met bestuur en commissarissen nam B van der Woude op 30 december 1955 het beheer over de fabriek van de Boer over. B. van der Woude was technisch directeur bij de 'CCF'.

Op verzoek van de Boer en op voorstel van de accountant werd de Boer décharge verleend voor zijn beheer. Daarmee kwam een einde aan de periode F. de Boer. De zelfstandigheid van 'De Ommelanden' kwam ter discussie te staan. Er werd uiteindelijk gekozen voor een verdergaande vorm van samenwerking, eerst met de 'CCF' en later ook met de 'DOMO'.

De leden van de oude 'Ommelanden' kregen via het 'Melkstation' nog een zeggenschap van 3,5% in de fabriek. Op 2 januari 1956 werd de leiding en reorganisatie van 'De Ommelanden' ter hand genomen door de 'CCF'. Technisch directeur van de Woude werd hierbij geassisteerd door:

W.J. Branderhorst, werkmeester
J. Schotanus, chef kookafdeling
H. van der Meer, bedrijfsaccountant
W.J. Smid, chef blikfabriek.

Bovenstaanden zijn allen 'CCF'-ers.

In het begin was het proberen het personeel weer te motiveren. Het personeel zag wel dat het niet goed ging en bemoeide zich dan ook meer met de problemen dan met het eigenlijke werk. Er was geen enkele vorm van samenwerking. Toen het personeel zag dat het ernst was met de reorganisatie veranderde dit. Uiteindelijk was men best van goede wil. Tevens werd de indeling van het personeel gewijzigd.

Met het voorbeeld van de 'CCF' voor ogen werd gekomen tot een afdelingsgewijze indeling. Hierbij bleek dat de chef van het ketelhuis en de chef van het laboratorium niet voor hun taak berekend waren. Dezen werden dan ook uit de organisatie verwijderd. Ook in technisch opzicht werden de nodige maatregelen getroffen. Deze zijn in twee delen op te splitsen.

1) Maatregelen om de achterstand in onderhoud op te heffen.

Hieronder vallen:

Revisie poedertoren
Opknappen en reviseren felsafdeling
Schoonmaken en weer gangbaar maken toiletten e.d.
Onderhoud van transportmiddelen (bussen en vrachtauto's)
Revisie stoommachines
Op peil brengen koelapparatuur
Het opruimen en sorteren van oude voorraden
Het opknappen van de ontvangstbanen in de melkontvangst

2) Maatregelen nodig om 'De Ommelanden' klaar te maken voor de toekomst.

Hieronder vallen:

Het afwerken van de nieuwe ketelininstallatie
Het gereedmaken van de nieuwe afdeling voor ongesuikerde melk

- Het inrichten van een kantine en een magazijn
- Het inrichten van een gemeenschappelijk kantoor
- Het verbeteren van de inrichting van de condensafdeling
- Het maken van een nieuw vacuum voor geëvaporeerde melk
- Het aanschaffen van een betere homogenisator
- Het maken van een bergplaats voor afval

Onderhandelingen en overdracht

Sinds 1 januari 1956 werd er regelmatig tussen 'CCF' en 'De Ommelanden' vergaderd. Het belangrijkste agenda punt was in welke vorm 'De Ommelanden' de toekomst in zou gaan. Het gemakkelijkste zou zijn de waarde van 'De Ommelanden' te schatten en dan van de leden te kopen. Dit was echter niet uitvoerbaar. Tijdens de staking was er door de voorzitter (Bus) en de secretaris (Akkerman) van 'De Ommelanden' aan het personeel een toezegging gedaan. Deze toezegging hield in dat bij verkoop en liquidatie der vereniging het toenmalige personeel 80% van hun salaris werd gegarandeerd tot hun 65-jarige leeftijd. Men wilde niet dat de medewerkers de dupe zouden worden van de staking en eventuele verkoop en liquidatie.

Het gevolg was wel dat de 'CCF' 'De Ommelanden' niet kon kopen. Want dan zou deze toezegging gestand moeten worden gedaan, het ging hierbij om een miljoenen bedrag. Daarom werd er dan ook naar een andere mogelijkheid gezocht. 'De Ommelanden' zou op waarde worden gesteld, waarna het bedrag na aftrek van de belasting door de vereniging zelf aan haar leden zou worden uitgekeerd. 'De Ommelanden' als zodanig zou dus blijven bestaan.

Het verschil was dat de individuele leden uittraden en als vereniging van leveranciers als één geheel weer intraden. De vereniging 'De Ommelanden' bleef op deze manier gewoon bestaan. Dit was nodig om niet miljoenen aan het personeel uit te moeten keren bij liquidatie.

De waardering zag er als volgt uit:
ontbreekt nog

gebouwen en machines	f	1.364.200,-	
machines	f	1.078.391,-	
restwaarde balans 31 dec 1955	f	<u>13.663,40</u>	+
	f	2.456.254,40	
verhoging ter afronding uitkering	f	<u>114.712,53</u>	+
	f	2.570.966,93	
af: reserve voor te betalen vennootschapsbelasting	f	<u>470.966,93</u>	-
aan de leden uit te keren	f	2.100.000,-	

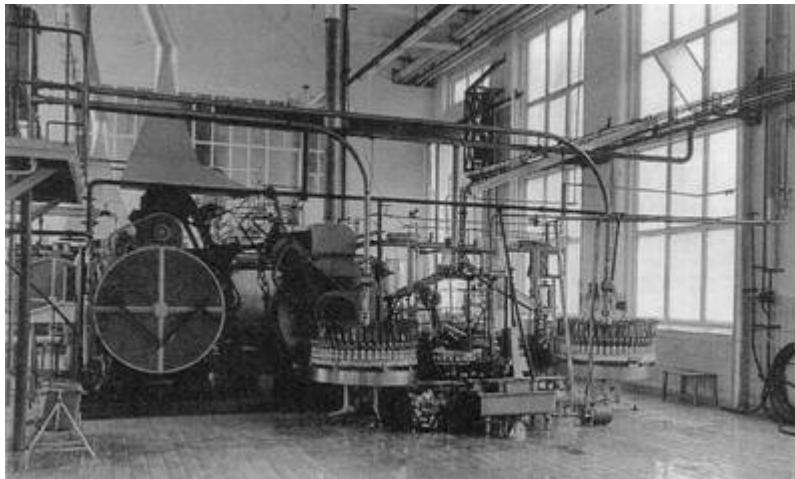
Er waren 170 leden met 597 aandelen, per aandeel werd dus f. 3517,59 uitbetaald.

Plannen

Op 18 juni 1956 werd de 'Coöperatieve Condensfabriek Friesland' lid van 'De Ommelanden' en op 19 september 1956 werd de 'DOMO' lid. Het is in principe mogelijk dat ook andere fabrieken lid zullen worden van 'De Ommelanden'. De toekomst zal leren dat dit niet gaat gebeuren.

Tussen de 'CCF' en de 'DOMO' worden de volgende richtlijnen voor 'De Ommelanden' opgesteld:

1. De boterproductie inperken en geheel stopzetten.
2. Productie van gesuikerde melk handhaven en de kwaliteit verbeteren.
3. De ongesuikerde melk zal het specialisme van 'De Ommelanden' worden. Hiertoe zal er een continu-sterilisator van Leeuwarden naar Groningen worden overgebracht.
4. De poedertoren handhaven als uitwijkmogelijkheid. Voorlopig doorgaan met de kleinverpakking, maar in de toekomst toch afstoten.

Evap- boven ca. 1955.

Situatie op 1 januari 1956

Op 1 januari 1956 was de fabriek in een zeer verwaarloosde staat. Dit had betrekking op zowel gebouwen als machines die allen in een slechte staat van onderhoud verkeerden.

De gebouwen waren verveloo, de tegelvloeren zagen er slecht uit, het ijzerwerk was roestig, deuren en ramen waren in slechte conditie. Een uitzondering vormde het nieuwe gebouw voor ongesuikerde melk, dat slechts enige jaren eerder was gebouwd. Ook de terreinen waren in orde, deze waren grotendeels bedekt met beton platen. Door de lage ligging van het terrein had men veel last van grondwater, waardoor men bij graafwerkzaamheden al snel drijfzand tegenkwam. De 4 aanwezige Norton putten gaven te weinig water. Er werd eerst aan verzanding gedacht. Later bleek dat de hoofdafsluiter van de grootste put al sinds de staking voor 80% gesloten was geweest. Een sabotagedaad van een personeelslid ?

De machines verkeerden voor het grootste deel in een slechte staat. Een deel was verouderd. De slechte toestand van de machines was een gevolg van verwaarlozing.

De verwaarlozing had vooral betrekking op:

1. De poedertoren. De poedertoren leverde geen goede kwaliteit meer. Alle filterzakken waren versleten en/of kapot. De tegels binnen in de toren waren in slechte staat en de isolatie van de toren was kapot.
2. De tap- en felsafdeling. De tapmachines vulden zeer ongelijkmatig af. De oorzaak was gelegen in slijtage van de bewegende delen. Verder was de felsrand zeer onregelmatig.

3. De ontvangstbanen in de melkontvangst. Op 3 januari 1956 begaf één van de banen het, waardoor er nog maar 1 van de 3 in gebruik was. Een andere baan was al geruime tijd in reparatie.

In het ketelhuis stond de nieuwe hoekpijpketel van Bronswerk half afgewerkt. Verder was de tegelvloer nog niet gelegd. De koelmachine was gebroken, de condensor defect. Van de twee stoommachines was er één al 10 maanden in revisie. Deze revisie was opgedragen aan de Machinefabriek Breda maar wegens meningsverschillen opgeschort.

Het evapgebouw, in 1952 gebouwd voor het maken van ongesuikerde melk, was wel voorzien van machines. Alle machines waren nog niet op hun plaats en dus werkte er ook nog steeds niets, met uitzondering van de blikbaan. Hier zowel als elders in de fabriek bleek duidelijk dat er een gebrek was aan technisch personeel.

Blikfabriek voor 1980.

De economische situatie

De kwaliteit van de produkten liet door alle problemen veel te wensen over. Mede door het ontbreken van deskundig kader werd er aan de voorschriften onvoldoende de hand gehouden. Met name reinigingsvoorschriften werden niet of onvoldoende uitgevoerd.

Het gevolg was dan ook dat het klachten regende uit de verschillende markten. Er kwamen in 1953 zoveel klachten binnen dat het bestuur dacht dat er sabotage in het spel zou moeten zijn. Hierbij werd met name gedacht aan de persoon van de Boer. De stroom klachten werd niet veroorzaakt door sabotage maar wel door de algehele verwaarlozing.

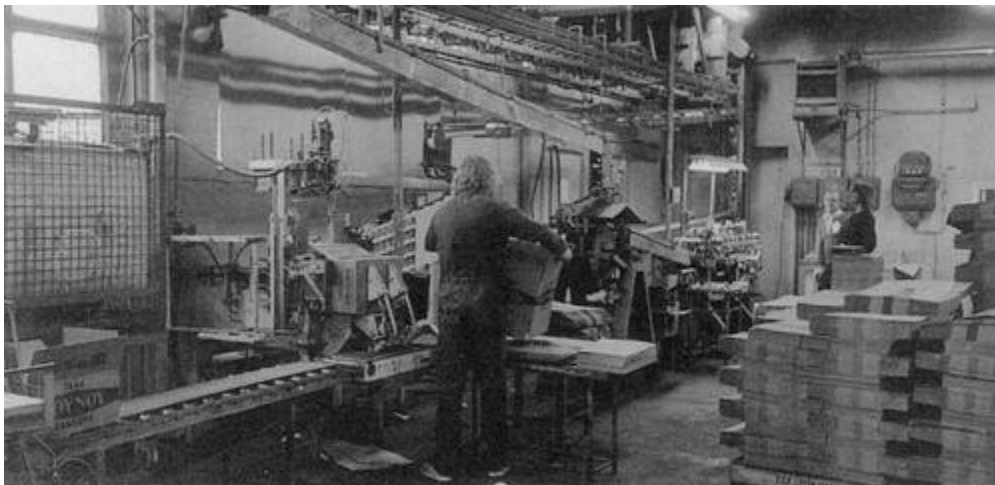
De ernstigste klachten hadden betrekking op de gesuikerde condens. Door de slechte werking van de tap- en felsmachine kreeg men vuile bussen met zwarte randen in de tropen. Andere partijen waren te dik, andere te dun. Er waren klachten over schimmels en klodders. Bij de ongesuikerde condens had men last van lekkende bussen. Er werden geen controles uitgevoerd, maar er werd direct verscheept.

De commerciële afdeling ving deze klachten meestal op door goede bussen na te leveren of een bepaalde korting te geven. Commercieel had 'De Ommelanden' nog een probleem, één die niet zo gemakkelijk op te lossen was.

Na de staking was men genoodzaakt het verkoop apparaat opnieuw op te zetten. De kwaliteit van de agenten en andere relaties liet echter te wensen over. Na de staking moest men veelal genoegen nemen met 2e en 3e rangs personen. Hierdoor had men niet de mogelijkheid om bij problemen in de markt hier op een goede en adequate manier op te reageren.

Ook had men last van klanten die met betalen lang op zich lieten wachten. En van kopers die pas betaalden als ze één of meerdere volgende zendingen ook in huis hadden.

De methode van verkopen van de gemaakte producten zoals 'De Ommelanden' die toepaste had enkele belangrijke consequenties.

Evap beneden voor 1980.

Wat was er nu aan de hand? 'De Ommelanden' probeerde iedere partij zo gunstig mogelijk te verkopen. Als men een partij melkpoeder op een gegeven moment gunstiger in Indië kon verkopen dan in België werd er verkocht aan Indië. Dit systeem hield in dat er voor iedere partij die men wilde verkopen eerst onderhandeld moest worden. In een tijd van schaarste werkt dit uitstekend. 'De Ommelanden' had hier dan ook veel profijt van gehad. Maar in de jaren vijftig was de situatie zodanig gewijzigd dat er nauwelijks nog markten waren waarop schaarste heerste. Dit betekende dat het voor 'De Ommelanden' steeds moeilijker was geworden om zijn producten te verkopen.

Het systeem dat met name door de 'CCF' werd gehanteerd werkte wel in tijden van toenemende concurrentie. Dit systeem werkte namelijk met merken. De 'CCF' zorgde ervoor dat er sterke merken werden opgebouwd.

Deze merken zijn beschermd en worden ondersteund door reclamecampagnes. De markten waar men een merkenpositie wil opbouwen worden zodanig gekozen dat men denkt er over langere tijd voordeel aan te hebben. Het kan zelfs zo zijn dat op korte termijn andere markten voordeliger zijn. Opm: Personeelsbezetting 1955: 250 + 25 melkrijders.

De Ommelanden

Situatie november 1956

In november 1956 was de afzet zo slecht dat 'De Ommelanden' afhankelijk was van het draaien onder 'CCF'-merken. Om de eigen merken te kunnen handhaven moest men tegen een zodanig lage prijs verkopen dat dit niet meer verantwoord was. Ook bleven er klachten binnen komen, vooral over de gesuikerde melk.

Dit betrof ernstige afwijkingen aan de melk over grote leveringen die veel geld kosten. Omdat nu ook 'CCF'-merken werden geproduceerd werd er veel meer aandacht besteed aan het uiterlijk en de kwaliteit van de produkten. Dit moest op 'CCF' peil worden gebracht, om de 'CCF'-merken niet in discrediet te brengen.

Tanklokaal.

Na 1 mei 1957 werd er uit Schoonoord en Nieuw Weerdinge geen melk meer opgehaald, omdat deze ritten te onrendabel waren. Ook waren er plannen om tot een kwaliteitsuitbetaling te komen om zodoende de kwaliteit van de melk van de leveranciers te verhogen. Dit was namelijk één van de oorzaken van de slechte kwaliteit van de eindproducten.

Wederopbouw

In het jaar 1958 werd het bedrijf verder opgebouwd. Er werden 2 nieuwe melkontvangst-banen aangeschaft. Doordat deze nieuwe banen minder ruimte innamen kwam er ruimte vrij voor de opslag van produkten. Ook werden er in het ketelhuis voorzieningen getroffen voor een efficiëntere stoom- en stroomproductie.

De personeelsbezetting op 16-12-1958 was als volgt:

Fabriek	150	personen
Staf	16	personen
Kantoor	23	personen
Totaal	189	personen

In 1960 was als laatste het tanklokaal aan de beurt om te worden opgeknapt. Hier had men sinds 1956 nog niets aan gedaan omdat alle andere verbeteringen voorrang hadden in verband met de kwaliteit van de eindprodukten. Het tanklokaal was een donker lokaal, gevuld met melktanken. In totaal 5 koperen tanken met een totale inhoud van 160.000 liter. Het bijbehorende bordes was vergaan, de tegels van de vloer waren op verschillende plaatsen stuk en het leidingwerk verkeerde in slechte staat. Het opknappen van het tanklokaal werd geschat op 60 à 100.000 gulden. Hierbij was niet meegerekend de vervanging van de koperen tanken die eigenlijk niet meer geschikt waren voor de opslag van melk. Ook zou het tanklokaal te klein, donker en onoverzichtelijk blijven bij een opknappen. Daarom werd het volgende voorgesteld: Een vergroot tanklokaal bouwen aansluitend bij het bestaande tanklokaal en tevens aansluitend op de condensafdeling.

In dit lokaal zouden 8 tanken van 30.000 liter geplaatst moeten worden.

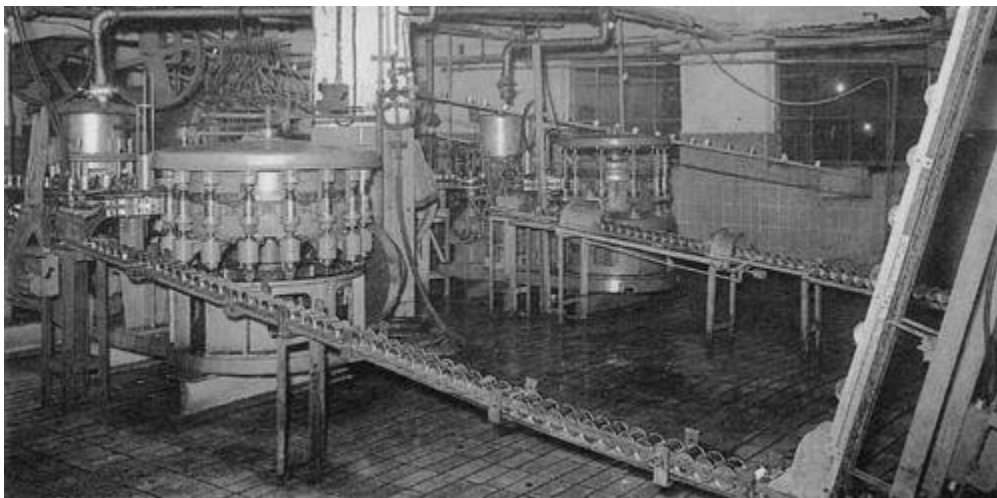
De kosten werden als volgt geschat:

Verbouwing f 180.000,

8 dubbelwandige tanken f 160.000,

Montage + leidingen f 30.000,

Het geheel werd in januari 1962 in gebruik genomen.

Gesuikerde condens tapafdeling 1964.

Ook was de manier van indampen bij 'De Ommelanden' niet economisch. Zowel bij de gesuikerde als de ongesuikerde melk en de poeder werd in 2 enkelvoudige effecten ingedamppt. Er werd dan ook besloten om voor de ongesuikerde melk een buizenvacuum aan te schaffen, deze werd in april 1961 in gebruik genomen. De besparing op brandstof door deze investeringen werd berekend op f 68.250,-. Terwijl er voor f 75.000,- geïnvesteerd moest worden in de vacuums.

In 1962 waren de gemaakte bussen nog van een zodanig slechte kwaliteit dat alle partijen evap voor verzending moesten worden gekeurd. Van alle partijen werd 5% ter keuring apart gezet. Eerst eind 1962 lag de kwaliteit van de bussen weer op een normaal niveau.

Taak Ommelanden

In een memo d.d. 7 augustus 1963 werd door de bedrijfsdirecteur B. van der Woude de toekomstige taak beschreven zoals de directie die zag. Een en ander was op 31 juli met de directies van

de 'DOMO' en de 'CCF' besproken. De volgende voorstellen werden hierop aan het bestuur van 'De Ommelanden' voorgelegd.

- A. Het is gewenst, de productie van gesuikerde condens helemaal stop te zetten. De Gesuikerde melkproductie heeft over 1962 een verlies opgeleverd van rond fl. 130.000,-.
- B. De boter productie wordt definitief stopgezet. De laatste maanden maken wij al geen boter meer. Wij moeten er dan wel verzekerd van zijn, dat wij in de wintermaanden voldoende ondermelk kunnen aanvoeren.
- C. Voor het stopzetten van de afdeling kleinverpakking melkpoeder zijn vergelijkingscijfers 'Domo-Ommelanden CCF' nodig. Als 'CCF' goedkoper kan werken dan 'De Ommelanden' hetgeen waarschijnlijk is, kan 'CCF' steeds zelf zijn eigen poeder verpakken. In het algemeen doet zij dit ook al. 'De Ommelanden' orders kunnen op dezelfde wijze door 'Domo' verpakt worden, indien de Domo dit beter en goedkoper kan dan 'De Ommelanden'. De 'Domo' kan zijn tarieven hiervoor aan 'De Ommelanden' in rekening brengen.
- D. De beide producten die over blijven zijn: - melkpoeder in bulk ongesuikerde melk
- E. Melkpoeder is eenvoudig en kan op dezelfde basis doorgaan. Zoals dit de laatste jaren is geschied, draait de poedertoren van 'De Ommelanden' in hoofdzaak drukpoeder voor de 'CCF'. De totale capaciteit bedraagt maximaal 90 á 100 ton per week, dat is 750.000 kg melk/week.
- F. Wat de ongesuikerde melk betreft kan per week maximaal 28 á 30.000 dozen worden geproduceerd, dat is 1,2 á 1,3 miljoen kg melk.
- G. De vraag zou gesteld kunnen worden, of het gewenst is, de mogelijkheid van het produceren van ongesuikerde melk verder te verhogen. Deze verhoging van capaciteit zou gewenst kunnen zijn teneinde:
 1. De 'Domo' in de gelegenheid te stellen meer van hun melk tegen bruto zuivelwaarde in de condens te plaatsen.
 2. De mogelijkheid te hebben in de zomer bij de lage zomerprijzen voorraden te maken voor de winter.
 3. Enige reserve capaciteit te creëren in verband met mogelijke stagnaties en voor revisie.
- H. Het meest voor de hand liggend is deze verhoging van capaciteit te zoeken in eenzelfde soort bus als men nu in 'De Ommelanden' maakt, dit was de 14,5 oz en 16 oz condensbus. Dit zou betekenen, dat de 'CCF' een groot gedeelte van haar in Leeuwarden nog gemaakte productie naar Groningen moet afstoten.
- I. Uitbreiding van de ongesuikerde condensproductie zal in eerste aanleg met geringe investeringen mogelijk zijn. Wij denken hierbij aan een verhoging van de sterilisatie capaciteit door de aanschaf van grotere vulmachines, de verbeterde werking van de blikbanen, waardoor meer productie zou worden verkregen.

Voor verdere uitbreiding is nodig:

1. Een 2e sterilisator met toebehoren. Deze sterilisator kan nog op de bestaande afdeling worden ondergebracht.
2. Een 2e blikbaan met toebehoren. De plaatsing van deze baan is nog een probleem. Op de bestaande afdeling kan waarschijnlijk geen 2e baan geplaatst worden.
3. Een 2e buizen vacuum, respectievelijk valstroom verdamper. Het vacuum kan op de huidige condens worden geplaatst.
4. Uitbreiding tankopslag gereed produkt.
5. 2e etiketteermachine met toebehoren.
6. Opslag van produkten, vooral als we overgaan tot vergrote zomerproductie.

J. De totale kosten van deze investeringen worden globaal op 1,5 á 2 miljoen geschat.

Investeringsen

Reeds in januari 1962 vroeg het bestuur zich af of de opslag capaciteit van het in aanbouw zijnde melklokaal wel voldoende zou zijn. In verband met de verdergaande arbeidstijdverkorting en de wens tot het hebben van een grotere bufferruimte, werd besloten tot de aanschaf van nog eens 5 tanken in het tanklokaal. Waarbij het totaal op 13 tanken kwam. In september 1965 werd er besloten tot het doen van investeringen in de indampinstallaties. Hierbij werden de volgende vacuums vervangen:

1. Evapmelk vacuum met een stoomverbruik van 0,73 kg stoom per kg waterverdamping.
2. Poedermelkvacuum met een stoomverbruik van 0,65 kg stoom per kg waterverdamping.

De capaciteit van elk vacuum was 9.000 kg melk per uur. Ter vervanging van bovenstaande werden de volgende vacuums weer aangeschaft:

1. Evapvacuum met 5 effecten, met een stoomverbruik van 0,25 kg stoom per kg waterverdamping. Capaciteit 15.000 kg per uur.
2. Poedervacuum met 4 effecten.
 - De capaciteit 1 0.000 kg melk per uur.
 - De aanschaf kosten van deze 2 installaties werden geraamd op 500.000 tot 600.000 gulden

Voordelen

- a 3 man personeel.
- b Stoombesparing
evapvacuum 13.500 ton stoom
poedervacuum 6.250 ton stoom
totaal 19.750 ton à f 5,12 = f 101.000,

Valstroomverdamper 1966 - 1980.

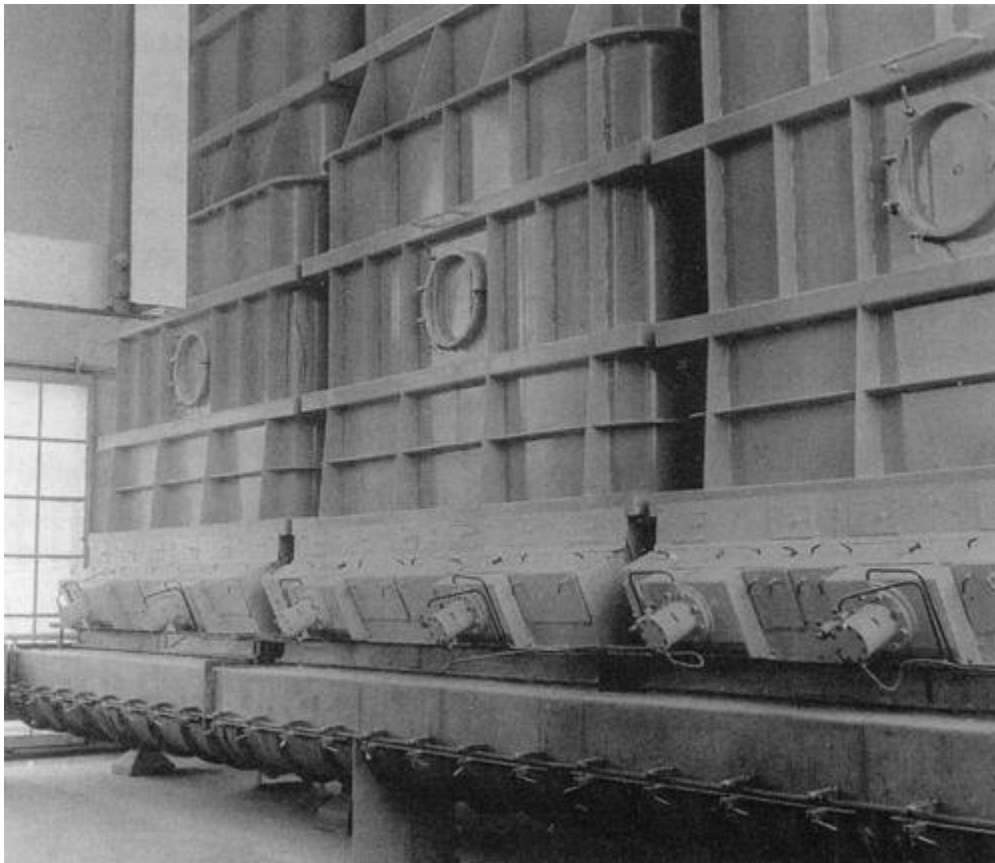
Nadeel

Door een lagere stoombehoefte zal de opwekking van electriciteit afnemen, waarvoor GEB meer stroom zou moeten leveren. Het totaal nadeel werd geraamd op f 17.000,

In november 1965 werd besloten tot een verbouwing van verschillende bedrijfsruimten, omdat er behoefte was aan meer opslagcapaciteit. Door de stopzetting van de productie van de gesuikerde condens, de productie van boter en de stillegging van de kleinverpakking waren er een aantal bedrijfsruimten beschikbaar voor andere doeleinden. In overleg met een architect was hiervoor een plan ontworpen dat ervan uitging, dat 'De Ommelanden' een groeiende behoefte had aan opslagruimten. Omdat het bestaande pakhuis voor gesuikerde melk en de daarboven liggende verdieping erg laag waren, werd voorgesteld de tussenliggende vloer hier uit te breken, waardoor 1 grote ruimte ontstond met een hoogte van 6,45 meter. De boterkelder werd als fabriekskantoor ingericht. Het boerderijtje kon dan t.z.t. gesloopt worden.

Samenvattend waren in het nieuwe lokaal opgenomen:

- a de botermakerij
- b het pakhuis voor gesuikerde melk
- c de afdeling dekselpersen
- d de afdeling bussenfabrikage en de tapafdeling.

Poederbunker 1967.

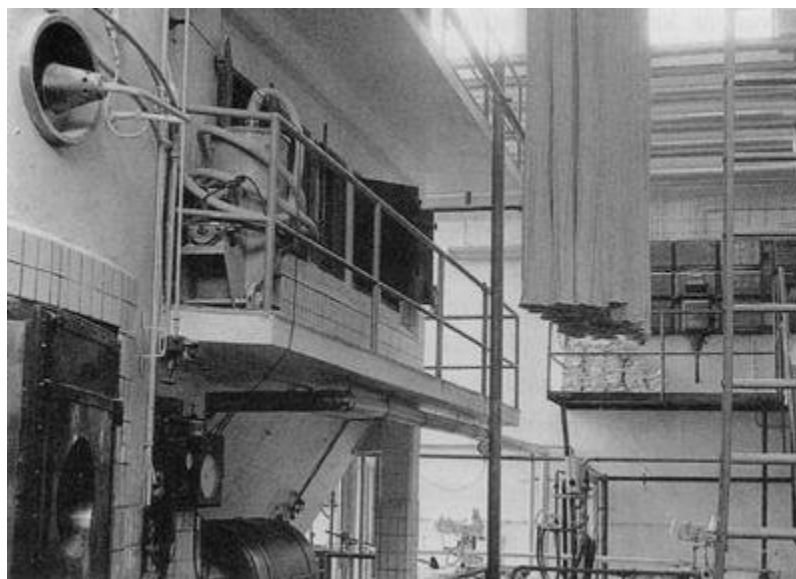
Van de afdeling poederkleinverpakking werd een Centraal Magazijn gemaakt ter vervanging van de 2 magazijnen die op verschillende afgelegen plaatsen waren gesitueerd. Kosten 234.600,- gulden. In oktober 1966 waren de beide nieuwe verdampingsinstallaties klaar en in gebruik genomen. Ook waren er in oktober 1966 klachten van omwonenden binnengekomen over roetneer-

slag. Ook vanwege de Hinderwet was er een klacht binnengekomen over de roetneerslag. Eén en ander was een gevolg van het feit dat de fabriek steeds verder binnen de bebouwde kom was komen te liggen. Naar aanleiding van de klachten over de roetneerslag werd er een onderzoek ingesteld om de ketels om te bouwen voor het stoken op aardgas. Tevens werd er gekeken naar de automatisering van de ketels. De totale investering zou rond f 150.000,- komen, waartegenover een jaarlijks voordeel werd verkregen van f 65.000,-.

De ontwikkeling in het opslaan en transport van melkpoeder leidde er toe, dat er in januari 1967 binnen de 'CCF' en 'DOMO-Bedum' een commissie was benoemd, die de mogelijkheden van het opslaan van melkpoeder in silo's en het vervoer per tankauto bestudeerde. Tevens wilde men de nodige praktische ervaring opdoen door het nemen van proeven. Er werd daarom voorgesteld, om bij 'De Ommelanden' een proefobject op te stellen, waarmee geëxperimenteerd kon worden. Het gehele project kon worden opgesteld in het voormalige indiklokaal.

De installatie bestond uit 3 silo's met een inhoud van 30 ton melkpoeder per silo. Tevens een voorstortbunker, waarin rechtstreeks vanuit de poedertoren gedraaid kon worden. Een aftapbunker van waaruit het poeder verpakt werd in zakken of vaten via een afzakinstallatie. De voordelen bij het in gebruik nemen van deze installatie werden berekend op f 50.000,-. Dit kwam voort uit besparing op arbeidsloon. Het verpakken van het poeder kon dan plaatsvinden in dagdienst, waardoor vier man personeel bespaard kon worden.

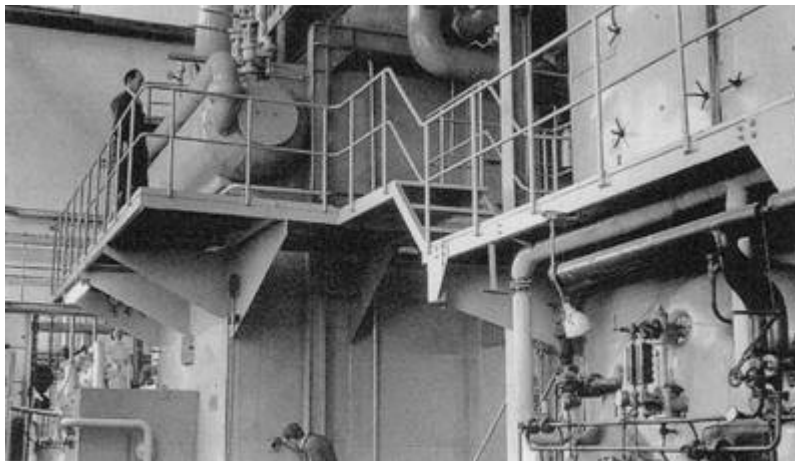
In de toekomst zou men er meer voordeel uit behalen, als het vervoer plaats zou vinden per tankauto, waardoor emballage zou worden bespaard en het laden en lossen sneller zou gaan. Het totale project zou f 380.000,- gaan kosten.

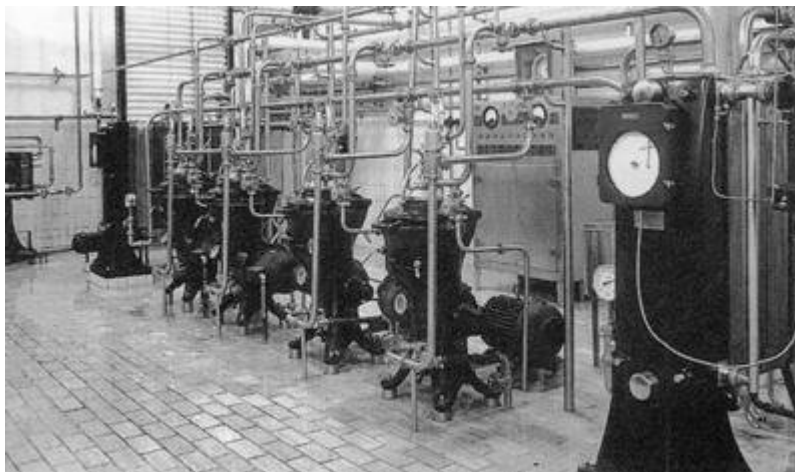
Poedertoren 1980.

In januari 1970 werd besloten tot de aanschaf van een nieuwe stoomketel en stoommotor. Op dat moment zijn er twee stoomketels, namelijk:

- a) Bronswerk ketel gestookt op stookolie met een capaciteit van 7 ton stoom per uur en een werkdruk van 25 ato (Hoekpijpketel).
- b) De PB ketel, gestookt op stookolie met een capaciteit van 7 ton per uur en een werkdruk van 12 ato. Deze diende als reserve ketel en was ruim 30 jaar oud. Tevens was deze ketel in een zodanige staat dat rekening moest worden gehouden met het feit dat hij zou worden afgekeurd. De aanschaf van een nieuwe Bronswerkketel met een capaciteit van 10 ton per uur en een stoomdruk van 25 ato bedroeg f 248.300,- (OK-ketel). De opwekking van stroom met behulp van de stoommachine bedroeg ongeveer 50% van de behoefte. Deze stoommachine, die 50 jaar oud was, heeft een max. capaciteit van 600 Ampere (315KW) en een stoomverbruik van 16 kg per KWH. Het vermogen was in de top van het seizoen onvoldoende als er evap en melkpoeder werd gemaakt. Bij vervanging van deze stoommachine door een stoommotor, zou de eigen stroomopwekking tot 80% kunnen worden opgevoerd Deze stoommotor had een maximale capaciteit van 1000 Ampère en een stoomverbruik van 10,3 kg per KWH. Aanschafwaarde f 287.300,- (Spilling Werke)

Ketelhuis.

Centrifugelokaal 1950.

Als zowel PB ketel en de stoommachine vervangen zouden worden zou een extra jaarlijkse besparing te realiseren zijn van f 28.300,-. In 1970 zijn zowel de stoommotor als de nieuwe Bronswerkketel in gebruik gesteld. In 1971 was de opslagcapaciteit voor de opslag van melk te krap geworden. Er moest al op zondagavond om 10 uur begonnen worden met koken. Om dit probleem het hoofd te bieden werd er besloten om een drietal buitentanks aan te schaffen van 200.000 liter per stuk. De 3 tanken werden geleverd door machinefabriek Bij de Ley te Heerenveen en werden in maart 1972 in gebruik genomen. Om dit te kunnen realiseren moest wel de boerderij in oktober 1971 worden afgebroken.

In 1975 werden 2 platenwarmte-wisselaars en 3 centrifuges vervangen door 2 platenwisselaars en 1 centrifuge. De oude platen-wisselaars waren versleten en de centrifuges hadden een te kleine capaciteit. De nieuwe platen-wisselaars werden ingericht voor het koelen met gekoelde aangevoerde melk per RMO. Omdat de gekoelde aangevoerde RMO melk kouder was dan Norton water kon dit laatste vervallen. Bijkomend voordeel was dat er dan geen Nortonwater meer behoefde te worden geloosd, want dit zou toch binnen afzienbare tijd verboden worden. De apparaten werden geplaatst op het condenslokaal. Totale investering 151.460,- gulden.

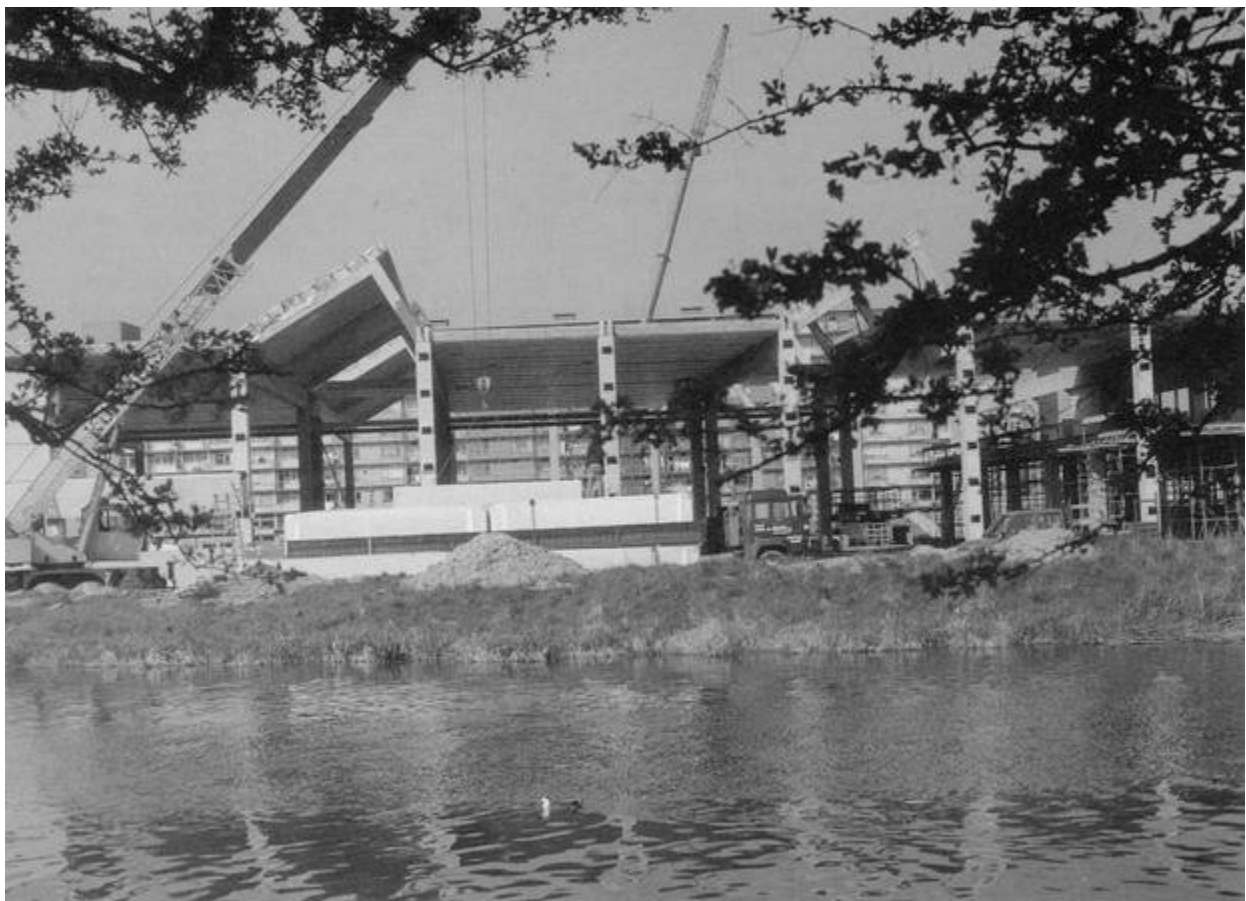
Plaatsen van 200 tons opslagtank.

Afzet

In de bestuursvergadering van 24-2-1965 werd besloten dat de capaciteit van evap niet verder moest worden uitgebreid gezien de onzekere situatie op de wereldmarkt. Men was met name bang voor de opkomst van de zogenaamde recombined fabrieken in de Philippijnen, Siam, Malaysia en Ceylon. Dit zou een gevoelige klap kunnen toebrengen aan de eigen afzet in deze lan-

den. Tevens was het bestuur van mening dat men het teveel aan melk wel tot poeder kon verwerken voor de 'CCF'. Eveneens waren er met andere condensfabrieken prijsafspraken gemaakt om de onderlinge concurrentie uit te schakelen. In de zomer van 1975 stagneert de export naar Griekenland en Nigeria. Hierdoor waren de voorraden te hoog opgelopen.

De voorraden waren zo hoog opgelopen dat er op het terrein een grote tent met gereed produkt stond. De produktie van ongesuikerde condens was gedurende een periode van 3 weken zelfs helemaal stopgezet. De melk werd gedeeltelijk verwerkt tot volle melkpoeder. De rest van de melk werd afgeleverd aan de 'CCF' en 'DOMO'. Het probleem in Griekenland waar men mee te kampen had was dat Nestlé hier een fabriek voor gecondenseerde melk had gebouwd. Aangezien de Griekse staat 49% van de aandelen in deze fabriek had was er de afspraak dat de Griekse regering importbelemmerende maatregelen zou gaan nemen. In oktober van dat jaar verloopt de export naar Griekenland weer normaal en gaan de voorraden weer naar beneden.

Nieuwbouw.

Nieuwe hal

In 1979 begon de directie zich te beraden op de mogelijkheden van nieuwe verpakkingsmethoden. Men zag aankomen dat de gesoldeerde evapbus die bij 'De Ommelanden' werd gebruikt wel eens voor moeilijkheden zou kunnen gaan zorgen. In WestDuitsland was namelijk de consumenten organisatie actief om eisen te stellen over de toegestane hoeveelheid lood in de melk. Overal

in Europa zouden in de komende jaren de eisen omtrent het loodgehalte in de melk steeds strenger gaan worden.

Alhoewel er alles aangedaan werd om de lood opname binnen de wettelijke eisen te houden, hetgeen ook gelukte, begreep men dat de eisen zodanig zouden worden dat de gesoldeerde evapbus zijn langste tijd gehad had. Daarom werd er onderzoek gedaan naar de mogelijkheden van nieuwe blikverpakkingen. De keus viel uiteindelijk op een lasbus met gefelste deksel en bodem, die aan de binnenkant kon worden voorzien van een laklaag.

In de algemene vergadering van 'De Ommelanden' van 19-11-1980 werd door het bestuur een investeringsvoorstel ingediend, betreffende de modernisering van de fabriek. Deze investering behelsde het vervangen van de gehele bussebaan en ongesuikerde condens vulsteriliseer- en verpakkingsbaan, door een geheel nieuwe baan. Deze nieuwe baan zou tevens een 50% grotere capaciteit krijgen en bovendien veel stiller zijn dan de oude banen. Er werd dan ook in de pers gesproken van 'fluisterfabriek'. Ook behelsde het voorstel de uitbreiding van de indampkapaciteit en de aanpassing van de energiekapaciteit. Voor de nieuwe 7 traps valstroomverdampers werden de nodige aanpassingen gedaan aan het oude hoofdgebouw. Hier moest een gedeelte bovenop gebouwd worden om ruimte te maken voor deze indampers.

Voor de realisering van deze investering was het nodig dat er een geheel nieuw gebouw zou worden gebouwd. Een en ander werd gebudgetteerd op ruim 25 miljoen gulden. De algemene vergadering nam dit investeringsvoorstel aan onder voorbehoud dat de ledenvergadering van de 'CCF' van 9-12-1980 er mee akkoord zou gaan, hetgeen ook geschiedde. De weekproductie ging van 39000 doos per week naar 70000 doos per week.

Op vrijdag 22 april 1983 werd de nieuwe fabriek officieel geopend door burgemeester H.G. Buijter van Groningen. Voor deze gelegenheid was de opslagruimte veranderd in een grote feestzaal. Aan lange tafels zaten alle genodigden te genieten van dia's, sprekers, speciaal gecomponeerde drankjes en hapjes, Griekse muziek en een heerlijk koud buffet. Ook werd de nieuwe Ommelanden-vlag onthuld. De elf rode harten stellen de elf Groninger gewesten voor. Nadat overdag 's ochtends de officiële opening had plaats gevonden vond er 's avonds nog een gezellige bijeenkomst plaats voor het personeel.

Investerings jaren 80/90

In de 80-er jaren werd er steeds verder geïnvesteerd in de verbetering van allerlei voorzieningen en in de automatisering van de fabriek. Zo werden in 1986 de kantine, kleedlokaal en kantoren verbouwd voor een bedrag van 154.000 gulden.

In 1992 werd de hoekpijpketel gesloopt, dit mede omdat automatisering van deze oude ketel veel te kostbaar zou worden. Deze ketel werd eigenlijk alleen maar meer gebruikt als de OKketel uitviel en dat kwam praktisch niet voor. Voordat tot de sloop werd overgegaan werd er gekeken naar de gebruikte isolatie materialen. Zoals verwacht werd hier asbest aangetroffen en dus moesten er voor de asbest verwijdering speciale maatregelen worden genomen. Na de sloop werd het ketelhuis voorzien van een nieuwe vloer en een systeemplafond.

Het einde

In 1991 had de topcoöperatie 'De Ommelanden' 2 deelgenoten, namelijk het 'Melkstation' en 'FRIESLAND Frico Domo'. 'DOMO' en 'CCF' waren opgegaan in 'FFD' Het resultaat uit de bedrijfsexploitatie werd als volgt verdeeld:

- 'De Ommelanden' ontving eerst een vergoeding (zgn. rente vermogen) voor het beschikbaar stellen van vermogen (gebouwen, machines etc.)
- Van het resultaat na de vergoeding rente eigen vermogen ging 10% naar 'De Ommelanden' en 90% naar 'FFD'

Het gevolg hiervan was dat 'De Ommelanden' over de rente eigen vermogen en de genoemde 10% belasting moest betalen. Door te gaan fuseren met 'FFD' zou deze belasting binnen het concern blijven. Het resultaat van het concern zou hierdoor worden verbeterd. Per 1 januari 1993 was de fusie tussen 'De Ommelanden' en 'FFD' een feit. Dit had een tweetal belangrijke consequenties naast de al genoemde. Ten eerste hield de zelfstandigheid van 'De Ommelanden' op te bestaan en ten tweede was het personeel per 1-1-93 in dienst van 'FFD'.

Op 2 oktober 1993 werd het personeel van de produktielokatie 'De Ommelanden' ingelicht over de reorganisatieplannen bij deze lokatie van 'FFD'. De personeelsbezetting moest worden teruggebracht van 110 naar 87. Alle afdelingen waren hierbij betrokken, er zouden geen gedwongen ontslagen vallen. Eind 1993 werd bekend gemaakt dat de personeelsbezetting nog verder terug zou gaan en wel van 87 naar 70. Dit was noodzakelijk omdat de activiteiten die voor het 'Melkstation' werden uitgevoerd steeds verder werden afgebouwd. Deze activiteiten werden meer en meer door Verenigingszaken van 'FFD' overgenomen. Ook kon de administratie verder worden afgebouwd door verder gaande automatisering en overheveling van de werkzaamheden naar Leeuwarden.

In februari 1995 kwam het 'Eindrapport Haalbaarheidsonderzoek Optimalisatie 410 gr. Productie BMZ/BMO uit.

De projectgroep die hier verantwoordelijk voor was bestond uit de heren:

- K. Damsma, W. Kranenburg,
- J. Muntinga, K. Rodenhuis.
- T. Rispens en M. Burema.

Van deze heren was W. Kranenburg de enige Ommelander. De opdracht van de projectgroep was om een kwantitatieve onderbouwing te geven van het plan om de productie van evap in 410 gr. bus te concentreren in Leeuwarden. Dit werd nodig geacht omdat de algemene tendens van de evapmarkt een dalende was. Voor de 170 gr in het jaar 1994 zelfs van 3 miljoen doos naar 2,3 miljoen doos per jaar. Voor de volgende jaren werd een nog verdere teruggang verwacht. Om de hierdoor ontstane onderbezetting in Leeuwarden te kunnen compenseren werd onderzocht of het haalbaar was om de Ommelander lijn naar Leeuwarden te verplaatsten.

De belangrijkste konklusies uit het rapport van de projectgroep waren:

- De jaarlijkse besparing op operationele kosten werd berekend op 6,2 miljoen gulden.
- Kosten en opbrengsten
 - verplaatsings- en ombouwkosten f 8,5 mln -
 - opbrengst 'De Ommelanden' f 2,5 mln. +
 - kosten reorganisatie (1995-1997) f 5,2 mln. -

- aanloopkosten f 0,3 mln. -
- Totaal f 11,5 mln. -
- De terugverdientijd was berekend op 2,3 jaar.
- In Leeuwarden zouden 30 arbeidsplaatsen ontstaan als gevolg van de overheveling van de productie van 'De Ommelanden' naar Leeuwarden. Dit zou betekenen dat er binnen de Business Unit Langhoudbaar waartoe 'De Ommelanden' behoorde 40 arbeidsplaatsen zouden komen te vervallen.

De ondernemingsraad van 'De Ommelanden' liet het rapport toetsen door een externe deskundige, bureau 'Basis en Beleid', om een afgewogen oordeel over de adviesaanvraag betreffende de sluiting te kunnen geven. 'Basis en Beleid' kwam tot vergelijkbare conclusies als de projectgroep. De ondernemingsraad was dan ook willens een positief advies uit te brengen als men met de directie van 'Langhoudbaar' tot overeenstemming kon komen over o.a. een werkgarantie voor alle medewerkers van 'De Ommelanden'. *Omdat dit niet mogelijk bleek is er uiteindelijk een negatief advies uit de bus gekomen. De directie van de Business Unit Langhoudbaar nam hierop het definitieve besluit om 'De Ommelanden' per 1 oktober 1995 te sluiten en de productie over te hevelen naar Leeuwarden.

* Zie ook <http://archieftrouw.nl/artikel?REC=tr-19950414-000099332>

Melkstation

Inleiding

Voor 1 januari 1956 was 'De Ommelanden' een zelfstandige coöperatieve vereniging. Van de 1200 veehouders waren er maar 170 lid van de vereniging de rest waren losse leveranciers. Als eerste werd er na 1 januari 1956 begonnen met het opknappen van de fabriek en het reorganiseren van de organisatie volgens de principes zoals die bij de CCF golden (Zie organogram). De reorganisatie is hier en daar nogal ingrijpend geweest. De Commerciële afdeling van 'De Ommelanden' werd bijvoorbeeld voor de afdeling buitenland opgeheven en naar Leeuwarden overgebracht.

Ook voor het research laboratorium was er geen taak meer. Door de opheffing en de overbrenging van deze beide afdelingen kon de bovenste verdieping van het laboratoriumgebouw ingericht worden als kantoor. De begane grond werd ingericht als bedrijfslaboratorium. Het personeel bleef in grote lijnen gewoon bij 'De Ommelanden' werken. De heer J. Schotanus werd als bedrijfsleider benoemd, de heer D. Koopmans als chef van de technische dienst en de heer W. v.d. Iest als chef van het bedrijfslaboratorium.

Autopark voor Melkontvangst ca 1950

Het Melkstation

In juli 1956 werd met de toenmalige leden van 'De Ommelanden' overeengekomen dat ze hun fabriek zouden afstaan tegen een schadeloosstelling. Deze schadeloosstelling was uiteraard alleen voor de leden en niet voor de losse leveranciers. Gelijktijdig werd 'De Ommelanden' omgezet in een top-coöperatie, waarvan de 'CCF' en de 'DOMO' en een vereniging van leveranciers lid werden. De animo onder de boeren om lid te worden van deze vereniging van leveranciers was niet al te groot. Naast de coöperatie waren er in de provincie Groningen nog particuliere bedrijven en veel boeren vonden dat beiden naast elkaar moesten blijven bestaan. Men was bang om aan één van de twee overgeleverd te raken. Veel boeren leverden hun melk aan degene die de hoogste prijs gaf voor hun melk.

Uit de leveranciers van 'De Ommelanden' werd een coöperatieve vereniging gevormd, welke als leveranciers van de melk van 'De Ommelanden' zou gaan optreden en tot taak had de belangen van

deze vereniging en van de leden/leveranciers te behartigen. Deze vereniging droeg de naam Coöperatieve Zuivelvereniging Melkstation voor 'De Ommelanden'. Deze vereniging zou het lidmaatschap aanvragen van 'De Ommelanden' en dan een zetel in het bestuur krijgen.

In 1958 werd het 'Melkstation' als lid van 'De Ommelanden' toegelaten. Hiermee kwam het aantal leden op 3 namelijk:

Coöperatieve Melkprodukten bedrijf 'DOMO' te Beilen
Coöperatieve Condensfabriek 'Friesland' te Leeuwarden Melkstation voor
'De Ommelanden' te Groningen.

Enkele leden van de oude 'Ommelanden' weigerden het lidmaatschap op te zeggen. Zij waren de enige individuele leden van de nieuwe Ommelanden en bezochten als zodanig ook de algemene vergaderingen. Hun rechten en plichten werden apart vastgelegd in de statuten. Dit alles had echter maar betrekking op 3 leden. In de algemene vergadering van de Coöperatieve Melkproductenfabriek 'De Ommelanden' van 30 mei 1959 zegden de laatste individuele leden het lidmaatschap op. Hun geld wat nog in 'De Ommelanden' zat werd hierop uitbetaald. Omdat dit 3 jaar langer voor 'De Ommelanden' ter beschikking stond, dan voor de leden die in 1956 waren uitgetreden, werd 3,25% rente gegeven. Op 31-12-1959 zijn de laatste individuele leden uitgetreden.

RMO

In 1966 begint op de boerderij de melkkoeltank zijn intrede te doen. Omdat ook onder de veehouders in het noorden stemmen opgingen om een melkkoeltank aan te schaffen werd er in maart 1966 een commissie ingesteld om dit te bestuderen.

De commissie bestond uit de volgende heren:

de heer de Boer van DOMO-Bedum

de heer Volkens van DOMO-Beilen

de heer Schotanus van 'De Ommelanden'

In oktober 1966 werd de commissie uitgebreid met de heer Vader van de Drents-Groninger Zuivelbond. De commissie zou met name kijken naar de melkopslag en koeling op de boerderij en het transport van boerderij naar fabriek. De commissie heeft met meerdere problemen te maken. Bijvoorbeeld werd er bij DOMO-Bedum geëxperimenteerd met het vervoer van de melk per tankauto. Bij 'De Ommelanden' waren er een aantal boeren waar de melk werd opgehaald in 200 liter tanken. Dit werd gezien als een tussenoplossing in de overgang van traditionele bussen naar een melkkoeltank. In oktober 1967 kwam er van de commissie een rapport uit betreffende het tankmelken bij 'De Ommelanden' waarin o.a. het volgende stond:

1. Het transport van een deel van de melk van eigen leveranciers per rijdende melkontvangst wordt noodzakelijk geacht om de navolgende redenen.

- a) Daar de melkaanvoer van de boeren nog steeds een stijging ondergaat en de kans bestaat, dat deze ontwikkeling zich voortzet, zullen voorzieningen getroffen moeten worden in de melkontvangst. De huidige banen blijken reeds een te geringe capaciteit te hebben. Ook treden kosten stijgingen op daar de melkrijders wachttijden maken.
- b) Reeds een 8-tal boeren (1000 ton melk) leveren de melk in tankjes van 200 liter. Dit is een overgangsmaatregeling die diende, om de betreffende boeren niet te stagneren in de ontwikkeling op de boerderij. De huidige melkontvangst is niet ingesteld om de melk in tankjes à 200 liter te ontvangen.

- c) Enkele boeren (200 koeien) hebben te kennen gegeven, dat zij er de voorkeur aan geven om voortaan de melk rechtstreeks te melken in een bewaartank op de boerderij, waarin de melk gekoeld kan worden. Voor de boer betekent dit veelal een arbeidsbesparing hetgeen een gunstige ontwikkeling is
- 2) **Voorstel investering door fabriek.** Er wordt voorgesteld een rijdende melkontvangst aan te schaffen waarmee een aanvang gemaakt kan worden om de melk van de boeren op te halen, die reeds nu in tankjes van 200 liter leveren alsmede de melk van die boeren die de melk in een bewaartank wensen op te slaan. De tankjes van 200 liter zullen in dit geval plaats moeten maken voor bewaartanks daar anders de voordelen ten dele naar voren komen.
- 3) **Voorzieningen op de boerderij.** De boeren die genegen zijn om een bewaartank met koelaggregaat te plaatsen opdat de melk gekoeld aan de fabriek geleverd wordt zal een kostenvergoeding worden gegeven. Er wordt voorgesteld dit te stellen op f 1,- per 100 kg melk.
- 4) **Voorstel financiering van boerderijtanks.** Voor boeren die de financiering van de opslag en koelapparatuur via de fabriek laten lopen zal een huurkoopkontraakt kunnen worden afgesloten.

RMO's 80 er jaren

Op de voorgestelde kostenvergoeding van f 1, per 100 kg melk zal f 0,75 per 100 kg melk wordt ingehouden voor rente en aflossing, zodat per saldo f 0,25 per 100 kg melk zal worden uitbetaald. Deze regeling is gebaseerd op een annuïteit over 15 jaren à 6% rente.

In oktober 1967 werd er besloten tot de aanschaf van een Rijdende Melk Ontvangst (RMO). Tevens werden er proeven gedaan met een RMO om te kijken of het mogelijk is om de 30 en 200 literbussen die in gebruik zijn leeg te halen. De melk werd hierbij uit de bussen gezogen, daarna werden de bussen schoongespoten met water onder hoge druk.

In 1970 was er speciaal voor het leeghalen van de 200 liter bussen een zogenaamde RMO-bussenzuiger overgenomen van de zuivelfabriek te *Veenwouden*. Deze RMO-bussenzuiger was overkomeet door de overname van de fabriek te Veenwouden door Friese coöperaties. Deze RMO is tot 1-1-1972 in gebruik geweest. In januari 1968 waren er 6 leveranciers die een melkbewaartank met koelaggregaat hadden aangeschaft. De extra vergoeding die de leveranciers met melkbewaartank kregen zou gehandhaafd blijven totdat alle leveranciers van een melkbewaartank waren voorzien. Het aantal leveranciers met een melkbewaartank was in juli 1971 opgelopen tot 51.

Oude melkontvangst binnen.

In februari 1973 besluit het bestuur van het 'Melkstation' de regeling voor het aanschaffen en houden van een melktank te wijzigen. De oude regeling was gebaseerd op het in eigendom hebben van en financieren door 'De Ommelanden' van de op de boerderij aanwezige melkkoeltank. Met de nieuwe regeling kon de veehouder de melktank zelf in eigendom hebben. De reden voor deze wijziging lag in E.E.G. maatregelen betreffende de melkkoeltanken. Als een melkkoeltank een onderdeel kon worden van het bedrijfs ontwikkelingsplan kon een subsidie verkregen worden. Een voorwaarde voor het verkrijgen van deze subsidie was dat de veehouder zelf eigenaar was van de tank en voor de financiering een lening afsloot bij de bank. Ook 'De Ommelanden' stelde enige eisen aan de melkkoeltank die op de boerderijen werden geïnstalleerd. Zo moest de tank minstens vijf melkmalen kunnen bevatten.

Tankenplan

In de vergadering van 9 oktober 1974 van het bestuur van 'Het Melkstation' werd een plan van aanpak besproken voor de overschakeling van bussen naar tankmelk voor alle leveranciers. Bij dit plan werd ervan uitgegaan dat de kortste periode om de beoogde overschakeling te bereiken vijf jaren zou zijn. Hierbij zou 1975 dienen als voorbereidingsjaar. De eigenlijke start zou dus in 1976 plaats moeten vinden. De omschakeling zou in sectoren plaats vinden, waarbij ieder jaar weer een andere sector aan de beurt zou komen. Een en ander zou door 'De Ommelanden' uitge-

voerd worden. Tevens zou 'De Ommelanden' de begeleiding naar de voor overschakeling in aanmerking komende leveranciers op zich nemen.

In 1976 stagneert de uitvoering van het tankenplan een tijdlang. Een aantal leveranciers wil wachten met het overschakelen naar de melktank op de subsidieregeling zoals de overheid die bij de E.E.G. heeft ingediend. Het gaat hier met name om veehouders die een tank zouden moeten hebben tussen de 700 en 1700 liter. Om de doorgang van het plan te bevorderen werd er toegezegd dat de betreffende boeren schadeloos zouden worden gesteld. Dit als ze door in 1976 over te schakelen op tankmelken een subsidie zouden missen. Op 1 november 1979 is het dan zover dat de laatste bus met melk bij 'De Ommelanden' werd ontvangen. Hiermee kwam een definitief einde aan het tijdperk van de melkbus.

De laatste bus wordt geleegd door dhr. Oppewal

Afspraken

Begin 1970 moeten de afspraken die er bestonden tussen de leden van de Coöperatieve Melkproduktfabriek 'De Ommelanden' op schrift worden vastgelegd. De Wet Vennootschapsbelasting en de Wet op de Jaarrekening, die met ingang van het boekjaar 1970 ingegaan, eisten een schriftelijke vastlegging van deze afspraken. De accountant was niet bereid de balans van 1970 goed te keuren zonder deze schriftelijke vastlegging.

Het probleem zat hem voornamelijk in de Wet Vennootschapsbelasting. In deze Wet werd de nodige aandacht besteed aan het begrip marktprijs. Om een discussie met de fiscus hierover te ver-

mijden was het noodzakelijk om de gang van zaken vast te gaan leggen. In een overeenkomst tussen de leden van 'De Ommelanden' en 'De Ommelanden' zelf werd het volgende vastgelegd.

- A) 'De Ommelanden' zou zich voornamelijk bezig gaan houden met het produceren van ongesuikerde gecondenseerde melk.
- B) De 'CCF' heeft het alleenrecht van de verkoop van de onder A) genoemde melk in het buitenland. Tevens neemt de 'CCF' op zich de productiecapaciteit van 'De Ommelanden' voor deze melk zo optimaal mogelijk te benutten, ook indien in het eigen bedrijf een onderbezetting zou ontstaan.
- C) De 'DOMO' zou geen ongesuikerde gecondenseerde melk gaan maken.
- D) De 'CCF' zou voor de door 'De Ommelanden' geleverde producten een zodanige prijs betalen, dat 'De Ommelanden' te allen tijde in staat moest zijn om de produktiekosten goed te maken. Tevens moest 'De Ommelanden' in staat zijn aan 'Het Melkstation' een zodanige vergoeding te geven dat deze laatste aan haar leden een redelijke voorschotprijs en nabetaling kon uitkeren.

In 1973 werd een zogenaamde 4 partijen overeenkomst gesloten tussen 'CCF', 'DOMO-Bedum', 'De Ommelanden' en 'Het Melkstation'. Deze nieuwe overeenkomst was nodig om fiscale redenen. Sinds 1 januari 1970 was het voor een coöperatie steeds moeilijker geworden om aan te tonen dat er geen belastbare winst was. De Wet sprak namelijk overeen marktprijs en dit begrip was voor meerdere uitleg vatbaar. Men wilde proberen om het begrip marktprijs helemaal buiten de discussie met de fiscus te houden.

De situatie werd dan ook als volgt omschreven: 'De Ommelanden' werkte voor rekening en risico van de 'CCF' en 'DOMO-Bedum'. Om dit te kunnen realiseren werd het bedrijf door de twee deelgenoten beschikbaar gesteld tegen een vergoeding van de kosten op bedrijfseconomische basis. Hierdoor kon 'Het Melkstation' een melkprijs uitbetalen aan de leden en leveranciers die overeenkwam met die van 'DOMO-Bedum'.

Jongerenraad

In de vergadering van 20 september 1976 van het bestuur van 'Het Melkstation' werd er voor het eerst gesproken over het oprichten van een jongerencollege. De bedoeling van zo'n college was om de jonge leveranciers meer te betrekken bij het reilen en zeilen van de coöperatie. Omdat de DOMO al ervaring had met zo'n college werd besloten om hier inlichtingen in te winnen. In de bestuursvergadering van 23-11-1976 werd een lijst met aandachtspunten, verkregen van 'DOMO-Bedum', welke door de Jongerenraad waren behandeld. Het bestuur besloot in deze vergadering tot het oprichten van een Jongerenraad. Als begeleiders werden de heren Ridder, Schotanus en Burema aangewezen. Op de eerste vergadering van de Jongerenraad werd de heer Vrieling tot voorzitter gekozen, de heer van Gosliga tot secretaris en de heer Ziel tot algemeen plaatsvervanger.

De lijst met aandachtspunten van de 'DOMO' bevatte onder meer het volgende:

- 9 Jongerenraadsleden met zorg uitzoeken. Ze moeten zelf boer zijn of zoon van een lid/leverancier.
- De Jongerenraad kiest elk jaar uit haar midden een voorzitter en secretaris.
- Jongerenraadsleden mogen ook op ledenvergaderingen, streekvergaderingen en regiovergaderingen komen.
- Advies van de Jongerenraad wordt gevraagd over b.v. melkaanvoer, stemming onder de leden, aanpak vergaderingen, enz.

Weglopers

In juni 1984 werden acht leveranciers benaderd door de *firma 'Lauwers' BV* om de melk aan hun te leveren. Hij bood een melkprijs die 3,5 cent boven die van 'Noord-Nederland' lag. Het ging hierbij wel om 2 miljoen kg melk. Er was het 'Melkstation' veel aangelegen om de leveranciers te behouden. In dezelfde zomer begon ook de melkfabriek de 'Kievit' uit Meppel onder de leveranciers van het 'Melkstation' te werven. Omdat het 'Melkstation' zich verplicht had om dezelfde melkprijs als 'Noord Nederland' uit te betalen kon men geen hogere melkprijs betalen om de leveranciers aan zich te binden. Vele van deze leveranciers bleken niet erg coöperatief ingesteld te zijn.

'De Ommelanden' had in 1984 ongeveer 130 losse leveranciers die vrijwel allemaal oud 'Lijempf' leveranciers waren. De meesten van hen voelden niets voor de coöperatie en leverden net zo lief weer aan de particuliere zuivelindustrie. In de daarop volgende jaren bleef de onrust onder de leveranciers bestaan en gingen steeds meer leveranciers hun melk niet meer aan het 'Melkstation' leveren. De situatie werd zo erg dat in 1985 besloten werd om contact op te nemen met de '*Kievit*' in Meppel. De 'Kievit' was namelijk de particuliere zuivelfabriek die op grote schaal probeerde de melk naar zich toe te trekken. Wat ook dwars zat was dat de melk die de 'Kievit' kocht meteen werd doorverkocht aan de '*Zuid Oost Hoek*' als men deze melk niet zelf nodig had. De 'Zuid Oost Hoek' was een deelgenoot van de 'CCF' en had grensafspraken gemaakt met alle andere deelgenoten van de 'CCF'. Door melk van de 'Kievit' te kopen was men in staat om de grensafspraken te omzeilen.

In juni 1985 hebbende heren Kranendonk (CCF) en Ybema (Noord Nederland) een gesprek met de heer Hoogwegt (Kievit) over de ontstane problemen. Hierbij stellen de heren Kranendonk en Ybema dat alle relaties met de 'Kievit' zullen worden verbroken als men niet stopt met het benaderen van boeren om de melk aan de 'Kievit' te leveren. Na 1 week bedenktijd geeft de heer Hoogwegt te kennen dat hij niet op het verzoek in kan gaan. In juli 1985 stoppen 'Noord Nederland' en 'Sloten' met hun handelsrelaties met de 'Kievit'. Het gaat hier om een bedrag van plusminus 50 miljoen gulden per jaar. 'Sloten' is de Centrale veevoederfabriek Sloten waarin 'Noord Nederland' een belang heeft van 33%. Deze boycot heeft niet gewerkt en 'De Kievit' haalde nog meer leveranciers bij 'De Ommelanden' weg.

Radioactiviteit

Dat ook internationale gebeurtenissen hun invloed kunnen uitoefenen bewijzen de gevolgen van de kernramp in Tsjernobyl in 1986. Eén van de maatregelen om de gevolgen van de ramp te beperken was de door de overheid opgelegde verplichting om de koeien binnen op stal te zetten. Dit was voor de boeren kostenverhogend omdat er nu gevoerd moest worden in plaats van het gras uit de weide te eten. Tevens werden er op de fabriek radioactiviteitsmetingen gedaan in de aangevoerde melk.

Slechts in een enkel geval werd de melk door de A.I.D. in beslag genomen. Een en ander had tot resultaat dat de kwaliteit van de Nederlandse melk over het algemeen goed was. Toch kwam het voor dat Nederlandse melkprodukten in het buitenland werden geweigerd. Met name was dit het geval met een zending evap voor de Filippijnen. Deze zending werd geweigerd op grond van metingen die door de Filippijnse autoriteiten waren uitgevoerd. De normen die hierbij werden gehanteerd waren vele malen strenger dan de in Nederland gehanteerde normen. Deze partij is in tweede instantie verkocht als veevoer.

Fusie

Om het weglomen van de leveranciers tegen te gaan was het 'Melkstation' met 'FFD' overeengekomen om aan de leden van het 'Melkstation' een hogere melkprijs uitte betalen. Deze melkprijs was als volgt samengesteld. De melkprijs van 4 vrije fabrieken en 'FFD' zou in de periode 1989 tot en met 1991 de melkprijs van het 'Melkstation' zijn. Omdat 'FFD' in deze jaren een lagere melkprijs had dan de vrije fabrieken, betekende dit een plus voor de leden/leveranciers van het 'Melkstation'.

In de bestuursvergadering van het 'Melkstation' van 3 september 1991 werd de situatie in de noordelijke zuivel besproken en met name hoe men de komende jaren het weglomen van leveranciers kon tegengaan. Van de kant van 'FRIESLAND Frico Domo' werd de mogelijkheid van een juridische fusie tussen 'De Ommelanden' en 'FFD' ingebracht. Het punt voor 'FFD' was dat men per jaar \pm 1,5 miljoen gulden belasting moest betalen daar 'De Ommelanden' een zelfstandige coöperatie was en als zodanig belastingplichtig was. In eerste instantie probeert het bestuur van het 'Melkstation' tot een deal te komen met 'FFD'.

Het doel was om de komende 3 jaren weer een plus op de melkprijs te kunnen geven zonder de zelfstandigheid van 'De Ommelanden' aan te tasten. Tijdens de onderhandelingen die hierover tussen 'FFD' en het 'Melkstation' plaats vonden werd al gauw duidelijk dat een plus op de melkprijs bespreekbaar was voor 'FFD'. Aan een juridische fusie bleef men echter vasthouden. Uiteindelijk lagen de zaken zo dat binnen 'De Ommelanden', 'FFD' de fusie in ieder geval zou doorzetten. Het 'Melkstation' kon tegen stemmen maar dan was een plus op de melkprijs van de baan. Uiteindelijk werd er besloten tot een fusie tussen 'De Ommelanden' en 'FFD'. Hieronder de belangrijkste punten uit de fusie-overeenkomst.

Art. 1.2 Onder de opschortende voorwaarde van het tot stand komen van de juridische fusie tussen FFD en De Ommelanden, wordt per 1 januari 1992, zijnde de datum waar vanaf de financiële gegevens betreffende 'FFD' en 'De Ommelanden' gezamenlijk zullen worden verantwoord, aan het Melkstation ten laste van 'FFD' een fusievoordeel toegekend ter grootte van twee miljoen tweehonderdvijftigduizend gulden (NLG 2.250.000,-), welk bedrag met toepassing van de volgende bepalingen in dit artikel wordt uitgekeerd aan 'Het Melkstation'.

Art 1.3 De hoogte van de per jaar uit te keren bedragen zal jaarlijks uiterlijk op 15 april nader in onderling overleg door partijen worden vastgesteld, waarbij als leidraad zal dienen de handhaving van het huidige ledenbestand en leveranciersbestand van het Melkstation. Het totale bedrag dient echter op 15 april 1995 geheel te zijn betaald.

Vanaf 1 jan 1992 werd het 'Melkstation' als vereniging lid van 'FFD'. Het Melkstation werd als 1 le regio toegevoegd en kreeg daarbij eveneens 1 vertegenwoordiger in het bestuur van 'FFD'. Tevens werd de intentie uitgesproken een verdere integratie tot stand te brengen in de periode van 1/1/91 tot 31/12/96. Er zou nader overleg plaatsvinden indien bijzondere omstandigheden daartoe aanleiding mochten geven.

Uittreding/ontbinding

In de leden/regiovergadering van 'Het Melkstation' (Regio 11) in mei 1994 werd door het bestuur van 'FFD' reeds aangegeven dat in 1992 de keuze is gemaakt voor een marktgestuurde in plaats van een melkgedreven onderneming. Het voeren van een marktgericht beleid zou de nodige consequenties met zich meebrengen.

Wil 'FFD' mee blijven doen als internationale zuivelcoöperatie dan zal o.a. de ondernemingsstructuur aangepast moeten worden. Om hiervoor oplossingen te vinden met volledig behoud van de coöperatieve zeggenschap, zijn een aantal voorstellen voorbereid, welke eerst bindend zullen worden nadat de Algemene vergadering van 'FFD' op 25 december 1994 tot de structuurwijziging heeft besloten. Deze voorstellen behelzen o.a. dat:

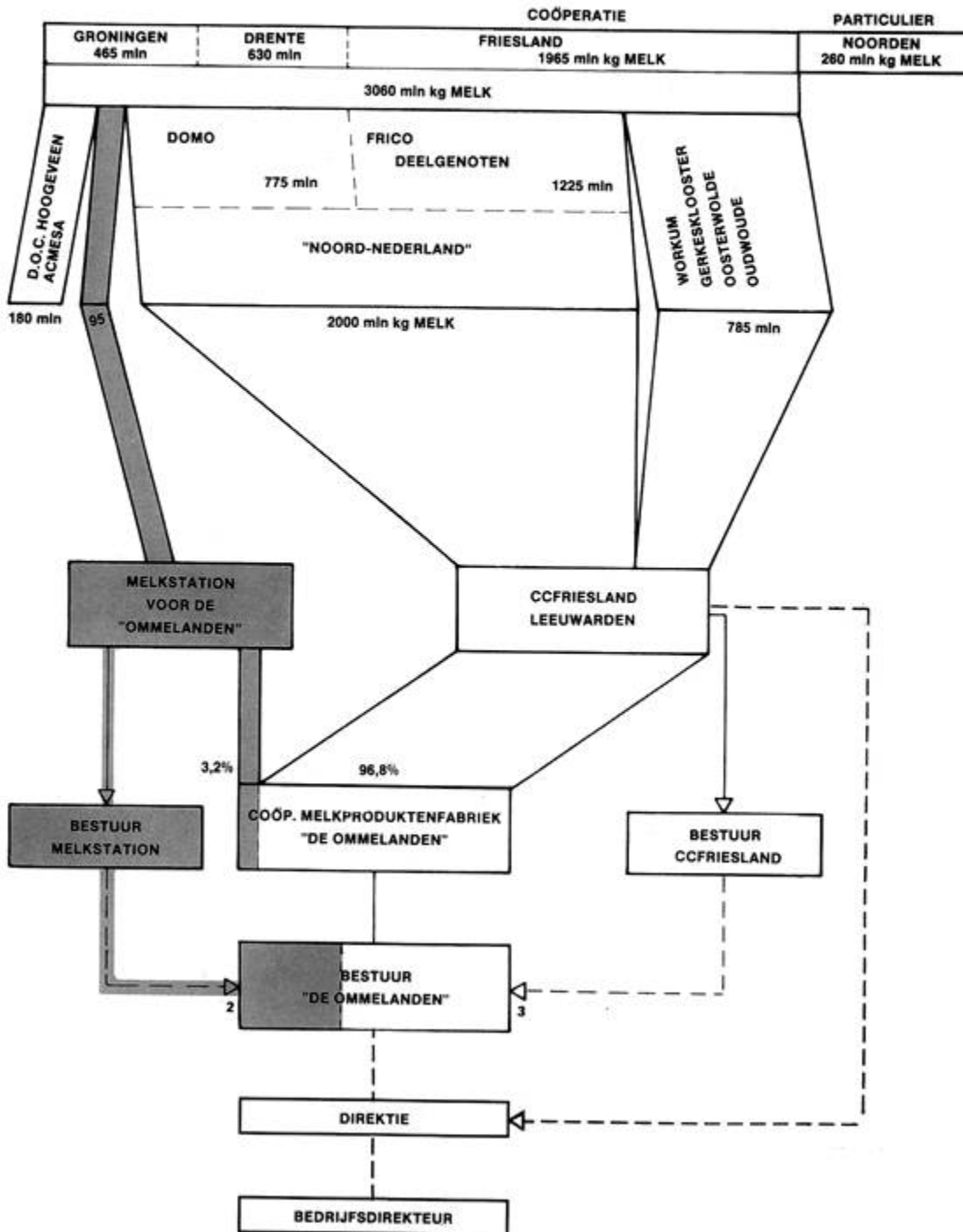
- De juridische structuur wordt aangepast.
- De melkprijs wordt losgekoppeld van het resultaat van de onderneming een marktconforme prijs te betalen voor de melk. Dit betekent dat de melkprijs van 'FFD' zal worden bepaald op het rekenkundig gemiddelde van de 5 hoogste melkprijzen.
- De coöperatie biedt de leden een rendement op het door hen geïnvesteerde vermogen.
- De leden-aansprakelijkheid vervalt.
- De ledenschuld wordt geheel afgelost.
- Leden die uittreden, zijn niet langer uittreegeld verschuldigd. Er geldt wel een opzegtermijn.
- Vaste leveranciers krijgen eenmalig de gelegenheid toe te treden als lid.

Middels 2 informatieve bijeenkomsten en aanvullende schriftelijke informatie worden ook de leden/leveranciers van 'Het Melkstation' op de hoogte gebracht van de voorgenomen structuurwijziging en de diverse aspecten verbonden aan een (versnelde) liquidatie van 'Het Melkstation' in relatie tot de mogelijkheid om als veehouder te participeren in de structuurwijziging van 'FRIESLAND Frico Domo'. In de algemene ledenvergadering van 'Het Melkstation' op 10 november 1994, wordt met 7 stemmen tegen en 614 stemmen voor door de leden besloten om:

- A) Het verlenen van goedkeuring aan het besluit van het bestuur van de coöperatie om tegen het einde van het boekjaar 1994, het lidmaatschap van de coöperatie 'FRIESLAND (Frico Domo) Coöperatie B.A.' op te zeggen en
- B) Ontbinding van de coöperatie, zulks onder de (ontbindende) voorwaarde van het tot standkomen van een tussen 'FFD' en de coöperatie te sluiten uittredings overeenkomst.

Met dit besluit kwam derhalve een einde aan het bestaan van de 'Coöperatieve Zuivelvereniging Melkstation voor de Ommelanden' als zelfstandige vereniging.

Schematisch overzicht van „DE OMMELANDEN” tussen de coöperaties in de drie noordelijke provincies

Grensregeling

Inleiding

In 1962 besloten een aantal fabrieken tot een zogenaamde grensregeling te komen. Het transport van de melk naar de fabrieken was namelijk te duur geworden. De melk moest over grote afstanden naar de fabrieken vervoerd worden van verspreid wonende leveranciers. De bedoeling was om tot een zodanige regeling te komen dat de leveranciers gemiddeld dichterbij de fabriek woonden.

Ook moest voorkomen worden dat de melkwinningsgebieden elkaar overlaptten. Het kon gebeuren dat één of enkele leveranciers van de ene fabriek diep in het melkwinningsgebied van de andere fabriek woonden. De fabrieken in de onderstaande plaatsen probeerden tot een grensregeling te komen. *Slochteren, Winschoten, Laude, Gasselternijveenschemond, Eext, De Ommelanden en Domo-Bedum.*

Onderhandelingen

In eerste instantie werd er afgesproken dat de fabrieken te Exloo, Laude en Gasselternijveenschemond met de fabriek te Winschoten een grens zouden vaststellen. Dit zou moeten gebeuren op basis van uitwisseling van gelijke hoeveelheden.

In de omgeving Slochteren - Harkstede werd een gebied met een rode en gele lijn op de kaart aangegeven. Voorgesteld werd dit gebied samen door 'De Ommelanden' en 'Winschoten' te laten exploiteren. De leveranties zouden op de boerderij komen te liggen. Dit betekende dat er per boerderij bepaald werd aan welke fabriek de melk geleverd mocht worden. Ook zou een aantal veehouders van de 'DOMO' aan 'De Ommelanden' worden toegewezen.

Tegen dit voorstel hadden zowel 'De Ommelanden' als 'Winschoten' bezwaren. 'De Ommelanden' vond het niet verantwoord om de leveringsplicht op de boerderij te leggen. 'Winschoten' daarentegen zag de toewijzing van de veehouders van de 'DOMO' in Slochteren aan 'De Ommelanden' als een nieuw gezichtspunt en wilde hier niet mee accoord gaan. Besloten werd, dat alle fabrieken eerst met 'Winschoten' de grenzen zouden vaststellen. Daarna zou er nog eens tussen Winschoten en 'De Ommelanden' over het gebied tussen de rode en de gele lijn worden gesproken.

Het gebied tussen de rode en gele lijn was begrensd door de weg lopende van Slochteren-Slochterbos-Froombosch-Kolham-Scharmer tot kruispunt Harkstede-Hamweg-Slochterdiep-Schaaphok-Slochterbos. Op 10 november 1962 vond er een bespreking plaats tussen het bestuur van Winschoten en de directie van 'De Ommelanden' over het gebied tussen de rode en de gele lijnen. Omdat men niet tot overeenstemming kon komen werd er een commissie benoemd die de grens moest proberen vast te stellen.

Deze commissie bestond uit:

Dhr. Postma van 'Winschoten',

Dhr. Schotanus van 'De Ommelanden' en

Dhr. van 'Domo'

„DE OMMELANDEN“

COÖPERATIEVE MELKPRODUCTENFABRIEK

GRONINGEN (HOLLAND)

VERKOOP ORGANISATIE LEEUWAEDEN

TELEFOON NRS : 06100-21041 (10 LIJNEN)

TELEGRAMADRES : OMMELANDEN

CODES : BENTLEY'S PRIVATE

ABC 6th & 7th EDITION

BANKERS : COOP. ZUIVELBANK, LEEUWAEDEN

COOP. CENTR. RAFFINESBANK, GRONINGEN

BEDRIJF

GRONINGEN, POSTBUS 73

FRIESCHESTRAATWEG 219

TELEFOON NRS : 05900-24041 (4 LIJNEN)

TELEGRAMADRES : OMMELANDEN

POSTREKENING : NR. 815875

REP:BU/AV.

TORSTEL 7.

GRONINGEN,
POSTBUS 73

Grensafspraken met de Coöp. Zuivelfabriek Hendracht te Bext en
Coöp. Zuivelfabrieken Combinatie Oost-Groningen te Winschoten.

Op bijgaande kaart is doormiddel van een rode lijn aangegeven het gebied waarvan ten Oosten door "De Ommelanden" geen melk van veehouders zal worden gehaald.

De lijn loopt van Schildmeer (uitmonding afwateringskanaal) in rechte lijn (ten oosten van afwateringskanaal) naar kruispunt Slochtermeentweg met afwateringskanaal _ Slochtermeentweg _ Kruising Slochterbos _ In rechte lijn naar kruising weg van Achterdiep met Noordbroeksterweg _ Noordbroeksterweg tot Oude Winschoterdiep _ Oude Winschoterdiep oostwaarts tot Motke fabrieken (Scholtensbrug) _ Veendijk tot Tripscompagniesterlaan _ Tripscompagnie kruispunt in rechte lijn naar kruispunt Woortmanslaan met Bergercompagniesterweg _ Woortmanslaan tot kruising met Kielaterachterweg.

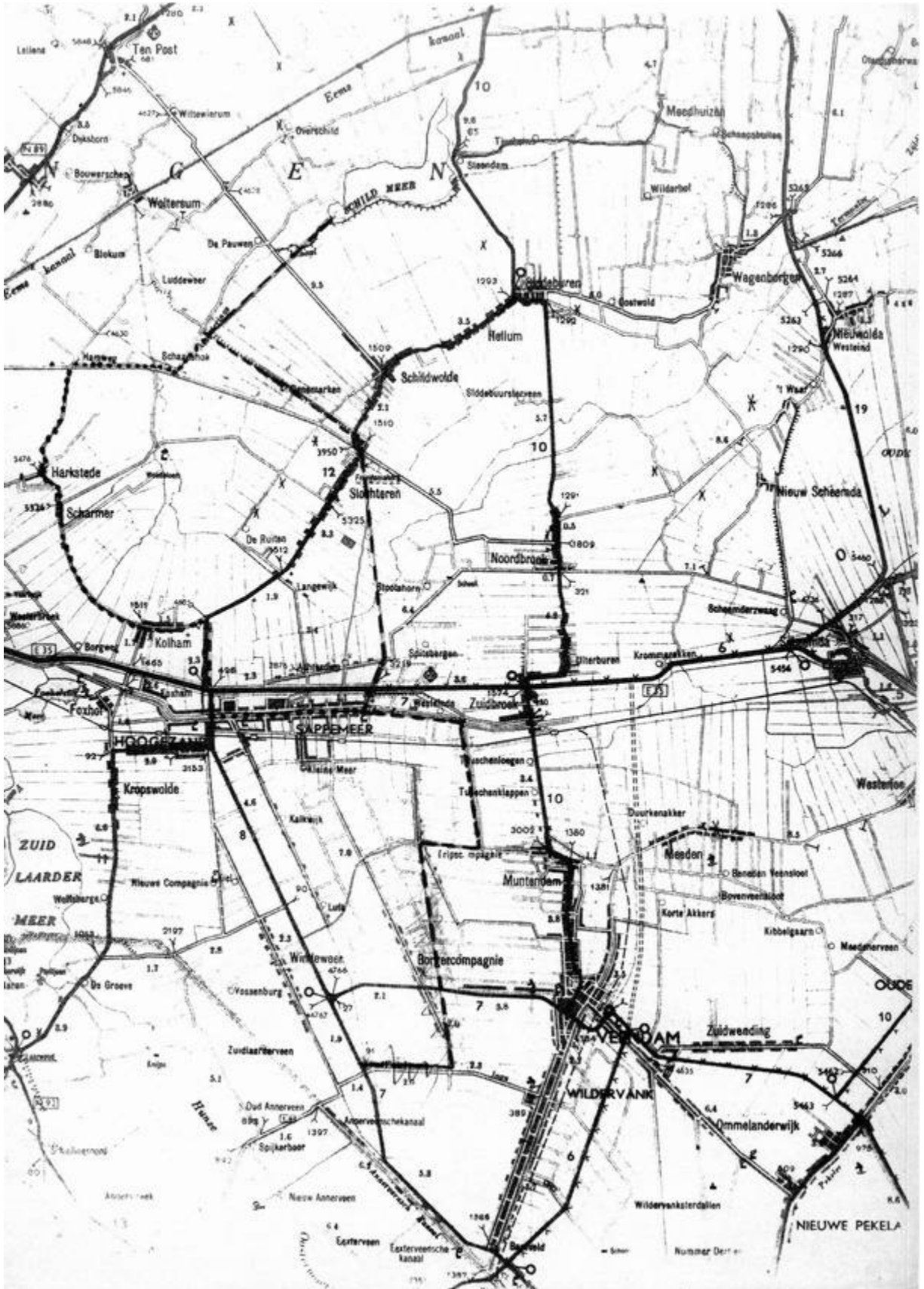
Door middel van een groene lijn is het gebied aangegeven waarvan ten Westen door de Coöp. Zuivelfabrieken Combinatie Oost-Groningen geen melk van veehouders zal worden gehaald.

De lijn loopt van Schildmeer (uitmonding afwateringskanaal) in rechte lijn (ten oosten van afwateringskanaal) naar kruispunt Slochtertrekweg met afwateringskanaal _ Hamweg kruispunt _ Harkstede (kruispunt Café Staalstra) _ Scharmer _ Kolham tot kruispunt Knijpslaan _ Knijpslaan tot Hoogezand (hotel Faber) _ langs Winschoterdiep oostwaarts tot Motke fabrieken (Oude Scholtensbrug) _ Veendijk tot Tripscompagniesterlaan.

Bij toepassing van bovenstaande grenzen ontstaat een vrij gebied, waarbinnen de veehouders de vrije keus hebben om hun melk te leveren aan de fabriek die gewenst wordt.

Het vrije gebied wordt begrensd door de lijn lopende van Oude Winschoterdiep kruising met Noordbroeksterweg _ Noordbroeksterweg _ een rechte lijn van kruising Noordbroeksterweg met weg van Achterdiep naar kruispunt Slochterbos _ Slochtermeentweg tot afwateringskanaal _ lijn ten oosten van afwateringskanaal naar kruispunt Slochtertrekpad met afwateringskanaal _ Kruispunt Hamweg _ Kruispunt Harkstede (Café Staalstra) _ Scharmer _ Kolham (kruispunt Knijpslaan) _ Knijpslaan tot Hoogezand (hotel Faber) _ Oude Winschoterdiep oostwaarts tot kruising met Noordbroeksterweg.

Groningen, 10 januari 1964.

In de vergadering van 29 november van deze commissie kon men niet uit de problemen komen. Wel werd er een zogenaamde blauwe lijn door het besproken gebied in Slochteren getrokken. Omdat men niet tot een oplossing kon komen werd besloten dat ieder commissielid verslag zou uitbrengen aan zijn opdrachtgever.

In een brief van 7 december 1962 stelde 'Winschoten' accoord te kunnen gaan met een grens als voorgesteld tijdens de commissievergadering van 29 november, de zogenaamde blauwe lijn. De blauwe lijn loopt met de weg aan de Knijpslaan recht omhoog tot aan de Slochter Ee en tot aan de Scharmer Ee en Scharmer en vervolgens via kruispunt Harkstede en Hamweg naar Slochterdiep en via Slochterdiep naar Schaaphok.

Indien 'De Ommelanden' niet accoord kon gaan was men bereid om in het gebied gezamenlijk de melk te blijven ophalen. De leveringsplicht moest dan wel op de boerderij liggen. 'De Ommelanden' vond de blauwe lijn onaanvaardbaar. Als men in het gebied gezamenlijk ging rijden zou dit betekenen dat 'De Ommelanden' 500.000 kg melk extra zou moeten afstaan. Toch vond men het gezamenlijk rijden aanvaardbaar als er een zogenaamd vechtgebied van werd gemaakt. Dit betekende dat er geen leveringsplicht op de boerderij zou komen te liggen en de leveranciers zelf konden bepalen waar ze wilden leveren, aan 'Winschoten' of aan 'De Ommelanden'.

In de bestuursvergadering van 14 maart 1963 werden twee brieven behandeld betreffende de grensregeling.

1e) Een brief van de Melkveehoudersvereniging 'Trouw moet blijken' te Sappemeer van 7-3-63.

2e) Een brief van de 'Combinatie Oost Groningen' GA van 13-3-1963.

Beide brieven hadden verband met elkaar want de Melkveehoudersvereniging had er bezwaar tegen, dat zij op grond van een afspraak met 'De Ommelanden' geen nieuwe leden mocht aannemen. 'De Ommelanden' had deze afspraak gemaakt in verband met de status-quo regeling met Winschoten. Zou deze op het voorstel van 'De Ommelanden', de driehoek ten noorden van Hoogezand tot vrij gebied willen verklaren ingaan, of als de onderhandelingen mochten vastlopen, dan zou de status-quo regeling voor het betreffende gebied worden opgeheven en zou 'De Ommelanden' geen bezwaar meer behoeven te maken tegen het aannemen van nieuwe leden door de Melkveehoudersvereniging.

'De Ommelanden' was niet bereid om op de nieuwe voorstellen van 'Winschoten' in te gaan, zoals geformuleerd in hun brief. De reorganisatie van de grenzen zat op dat moment alleen nog vast op het verschil van mening tussen Winschoten en 'De Ommelanden'. Mochten deze twee niet uit de problemen komen dan zou dit kunnen betekenen dat een aantal fabrieken waar wel al grensafspraken mee bestonden zich op de situatie zouden gaan herbezinnen. Dit zou alle afspraken die waren gemaakt betreffende de grensregeling van tafel vegen, zodat men weer terug bij af was.

Tijdens deze bestuursvergadering van 'De Ommelanden' van 14 maart 1963 stelde dhr. Ybema voor om staande de vergadering dhr. Postma, directeur van Winschoten, op te bellen en hem mede te delen, dat het Bestuur van 'De Ommelanden' het voorstel vervat in de brief van 22-2-1963 zou handhaven. Indien dit niet zou worden geaccepteerd zouden alle onderhandelingen en voorstellen als niet gehouden en vervallen worden beschouwd.

Een slepende zaak

Op donderdagavond 21-3-1963 probeerde de Drents-Groninger Zuivelbond te onderhandelen Het standpunt dat 'De Ommelanden' innam was als volgt samen te vatten:

- a) Wij onderhandelen reeds vanaf 8 aug 1961 en willen nu tot een einde komen.
- b) Het doel van de reorganisatie is een duidelijke besparing van kosten.
- c) Winschoten krijgt 1.000.000 kg melk, Eext 1.000,000 kg melk en Bedum 100.000 kg melk erbij.
- c) Winschoten is nu blijkbaar nog niet tevreden en zet de gehele reorganisatie op het spel.

'De Ommelanden' blijft bij zijn standpunt van 24-1-63 en als 'Winschoten' dit niet wilde accepteren waren de onderhandelingen afgelopen. In de bestuursvergadering 24 april 1963 werd besloten dat, zolang de grensregeling met 'Winschoten' niet afgehandeld was, de melkveehouders vereniging in Sappemeer tot uiterlijk 1 mei bij 'De Ommelanden' zal blijven leveren.

Opgelost ?

In gesprekken tussen de heer Michels, voorzitter van 'Winschoten', en dhr. IJBema bleek, dat de oorzaak van de moeilijkheden lag in de onderlinge verhoudingen binnen de 'Combinatie Oost Groningen GA'. En wel tussen 'Slochteren' en 'Winschoten'. Zouden de voorstellen nl. worden aanvaard dan betekende dit dat 'Slochteren' flink wat melk kwijt zou raken en Winschoten er veel bij, hetgeen voor 'Slochteren' onverteerbaar was. 'Slochteren' was bang ten opzichte van 'Winschoten' te weinig leveranciers over te houden waardoor zijn positie verzwakt zou raken. Eigenlijk zat alles dus op 'Slochteren' vast. De heer Michels heeft in de gesprekken met IJBema op zich genomen om te trachten het voorstel van 'De Ommelanden' in de 'Combinatie Oost Groningen GA' te doen aanvaarden. Uiteindelijk slaagde dhr Michels hier op 23 april 1963 in. De plannen konden nu doorgang vinden ware het niet dat zowel 'De Ommelanden' als 'Eext' nog contracten hadden met een groep leveranciers in Oude en Nieuwe Pekela. Deze contracten konden pas per 1-1-1965 door opzegging worden beëindigd. De reorganisatie moest daarom tot 1-1-1965 opgeschoven worden.

In september 1964, kwam op het allerlaatste moment 'Winschoten' met nieuwe voorstellen voor de grenzen. Over deze nieuwe voorstellen konden de deelnemers het niet eens worden. Uiteindelijk ging de grensregeling gewoon door, maar dan wel zonder dat 'Winschoten' meedeed. Voor 'De Ommelanden' betekende dat ze er nu 700.000 kg melk bij kreeg. Als 'Winschoten' wel mee had gedaan zou ze 900.000 kg melk hebben moeten afstaan. De leveranciers uit Oude en Nieuwe Pekela bleken bereid te zijn om zowel aan 'Eext' als aan 'De Ommelanden' te leveren.

Per 1 januari 1965 werd er een nieuw contract getekend met de Melkveehoudersvereniging in Oude en Nieuwe Pekela. De leveranciers te Oude Pekela gingen nu aan 'De Ommelanden' leveren en de leveranciers uit Nieuwe Pekela aan 'Eext' In januari 1965 was in Zuid Oost Groningen de volgende situatie ontstaan. 'De Ommelanden' heeft de melk uit Oude en Nieuwe Pekela afgestoten. Hiervan is 66% naar Eext gegaan en 34% naar Winschoten. Van de melk in Sappemeer is 90 % naar 'De Ommelanden' gegaan en 10% naar 'Winschoten'. Voor het omstreden gebied in Slochteren werd tussen 'Winschoten' en 'De Ommelanden' geen grens afgesproken.

In 1969 moest tussen 'De Ommelanden' en de zuivelfabrieken te **Gerkesklooster en Grijskerk** een grensregeling tot stand komen. Deze beide fabrieken hadden het lidmaatschap van de 'CCF' aangevraagd. Eén van de afspraken, bij toetreding ' tot de 'CCF', was dat er met 'De Ommelanden'

een grensovereenkomst moest worden gesloten. Het volgende voorstel werd hierbij gedaan: Vijftien leveranciers gaan over naar Grijskerk en Gerkesklooster terwijl er 20 leveranciers overgaan naar 'De Ommelanden'. De grens zou dan als volgt komen te liggen: van Oldehove naar de kruising Rijksweg 10 met Spanjaardsdijk. Vandaar in zuidelijke richting naar Den Horn, vervolgens in westelijke richting langs Enumatil naar Grootegast.

De exacte grens zou door de Bond van Zuivelfabrieken in Friesland worden vastgesteld. Deze grensregeling moest met ingang van 1 januari 1969 inwerking treden. Omdat men de leveranciers geen verplichtingen wilde opleggen besloot men tot het gebruik van het uitsterf systeem. Het uitsterf systeem hield in dat als een boer er mee ophield een eventuele opvolger of koper moest leveren aan de fabriek zoals bij de grensregeling overeengekomen was.

Op 29 maart 1970 nam 'DOMO-Bedum' 5 bedrijven van de '*Lijempf*' over. De melk van 'Drachten' ging naar de friesche coöperaties. Een deel van de melk in de provincie Groningen ging naar 'De Ommelanden'. De fabrieken van de 'Lijempf' in *Tolbert, Doezum en Drachten* werden zo spoedig mogelijk gesloten. De fabrieken in *Brittil en in Winsum* bleven nog enige tijd open, omdat men de melk niet ineens op de bestaande bedrijven kon verwerken.

Nogmaal Winschoten

In een brief dd 11 september 1970 kwam de 'Combinatie Oost Groningen' nog eens terug op de grensregeling in het zogenaamde vrije gebied (Slochteren). Men was bereid mee te werken aan een grens in het gebied tussen Slochteren en Harkstede. Hierbij wilde men uitgaan van de situatie zoals die was in 1963/64. Uitgaan van deze situatie die al lang niet meer reëel was, kwam voor 'De Ommelanden' niet in aanmerking. Toch besloot het bestuur van 'De Ommelanden' mee te werken en werden de heren de Boer en Schotanus aangewezen als onderhandelaars. Pas per 2 januari 1972 kwam er een definitieve grensregeling met Winschoten tot stand.

Gevolgen

Uit de bestuursvergadering van 24 april 1963. De heer van der Woude deelt mede, dat enkele boeren bij Midlaren en Zuidlaren, tezamen ca 165.000 kg melk leverend, aan de heer van Calker hebben verzocht hen te komen opzoeken om overleg te plegen over leverantie aan 'De Ommelanden' in plaats van aan Drentse fabrieken. De heer van Calker heeft aan dit verzoek gevolg gegeven. De heren IJbema en Dekker stellen nadrukkelijk, dat dit een onjuiste houding van de heer van Calker is geweest en dat, indien hij dit volgens zijn instructie mocht doen, deze instructie onmiddellijk gewijzigd dient te worden. De heren Koops en Boerema wijzen erop, dat in een dergelijk geval de heer van Calker niet eigener beweging op pad mag gaan, maar de directie terstond op de hoogte dient te stellen, die zich dan met de directeuren van de Drentse fabrieken in verbinding moet stellen; in het onderhavige geval moeten deze boeren goed weten dat 'De Ommelanden' in geen geval hun melk zal ophalen, ook niet als ze naar de 'Lyempf' zouden gaan.

Uit de bestuursvergadering 6 juni 1963. Inmiddels is met de heer van Calker gesproken over zijn in de notulen genoemde handelwijze, maar volgens dhr van Calker is hij niet buiten zijn instructie gegaan, daar hij alle moeite heeft gedaan om de Drentse boeren te bewegen om aan hun eigen fabriek te blijven leveren en niet naar 'De Ommelanden' te gaan.

Trouw moet blijken

Naar aanleiding van de brief van de Melkveehoudersvereniging 'Trouw moet blijken' te Sappemeer. Naar aanleiding van een desbetreffende vraag van de voorzitter vertelt dhr. B van der Woude hoe in het verleden de verhouding met deze Melkveehoudersvereniging is gegroeid: Wijlen dhr. F de Boer, oud-directeur van 'De Ommelanden', placht eens per jaar in de ledenvergadering van deze Melkveehoudersvereniging te verschijnen. Hij sprak daar over zeer vele onderwerpen behalve over melk, terwijl intussen de fles op zijn kosten zeer dikwijls rond ging.

Wanneer de fles bijna leeg was en dhr. de Boer aan het einde van zijn redevoering was, werd besloten de melk wederom aan 'De Ommelanden' te leveren. Dhr. de Boer ging tevreden naar Groningen en de melkveehouders naar huis en kropen daar bij hun wettige echtgenotes in het warme bed en wanneer de vrouw aan de man vroeg hoe het was gegaan was steeds het antwoord; het heeft erom gespannen, maar wij hebben de melk aan 'De Ommelanden' verkocht. Tegenwoordig wordt het besluit om aan 'De Ommelanden' te leveren genomen ver voordat de fles leeg is.

De Ommelanden in de race voor ISO-certificaat

"De Ommelanden" in Groningen komt in aanmerking voor een ISO 9002 certificaat. In zo'n certificaat staat zwart op wit dat het kwaliteitssysteem van een bedrijf voldoet aan de ISO 9002-normen, dat zijn normen op het gebied van kwaliteit.

Op maandag 13 april jongstleden werd een controle uitgevoerd door twee medewerkers van Lloyd's Quality Assured Firm, de instantie die deze kwaliteitscertificaten uitreikt. De controle verliep bijzonder goed en "keurmeester" A.W.M. Holthuis van Lloyd's zal dan ook een positief advies uitbrengen. De beslissingsbevoegdheid ligt echter op het hoofdkantoor van Lloyd's in Rotterdam. "Maar ik zou niet weten waarom ze mijn advies niet zouden opvolgen", zei Holthuis aan het eind van een spannende dag.

"De Ommelanden" zou het eerste bedrijf van FRIESLAND Frico Domo zijn dat wordt bekroond met een ISO-certificaat. De ontwerp- en ontwikkelingsafdeling vallen overigens buiten de certificering. Directeur W. Kranenburg was blij met de positieve uitkomst van de controle: "Het wachten is nu op de officiële uitreiking van het certificaat. Dan gaat pas echt de vlag uit."

Internationale Standaardisatie Organisatie

Inleiding

Bij de concern kwaliteitsdienst (CKD) van 'FRIESLAND Frico Domo' werd in het voorjaar van 1990 besloten om een begin te maken met het opzetten van een kwaliteitssysteem. Hiervoor werd binnen het concern een proefbedrijf gezocht die samen met de CKD en een externe adviseur een kwaliteitssysteem volgens de ISO-9002 norm wilde opzetten. De ervaringen die bij dit proefbedrijf zouden worden opgedaan konden dan worden gebruikt bij soortgelijke projecten op andere lokaties van 'FRIESLAND Frico Domo'.

Het managementteam van 'De Ommelanden' vond dit een goede zaak en stelde 'De Ommelanden' beschikbaar als proefbedrijf.

Hiervoor waren een aantal redenen:

- 'De Ommelanden' zag in dit project een manier om de eigen organisatie door te lichten en te verbeteren.
- 'De Ommelanden' had ervaring met kwaliteitsprojecten zoals bijvoorbeeld KD-integratie.
- 'De Ommelanden' wilde gezien worden als de beste leverancier van geëvaporeerde melk.
- 'De Ommelanden' wilde zich indekken tegen de aangepaste produktaansprakelijkheids-wet. (de ondernemer moet zijn onschuld kunnen aantonen)

NEN - ISO 9002

NEN-ISO 9002 is de Nederlandse vertaling van de internationale norm ISO 9002. Het is een model voor de kwaliteitsborging bij het vervaardigen en installeren van produkten. Het model legt de eisen vast waaraan de ondernemer moet voldoen als hij een kwaliteitssysteem volgens ISO 9002 wil invoeren. De eisen zijn bedoeld om tekortkomingen tijdens het vervaardigen en installeren van produkten te voorkomen. Tevens zijn er eisen om na te gaan welke afwijkingen optreden en welke maatregelen getroffen moeten worden om te voorkomen dat deze afwijkingen opnieuw optreden.

NEN-ISO 9002 past bij 'De Ommelanden' omdat deze norm alleen betrekking heeft op het maken en installeren van produkten. De andere normen beschrijven zaken die 'De Ommelanden' niet doet, zoals ontwikkeling in ISO 9001, of gaan niet ver genoeg zoals ISO 9003, welke alleen de eindcontrole beschrijft. De volgende eisen zijn vastgelegd in de NEN-ISO 9002 norm. De ondernemer moet beschikken over een op schrift gesteld kwaliteitssysteem en moet dit op peil houden. Het kwaliteitssysteem moet zijn oorsprong vinden in een duidelijk omschreven kwaliteitsbeleid. In dit beleid moeten de doelstellingen en verplichtingen ten aanzien van kwaliteit zijn aangegeven. De directie moet er voor zorgen dat dit beleid op alle niveaus binnen de organisatie begrepen en in de praktijk gebracht wordt.

Regelmatig moet de ondernemer interne kwaliteitsaudits laten uitvoeren. Dit om na te gaan of de werkzaamheden nog steeds in overeenstemming zijn met de gestelde eisen en of het kwaliteitssysteem nog doeltreffend is. Deze audits moeten worden uitgevoerd door personeel dat onafhankelijk staat tegenover degene die verantwoordelijk is voor de betreffende werkzaamheden.

Het Project

In oktober 1990 werd besloten om te starten met het opzetten van een kwaliteitssysteem bij 'De Ommelanden'. Er werd gekozen voor een projectmatige aanpak met een kwaliteitscoördinator om het proces te begeleiden. Tevens werd er een stuurgroep ingesteld om de voortgang van het geheel te bewaken. Het kwaliteitsproject ging officieel in oktober 1990 van start. Er was op dat moment al een verwant project afgesloten dat in januari 1989 was begonnen.

In januari 1989 werd er bij 'De Ommelanden' aan KD-integratie gedacht. Dit betekende dat men de werkzaamheden van de kwaliteitsdienst (KD) in de lijn wilde integreren. De gedachte hierbij was dat als de verantwoordelijkheden daar werden neergelegd waar ze hoorden dit motiverend zou werken. Om deze KD-integratie uit te kunnen voeren werd er een 'trainee' vanuit het concern bij 'De Ommelanden' geplaatst. Deze 'trainee' moest de mogelijkheden gaan inventariseren. Hiervoor werd als volgt te werk gegaan: De operators hadden geen tijd om de KD-controles uit te voeren, zij waren de hele dag bezig met het verhelpen van storingen (brandjes blussen). Er werden daarom per afdeling werkgroepen gevormd die een foutenanalyse opstelden. De operators konden hierbij o.a. aangeven waar het vaakst storingen voorkwamen of waar het vaakst tijd mee verloren ging.

Deze foutenanalyse leverde twee belangrijke dingen op:

1. 1 Er werd gewerkt aan het kwaliteitsbewustzijn van de operators. Deze konden hun verhaal en klachten kwijt en hun mening werd in de besluitvorming meegenomen over hoe bepaalde storingen verholpen konden worden. De mensen werd hierbij duidelijk dat zij een belangrijke schakel in het geheel vormden.
2. 2 Alle storingen die al jaren bij de operators bekend waren en die als 'normaal' werden beschouwd werden op deze manier zichtbaar gemaakt. Hierdoor kon er gericht aan het verbeteren van het proces worden gewerkt.

Invoering

In 1990 werd er een stap verder gegaan om van procesbeheersing over te gaan naar een kwaliteitssysteem. Een kwaliteitssysteem gaat duidelijk verder dan procesbeheersing. Een kwaliteitssysteem beschrijft de organisatorische structuur, verantwoordelijkheden, procedures, processen en voorzieningen voor het ten uitvoer brengen van kwaliteitszorg. Procesbeheersing is dat deel van het kwaliteitssysteem dat de spreiding in kwaliteit tijdens het productieproces zo klein mogelijk tracht te houden (regelkaarten).

Om de invoering van een kwaliteitssysteem mogelijk te maken werd er een stuurgroep ingesteld om bijsturing tijdens het proces mogelijk te maken.

Deze stuurgroep bestond uit:

W. Kranenburg, bedrijfsdirecteur

J. Langhout, hoofd productie en logistiek

G. K. de Rouw, QA-manager tevens coördinator

W. Witsenburg, Friesland International

B. Wiegman, Personeel & Organisatie

Binnen deze stuurgroep was het de coördinator die zich bezig hield met de invulling en uitvoering van de kwaliteitszorg. Hij werd hierbij geassisteerd door het externe adviesbureau 'Bywater'.

Bij de invoering van het kwaliteitssysteem werd gekozen voor een 'top-down' benadering. Dit betekent dat eerst de grove lijnen werden uitgezet en later de details werden ingevuld.

De structuur zag er dan ook als volgt uit:

Kwaliteitshandboek

In het kwaliteitshandboek werden het kwaliteitsbeleid, het ondernemersbeleid, het organisatie-schema en de verantwoordelijkheden en bevoegdheden vastgelegd. Tevens stond er een korte omschrijving van alle procedures in. Het kwaliteitshandboek werd door de kwaliteitscoördinator geschreven.

Procedures

In de procedures zijn alle clausules uit de ISO 9002 norm weergegeven zoals bij 'De Ommelanden' uitgevoerd. Enkele voorbeelden van procedures zijn: Inkoop, Orderverwerking en planning, Productie, Documentenbeheersing enz.

Werkinstructies

In de werkinstructies zijn die zaken beschreven die geen raakvlak hebben met andere afdelingen of procedures. De beschreven zaken zijn wel kritisch voor de kwaliteit van het produkt of proces.

Voorschriften

In de voorschriften staat gedetailleerd beschreven hoe bijvoorbeeld een machine moet worden bediend of hoe een bepaling moet worden uitgevoerd.

Documenten

Op de documenten worden de kwaliteitsgegevens genoteerd die de werking van het systeem moeten aantonen.

De procedures, werkinstructies en voorschriften zijn door die medewerkers geschreven die er in hun dagelijks werk het meest mee te maken hadden. Dat wil zeggen, het hoofd technische dienst schrijft de procedure 'Onderhoud' en de werkinstructie 'QC-afdeling' schrijft een laborant. Hierdoor werd een zo groot mogelijke betrokkenheid van het personeel van alle nivo's in de organisatie verkregen.

Voortgang

Om het project in de organisatie levend te houden werden er gedurende de looptijd van het project diverse acties gevoerd:

- Bedenk de beste 'kwaliteitsslagzin'. Deze werd gewonnen door een stagiaire van de Zuivelschool te Bolsward met de zin "Kwaliteitszorg is zorgen voor kwaliteit zonder kwaliteitszorgen".
- Een posteractie waarbij op een informele manier bepaalde procedures werden verduidelijkt.
- Een kwaliteitspuzzel waarin de gebruikte terminologie werd verklaard.
- Een 3-daagse cursus voor het gehele personeel.
- Een rapportage over de stand van zaken in het werkoverleg.

Ondanks al deze acties was het moeilijk om iedereen van het begin tot het einde betrokken te houden. Een handicap hierbij is geweest dat 'De Ommelanden' het eerste bedrijf binnen 'FRIES-

LAND Frico Domo' was waar een kwaliteitssysteem volgens ISO 9002 werd opgezet. Er kon hierbij niet uit al eerder opgedane ervaringen worden geput. Alles moest ter plekke nog worden uitgevonden en bedacht.

Implementatie

Nadat een procedure of werkinstructie klaar was kon met de implementatie ervan worden begonnen. Dit houdt in dat, zodra procedures en werkinstructies goedgekeurd zijn, ze van kracht worden. Vanaf dat moment moet er dan ook volgens deze procedures en werkinstructies worden gewerkt. Dit zou kunnen betekenen dat op de ene afdeling al volgens procedures en werkinstructies wordt gewerkt en op de andere nog niet. Om dit zoveel mogelijk tegen te gaan werd er naar gestreefd om op alle afdelingen de procedures en werkinstructies gelijktijdig in te voeren. Eén keer per week werd er door alle afdelingshoofden een kwaliteitsvergadering gehouden waarin de kwaliteitsafwijkingen van de afgelopen week werden besproken.

Deze afwijkingen kunnen de volgende vragen oproepen:

- Waarom is een norm niet gehaald?
- Waarom is van de norm afgeweken?
- Klopt de norm niet meer?
- Werken de medewerkers wel zoals op papier is gezet ?

Aan de hand van de besproken afwijkingen werd er een actiepuntenlijst opgesteld. Voor elk actiepunt werd iemand verantwoordelijk gesteld voor de oplossing ervan. Deze actiepunten blijven net zolang op de agenda staan totdat ze opgelost zijn.

Certificatie

Na een aantal proefaudits waarbij getracht werd alle onvolkomenheden uit het systeem te halen vond 7 tot en met 10 januari 1992 de certificatie audit door Lloyd's Register Quality Assurance plaats. Bij deze audit bleek er op een aantal punten niet aan de ISO 9002 norm te worden voldaan. Met name de de calibratie van meetinstrumenten was niet voldoende geregeld. 'De Ommelanden' kreeg hierop enige maanden de tijd om een en ander in overeenstemming te brengen met de normen.

Op 13 en 14 april 1992 werd er opnieuw een audit gehouden door Lloyd's. Hierbij werden er niet zodanige afwijkingen (hold points) gevonden dat de certificatie niet meer door zou kunnen gaan. Het verkregen certificaat is 3 jaar geldig en wordt ieder half jaar door een auditor van Lloyd's opnieuw onder de loupe genomen. Na 3 jaar moet er weer een certificatie audit worden afgenomen op de dan geldende norm.

Om het behalen van het certificaat te vieren kreeg iedere werknemer een zogenaamde ISOtaart thuis bezorgd.

Algemene zaken

Inleiding

Overall waar gewerkt wordt gebeuren weleens ongelukken. Ook 'De Ommelanden' vormde hierop geen uitzondering. De onderstaande ongelukken tonen dit duidelijk aan.

Brief directeur

Brief 22 april 1935 van directeur aan bestuur en commissarissen.

In de nacht van 22 april 1935 vond er een ongeluk plaats met een steriliseerketel. In deze ketel werden met stoom, gereedschappen gesteriliseerd. Na het steriliseren moest er een tijdlang gewacht worden voor de ketel geopend mocht worden. Waarschijnlijk wachtte de betrokken medewerker niet lang genoeg en heeft hij de grendels van de ketel te snel losgemaakt. Dit had tot gevolg dat het deksel van de ketel wegsloeg en de bedieningsman zo raakte dat die spoedig daarna overleed. Behalve een paar kapotte ruiten was er verder geen schade.

Mededelingen Bestuursvergadering

Op de bestuursvergadering van De Ommelanden van 2 juli 1962 werd het volgende medegedeeld.

Enige weken terug is op de Blikfabriek een ernstig ongeluk gebeurd. Hoewel de betreffende motor was afgezet, kwam de pers op een zeker moment in beweging, waarna een man (L. Schuurman) ernstig gewond werd. Twee vingers van zijn linkerhand werden afgeknepen. Hij is in het Acad. Ziekenhuis, alhier behandeld en maakt het thans goed.

Brand poederpakhuis

In de notulen van de bestuursvergadering van 'De Ommelanden' van 13/12/1960 werden mededelingen gedaan betreffende een brand in het poederpakhuis.

Op 30 november 1960 brak er brand uit in de poederpakhuis. De brand is plusminus half een ontdekt, waarop direct de brandweer gewaarschuwd werd. Toen de brandweer arriveerde kwamen er zware rookwolken uit de hoogste verdieping van het poedergebouw. Hier was 150.000 kg volle melkpoeder opgeslagen. De brandweer is de gehele nacht bezig geweest met nablussen. Het blussen was niet eenvoudig omdat de zakken met poeder bleven smeulen. Nadat alle zakken van de verdieping waren verwijderd kon de schade worden overzien. De schade was zodanig dat de gehele voorraad volle melkpoeder verloren was gegaan. De restanten werden aan de verzekeringsmaatschappij ter beschikking gesteld.

Het poeder-gebouw had ook nogal wat schade opgelopen. Het dak was ingestort, de muren verzet en hier en daar gescheurd. Zowel de gebouwen als de voorraden waren verzekerd bij Brandrisico in Amsterdam. De gebouwen waren juist een jaar eerder opnieuw getaxeerd. De voorraden poeder waren op het moment van de brand ruim verzekerd.

De oorzaak van de brand was niet duidelijk, er werd aan twee mogelijkheden gedacht. Ten eerste was men vlak bij het poedergebouw aan het lassen. Het zou kunnen zijn dat er vonken door een open raam naar binnen zijn gekomen en papieren zakken vlam hebben doen vatten. Ook werd er gedacht aan kortsluiting. Dit laatste werd niet erg waarschijnlijk geacht omdat alle elektrische leidingen vrij nieuw waren.

De rest van het bedrijf heeft weinig hinder ondervonden van de brand. De afdeling kleinverpakking had als enige te leiden gehad in de vorm van waterschade. In augustus was het poederpakhuis weer geheel hersteld en in gebruik genomen.

Brand poedertoren

In juni 1968 was er brand in de poedertoren. Door het kordaat optreden van het personeel kon de schade beperkt blijven. Ongeveer 8 ton vette kern moest worden afgekeurd. De toren en een bunker moesten worden schoongemaakt. De oorzaak was waarschijnlijk broei van de vette kern. Bij de hete lucht toevoer is het produkt tegen de bovenrand aangekoekt en gaan broeien

Op 25 november 1970 was er opnieuw brand in de poedertoren. De gevolgen waren zodanig dat de gehele roestvrijstalen binnenwand vernieuwd moest worden, alsmede de filterkasten.

De schade werd getaxeerd op f 200.000,- tot f 250.000,-. Omdat de poedertoren in verband met de reparatie tot ongeveer 1 februari 1971 buiten bedrijf was, werd er tevens een claim ingediend voor bedrijfsstilstandverlies. De orde van grootte van deze claim was ongeveer 150.000,- gulden.

Woningen

In de jaren 60 was het uitermate moeilijk om personeel te krijgen en te houden. In deze jaren had de zuivel, mede door de ploegendienst, een slechte naam. Om aan de onderbezetting van de fabriek iets te doen moest men personeel aantrekken. Om personeel aan te kunnen trekken moesten er naast de primaire arbeidsomstandigheden als lonen, omstandigheden worden geschapen die het werken voor 'De Ommelanden' aantrekkelijk maakten. Eén manier om dit te doen was het aanschaffen van woningen voor personeelsleden.

In 1960 waren er in het uitbreidingsplan 'De Wijert' van de stad Groningen 84 bedrijfswoningen gepland. 'De Ommelanden' besloot hier 4 vierkamerwoningen van te kopen voor f 18.500,- per stuk. Deze 4 woningen konden dan weer aan personeelsleden worden verhuurd voor f 15,50 per week. In hetzelfde jaar werd besloten om op 4 bedrijfswoningen in Hoogkerk een 50 jarige hypotheek te verstrekken, op voorwaarde dat deze woningen aan de fabriek werden toegewezen. Voor 2 woningen werd dit uitgevoerd. De beide andere woningen werden in de vrije sector gebouwd. Doordat 'De Ommelanden' vergat hierop in te schrijven moest e.e.a. nog op het laatste moment geregeld worden.

In mei 1965 werd er besloten om deel te nemen in het stichtingskapitaal van een op te richten fabriek voor baksteenmontagebouw. 'De Ommelanden' wilde voor een bedrag van f 6000,- deel te nemen. De door deze fabriek te bouwen woningen zouden eigendom worden van de verschillende woningbouwverenigingen, gemeenten en andere instellingen. De te bouwen woningen zouden worden beschouwd als extra bouwvolume. De plaats van de te bouwen woningen zou voor 'De Ommelanden' uitermate gunstig zijn. De uitbreidingen van de stad vonden zowel voor als achter de fabriek plaats. In juni 1966 bleek dat de plannen voor een fabriek voor baksteenmontagebouw geen doorgang konden vinden. Eén van de redenen hiervoor was de hoge rentestand, die de te bouwen woningen te duur zouden maken.

Personeel

In 1970 werd bureau Lebon ingehuurd om de verschillende functies in de fabriek te classificeren volgens de functieclassificatie van voor 1970. De uitkomst hiervan werd dan vergeleken met de

functieclassificatie van 1970. Bureau Lebon kwam hierbij niet hoger uit in de classificatie van 1970. Dit betekende dat er praktisch geen loonstij ging in zat. Dat het niveau van de lonen lager was dan bij andere bedrijven, was voor de directie wel duidelijk. Een monteur bij 'De Ommelanden' verdiende 20 tot 25 gulden per week minder dan bij bedrijven in de omgeving. Het gevolg was dan ook dat het moeilijk was om deze mensen te krijgen en te houden.

Eind 1970 werden er van de 'Lijempf' te Brittil een 5-tal personeelsleden overgenomen. Hierdoor werd het personeels tekort op de fabriek iets verlicht. Dit werd mogelijk doordat de 'DOMO' een 5-tal 'Lijempf' bedrijven had overgenomen. Op termijn zouden alle 5 door de 'DOMO' worden gesloten.

Aankoop terrein

In de bestuursvergadering van 14 maart 1962 besloot het bestuur om, in de toekomst, een aantal stukken grond te kopen. Het ging om een stuk grond ten noorden van de fabriek ter grootte van 1,5 ha. Ook wilde men het stuk grond met boerderij van de heer Havinga kopen zodra de heer Havinga hiertoe bereid was. Dit stuk grond lag tussen stukken grond die al in het bezit waren van 'De Ommelanden'. Het stuk grond ten noorden van de fabriek werd later door de gemeente onteigend. Tijdens deze onteigeningsprocedure, probeerde de eigenaar van de grond, de familie Haverkamp, 'De Ommelanden' tegen de gemeente uit te spelen. 'De Ommelanden' nam echter contact op met de gemeente om een optie te krijgen op het stuk grond.

Het bestuur meende dit stuk grond ten noorden van de fabriek nodig te hebben. Er waren namelijk plannen om de productiecapaciteit van de ongesuikerde condens uit te breiden. Indien dit doorgang zou vinden zou er een nieuw gebouw geplaatst moeten worden voor de blikfabriek. De ontwikkeling in de bussenfabrikage was zodanig dat de platen blik zouden worden vervangen door rollen blik. Dit betekende dat de verpakkingseenheden en de benodigde machines zwaarder werden. Hierdoor verdiende het de voorkeur om een eventuele nieuwe blikfabriek op de begane grond te plannen. In juli 1969 heeft de gemeente het stuk grond in kavels verdeeld en te koop aangeboden, als industrieterrein. Ook aan 'De Ommelanden' is een kavel aangeboden. Hiertegen werd bezwaar gemaakt omdat er een mondelinge toezegging was voor het gehele terrein van 7500 m² en nu werd er een stuk ter grootte van 5800 m² aangeboden. Uiteindelijk werd in januari 1970 een stuk grond gekocht van 6690 m² voor de prijs van f 2,50 per m². Met het ophogen van dit terrein werd gewacht totdat het nodig zou zijn als parkeerterrein. Ter vervanging van het terrein dat was aangeboden aan 'DOMO-Bedum'.

Verkoop terrein

Het terrein ten zuiden van de fabriek dat in 1969 niet aan het andere terrein van 'De Ommelanden' grensde, werd aangeboden aan 'DOMO-Bedum'. 'DOMO-Bedum' wilde hier een afgiftestation voor consumptiemelkproducten maken. Zo'n afgiftestation zou centraal liggen voor de nieuwe stadswijken Paddepoel en Vinkhuizen. Dit terrein leende zich goed voor dit doel. Op het onbestrate deel zou gebouwd kunnen worden. De Loods zou benut kunnen worden als bergruimte voor de ventwagens. De woning, die nog bewoond werd door een personeelslid van 'De Ommelanden', zou op termijn beschikbaar kunnen komen voor een personeelslid van 'DOMO-Bedum'. Er werd aan een prijs gedacht van f 210.000,-. Uiteindelijk zag 'DOMO-Bedum' af van de koop.

Het weer

Dat het weer de bedrijfsvoering behoorlijk parten kan spelen blijkt wel uit de gebeurtenissen op 14 en 15 februari 1979. Op deze dagen raasde er een sneeuwstorm over het noorden van Neder-

land en Duitsland. De storm joeg overal de sneeuw op grote hopen waar voor het verkeer geen doorkomen aan was. Zowel de RMO's als vele personeelsleden konden de fabriek niet bereiken. Het gevolg was dan ook dat er bijvoorbeeld op 14-2-1979 in plaats van 300 ton maar 80 ton melk de fabriek heeft bereikt. Het weekend direct volgend op de storm moest er noodgedwongen overgewerkt worden. Alle melk die binnen kwam moest direct verwerkt worden in verband met de kwaliteit.

Kantoor jaren '60.

Kantoor jaren '80.

Melkproducten

Inleiding

Bij 'De Ommelanden' zijn inde loop der jaren verschillende melkproducten gemaakt. De bereidingswijze van de meeste staat hieronder kort beschreven. Ook zijn de belangrijkste controles op de melk en melkproducten vermeld evenals de uitvoering ervan.

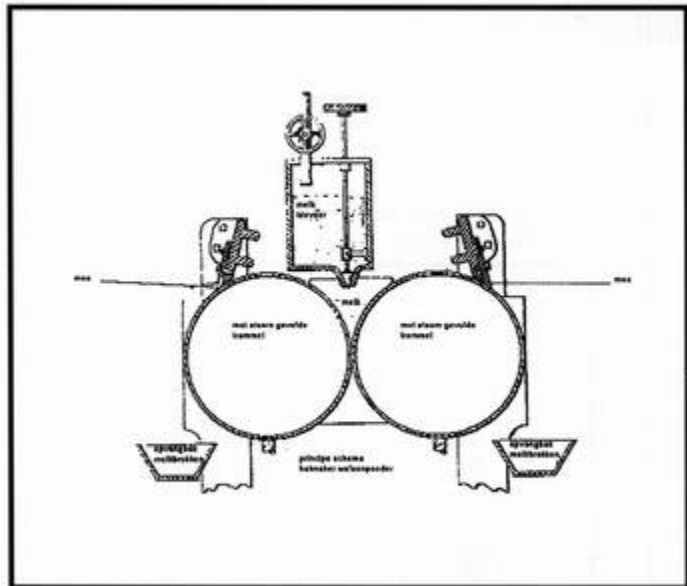
Tester (melkonderzoek)

Melkpoeder

Bij 'De Ommelanden' zijn er twee manieren gebruikt om melkpoeder te maken.

A Walsenpoeder.

Een walsmachine bestond uit één of meerdere roterende metalen trommels. Deze trommels waren gevuld met stoom. De trommels waren voorzien van een mes om de gedroogde melk eraf te schrapen. De melk of ingedikte melk werd op een zodanige manier op de trommels aangebracht dat het als een dunne film op de trommels lag. De drum draaide zo langzaam dat als de film bij het mes aankwam alle water uit de melk verdampt was. Het mes schraapte de gedroogde melk van de trommels en bracht het op een transportband. Na het drogen moest de 'poeder' nog vermalen worden. Bij 'De Ommelanden' is het zogenaamde hatmakerpoeder gemaakt, genoemd naar James R. Hatmaker uit Londen die het systeem gepatenteerd had.

Walsmachine

B Spraypoeder.

Het principe van deze manier van melkdrogen bestond uit het in hete lucht verstuiven van de melk. De melknevel droogt snel op in de hete lucht en het droge poeder valt op de bodem van de droger. Bij 'De Ommelanden' werd gebruikt gemaakt van het zogenaamde 'Krause' spray-proces. Hierbij werd de melk onder druk boven in een ronde droogkamer of toren verstoven door een ronddraaiende nozzle. De melk dwarrelde als een fijne nevel naar beneden door hete lucht. Op de bodem aangekomen werd de poeder door ruimers naar een goot geveegd. In deze goot bevond zich een worm die de poeder naar de opslag bunkers transporteerde.

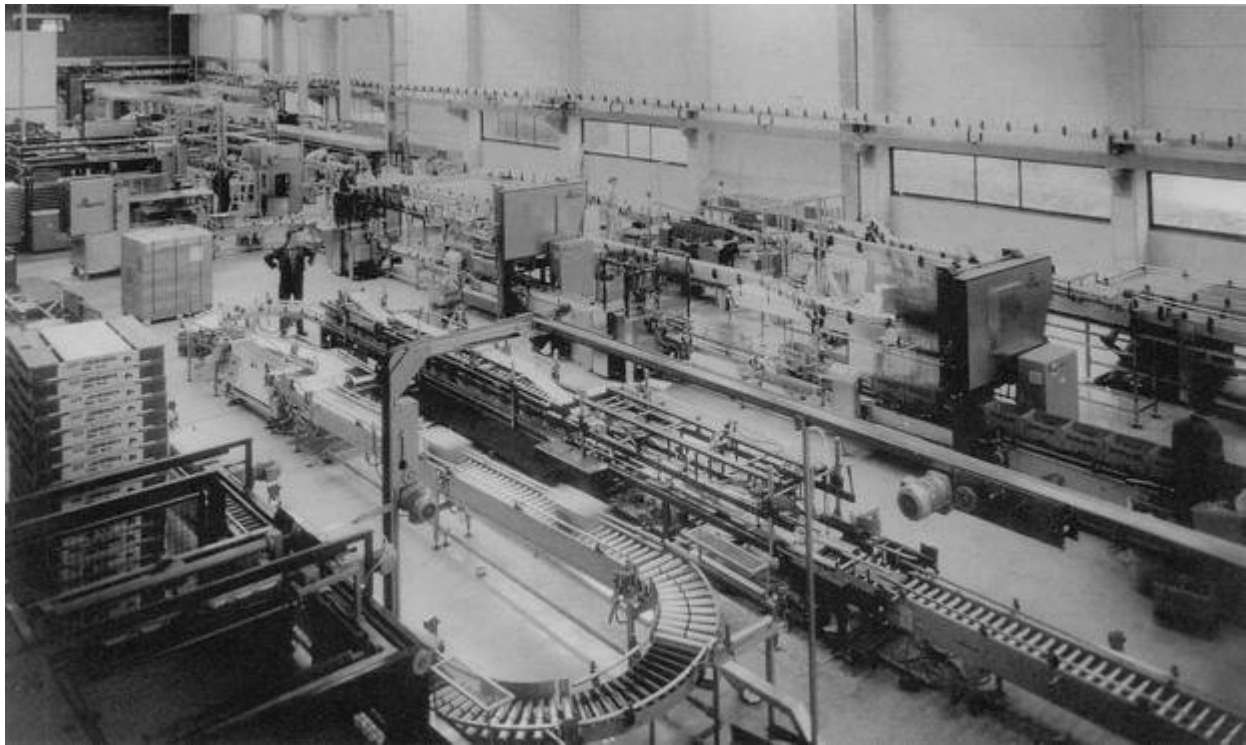
Laboratorium jaren '90.

Evap

De grondstof melk wordt bij aankomst op het bedrijf in ontvangttanks gepompt, bemonsterd en op kwaliteit beoordeeld. Wanneer deze door tankenist in orde is bevonden dan begint de weg door de fabriek. Het proces vangt niet onmiddellijk aan met het eigenlijke condenseren. Daar gaan nog twee bewerkingen aan vooraf. Allereerst is er het standaardiseren. De samenstelling van melk verandert door de jaargetijden heen en wie een constant eindproduct van hoge kwaliteit wil afleveren zal op zijn minst met een gestandaardiseerd graanproduct moeten starten. De in het fabriekagerecept voorgeschreven gehalten aan vet en vetvrije droge stof worden berekend en waar nodig wordt de verhouding tussen de twee bestanddelen gecorrigeerd. De zo op peil gebrachte melk komt terecht bij de pasteurisatie-afdeling, die ervoor zorgt dat de groei van bacteriën tijdens het productieproces wordt tegengegaan.

Het eigenlijk condenseren neemt nu een aanvang. Melk bevat heel veel water en tijdens het condenseringsproces wordt tweederde van dat water aan de melk onttrokken. De melk wordt met stoom, onder vacuüm, verhit. De vrijkomende waterdamp wordt weggezogen en de gecondenseerde melk die dan overblijft wordt vervolgens gehomogeniseerd. Tijdens dit proces worden de vetdeeltjes in de gecondenseerde melk zo fijn verdeeld dat ze blijven zweven en niet meer kunnen gaan opromen. Vervolgens wordt de melk gekoeld en tijdelijk opgeslagen in een buffertank. Daarna wordt de gecondenseerde melk verpompt naar de verpakkingsafdeling, waar de gecon-

denseerde melk wordt verpakt in bussen. Deze zijn in de eigen bussenfabriek vervaardigd. De busjes worden gesloten waarna sterilisatie plaatsvindt. Hierbij worden de busjes met inhoud blootgesteld aan een temperatuur van omstreeks 121°C waardoor de eventuele nog aanwezige bacteriën worden gedood. Vervolgens worden de busjes van een etiket voorzien en in dozen verpakt. Aan het einde van de verpakkinglijn worden de gevulde dozen automatisch op een pallet gestapeld. De volle pallet wordt met de heftruck naar de expeditieruimte gereden en voor verzending gereed gemaakt.

Blikmelk 1990

Condens

Condens is in principe hetzelfde als Evap, met dit verschil dat er voor het indampen suiker aan wordt toegevoegd. De suiker wordt al in de melk opgelost voor het indampen. Na het indampen is het suikergehalte in de condens ongeveer 45%. Na indampen wordt de melk gekoeld tot ongeveer 17°C en daarna in busjes getapt. Door het hoge suikergehalte is sterilisatie niet meer nodig.

Boter

Voor de boterbereiding wordt de benodigde melk gecentrifugeerd. De zo ontstane room wordt gepasteuriseerd en gekoeld. De room wordt geënt met een zuursel. Dit zuursel zorgt ervoor dat de room zuur wordt.

Het proces van zuur worden wordt van tijd tot tijd gecontroleerd om te kijken of de juiste zuurtegraad is bereikt. Na het zuren moet er gekamd worden. Het doel van het kamen is, de in de room aanwezige vetbolletjes tot een botermassa samen te kneden. Het boter kan dan gescheiden worden van de overige melkbestanddelen (Karnemelk).

Kaas

Bij de bereiding van kaas wordt gepasteuriseerde melk voorzien van stremsel. Hierdoor gaat de caseïne neerslaan. Deze caseïne neemt allerlei andere niet opgeloste stoffen mee. Dit geheel wordt wrongel genoemd. De wrongel heeft de neiging zich samen te trekken waardoor de wei wordt uitgedreven. Om de uittreding van de wei te versnellen wordt de wrongel fijn verdeeld (=snijden) door middel van roeren. Is er voldoende wei uitgetreden dan wordt de nu ontstane kaasmassa in een vorm gebracht en geperst. Na het persen wordt de kaas gepekeld. Tot slot laat men de kaas rijpen. Bij dit rijpingsproces ondergaat de kaas nog allerlei veranderingen met name wat betreft de geur, de smaak en de samenstelling.

Merken problemen

Onderstaand stukje stamt uit de tijd van de grote staking. De betrokken partijen en soms ook derden deden er alles aan om elkaar zwart te maken. Het onderstaande is hier een duidelijk voorbeeld van. Het is de letterlijke tekst zoals gevonden in het archief van de fabriek.

BLUE LAGOON, EIGEN MERK VAN F. DE BOER

Ongebruikelijk voor directeur coöperatie.

De heer F. de Boer, directeur van de Coöperatieve Fabriek voor Melkproducten 'De Ommelanden', blijkt in het bezit te zijn van eigen handelsmerken. De fabriek zelf heeft natuurlijk zeer vele handelsmerken voor bijna alle landen ter wereld. Daarnaast zijn de volgende merken ingeschreven ten name van de heer De Boer: 'Lido Lady' nummer 63844, 'Blue Lagoon', nummer 64845 en 'Laburnum', nummer 64864. De beide eerste handelsmerken zijn ingeschreven op 14 Mei, de laatste op 2 Juni van het jaar 1933. Toen was de heer De Boer reeds jarenlang directeur van een coöperatief bedrijf. Het "Parool" verbindt aan dit bericht de volgende serie vragen: Over het algemeen is het zeer ongebruikelijk dat handelsmerken op naam staan van iemand, die als directeur werkzaam is voor een bedrijf vooral wanneer dit een coöperatie betreft. Het zou daarom interessant zijn te weten of bestuur en leden van de coöperatie met het bestaan van deze drie merken bekend zijn. Men zou zich namelijk kunnen afvragen of - indien er handel onder deze merken wordt gedreven - deze bedrijvigheid wordt vermeld in de boeken van de coöperatie, dan wel dat deze op een andere en afzonderlijke rekening haar verantwoording vind. Is het eerste het geval, dan heeft het weinig zin om aparte merken op naam van de directeur van het bedrijf uit te brengen, tenzij men hiermee wellicht bepaalde bedoelingen heeft wanneer tot verkoop of liquidatie van het bedrijf zou worden besloten.

CONCURRENTIE

Er liggen echter nog meer mogelijkheden. Bijvoorbeeld indien de onder deze merken vervaardigde producten voor de directeur op het bedrijf waar hij werkzaam was, worden gemaakt met de gebruikmaking van de outillage van dit bedrijf Of wellicht vervaardigen andere fabrieken deze producten, hetgeen dus zou kunnen betekenen dat de voor de directeur gemaakte producten op dezelfde markt werden gebracht als de voortbrengselen van het coöperatieve bedrijf waarvan hij de directeur was en nog is. Wellicht zijn er ook andere redenen aanwijsbaar, die tot het besluit om eigen merken te doen registreren hebben geleid. Het zou b.v. ook mogelijk kunnen zijn, dat de geruchten over het kopen van het bedrijf 'De Ommelanden' door de heer De Boer zelf hier op de een of andere wijze voedsel vinden. Men zou dan

kunnen zeggen, dat deze geruchten niet van de laatste tijd zijn, maar dat ze met golven opnieuw in de sfeer van het gesprek worden gebracht. Men zou er namelijk uit kunnen afleiden, dat de directeur het bedrijf reeds in het voorjaar van 1933 heeft willen kopen. Waarbij we de weer opduikende geruchten uit de oorlogstijd nog geheel buiten beschouwing willen laten. Om meer dan een reden zou men zich dus kunnen afvragen waarom 'Lido Lady', 'Blue Lagoon' en 'Laburnum' op naam van de directeur kwamen te staan in een tijd, dat hij reeds lang deze functie bij 'De Ommelanden' vervulde.

Aan Bestuur en Commissarissen Groningen 27 November 1952

Mijne Heren, Bijgaand artikel stond in 'Het Vrije Volk' van Woensdag 26 November 1952. Terzake kunnen wij U allereerst meedelen, dat in 'Het Parool' niets van dit alles heeft gestaan, hetgeen dus wel voor zichzelf spreekt. Verder lijkt het ons van belang, dat U met de gehele situatie op de hoogte bent, welke was als onderstaand: In de jaren voor de oorlog deden wij op gecondenseerde melkgebied behoorlijk zaken met een Engelse firma, die echter deze melk onder zijn eigen etiketten wilde hebben geleverd en 'De Ommelanden' had in dit verband de verplichting moeten aangaan niets te zullen doen, wat aan deze wensen van koper afbreuk zou kunnen doen. Deze handelsmerken nu had de onderhavige Engelse firma in Engeland geregistreerd, maar niet in Nederland. Echter, als boven gezegd, 'De Ommelanden' had voor de leveranties de verplichting moeten aangaan het eigendomsrecht van deze handelsmerken overal en altijd te respecteren. U begrijpt evenwel, dat degene die eigenaar zou zijn van deze handelsmerken in Nederland tevens de leveranties van deze melk aan de Engelse firma in handen had tegen prijzen, die niet meer gelijk behoeften te liggen aan die van andere bedrijven. 'De Ommelanden' had zich echter verbonden in dezen niet te doen, maar de directeur persoonlijk natuurlijk niet. Die heeft toen deze merken op zijn eigen naam laten inschrijven en 'De Ommelanden' had daarmee onmiddellijk een veel grotere macht gekregen terzake de leveranties van deze melk niet alleen, maar ook van de prijzen. Na de oorlog zijn deze merken nooit meer gebruikt. Met de onderhavige firma in Engeland hebben wij geen zaken meer kunnen doen, omdat in dit land de laatste jaren alles via de regering is gelopen en de particuliere handel werd uitgeschakeld. Voor andere landen zijn deze etiketten na de oorlog niet gebruikt.

*Wij verblijven,
hoogachtend, Coöp. Melkprod.fabr. 'De Ommelanden'.*

Personeelsvereniging en Ondernemingsraad

Algemeen PV

Uit het personeelsblad 'OMELA' blijkt dat er voor de huidige personeelsvereniging ook al een PV moet zijn geweest. Er is namelijk sprake van heroprlichting van de PV. De Personeelsvereniging is in december 1956 opgericht. De eerste bestuursvergadering vond plaats op 11 januari 1957. Het eerste wat dit bestuur deed was het verdelen van de functies. De bestuursfuncties werden als volgt verdeeld:

Voorzitter dhr: A. Amsing

Penningmeester dhr: J. Hooiveld

Secretaresse mej: M. G. Vlonk

Vice-voorzitter dhr: A. Helmus

Algemeen adjunct dhr: A. de Vries

Ook werd de heer R. Wijma verzocht om toe te treden als bestuurslid.

De eerste besluiten die door het bestuur werden genomen waren o.a:

- de contributie vaststellen op 15 cent per week, deze werd ingehouden op het salaris door de loonadministratie.
- het organiseren van een feestavond.
- een personeelslid die langer dan een maand ziek was, zou door een bestuurslid worden bezocht.

In de bestuursvergadering van 15 augustus 1957 van de personeelsvereniging ontstaat er in het bestuur een conflict. Naar aanleiding van de feestavond waren er vanuit de leden vragen gekomen of het mogelijk was om ter afsluiting de gelegenheid tot dansen te geven. Tijdens de hierop volgende discussie viel het bestuur in twee delen uiteen. Een groep was voor het dansen en een groep was om principiële redenen tegen het dansen. Omdat het bestuur er niet uitkwam werd beloven om het dansprobleem op de algemene vergadering te berde te brengen. In de bestuursvergadering van 9 januari 1958 legde de heer Hooiveld zijn functie als penningmeester neer. Hij kon zich niet verenigen met het feit dat er ter afsluiting van de feestavonden de gelegenheid tot dansen werd geboden. De rest van het bestuur betreunde deze houding ten zeerste, maar respecteerde het wel.

De ledenvergadering van 16 december 1959 had tijdens het punt bestuursverkiezing een chaotisch karakter. Er waren namelijk volmachten in omloop, waarbij het niet duidelijk was of dit volgens de reglementen was toegestaan. Toen de reglementen er op werden nagezien bleek hier niets over in te staan, waarna besloten werd om af te zien van het gebruik van volmachten.

Op de ledenvergadering van december 1973 werd er door de aanwezige leden (20) een keuze gemaakt voor het jubileum cadeau dat men wilde aanbieden ter gelegenheid van het 50-jarig bestaan van 'De Ommelanden'. Men kon hierbij uit drie mogelijkheden kiezen namelijk een wand-schildering, een glasplaat en een klok. Met ruime meerderheid van stemmen werd de glasplaat gekozen. Deze glasplaat werd in eerste instantie in de kantine boven de melkontvangst geplaatst. Toen de kantine op de begane grond werd geplaatst kwam de glasplaat in de entree terecht.

PV-avond ca. 1960.

Feestavonden

De eerste feestavond werd gehouden op 1 maart 1957 in het Concerthuis. Het programma was een toneelstuk van de toneelvereniging 'Langewold' uit Grootegast, omlijst met muziek en afgesloten door een tombola. Voor mensen die vervoersproblemen hadden waren er een aantal busritten georganiseerd. Eén rit ging van Harkema-Opeinde naar Groningen, één van Twijzel naar Groningen, één van Zuidhorn naar Groningen en één van Leek via Kornhorn, Grootegast, Faan, Midwolde, Oostwold, Hoogkerk naar Groningen. Zowel de Tombola als de busritten zouden vele jaren blijven bestaan, tot in de jaren 80. Uiteraard vond wel steeds aanpassing aan de eisen des tijds plaats. Zo werden de laatste jaren van hun bestaan de busritten georganiseerd vanaf 'De Ommelanden' naar de feestlocatie en weer terug.

Wedstrijden

In de jaren 58/59 werden er pijp- en sigarettenrook wedstrijden gehouden. Deze wedstrijden werden gesponsord door de tabaksindustrie in Groningen. De tabaksindustrie stelde shag, vloeitjes en een aantal prijzen beschikbaar. Deze wedstrijden werden de gehele jaren 60 gehouden. Alleen van de wedstrijden in 58/59 is de sponsoring door de tabaksindustrie bekend.

Bij de sigarettenrookwedstrijd van 4 maart 1959 ging het er om wie het langst kon roken van 2 gram shag en 5 vloeitjes. Er mocht maar één keer gebruik worden gemaakt van een lucifer. De

winnaar dhr. R. Harms , melkrijder, heeft 1 uur en 6 minuten weten te roken. De poedelprijs was voor de heer H. Koers met 1 minuut rookplezier. De laatste pijprookwedstrijd vond plaats 4 maart 1959 en de laatste sigarettenrookwedstrijd op 29 december 1961.

Fotowedstrijden

In oktober 1959 werd er een fotowedstrijd georganiseerd. De jury bestond uit: Sluiter, fotograaf te Groningen, S.P.C. Wolff, H.de Wind en S. Slagter. Naar het deskundig oordeel van de heer Sluiter probeerden de fotografen te veel op één foto vast te leggen. Hierdoor raakte het eigenlijke onderwerp van de foto in de verdrukking. Uiteindelijk werden de volgende foto's bekroond:

1e prijs Mej.M.G.Vlonk met de foto "Rotspartij". Een zeer goede foto met mooi lijnenspel en lucht.

2e prijs H.W.Bos met foto "Kind aan eendje voeren" Leuke rustige foto, beetje teveel achtergrond.

3e prijs B.Kooi met foto "Kinderen aan het strand" Leuke foto met mooi tegenlicht. 4e prijs Mej.H.Patijn met foto "Kamelen". Orginele foto, hetwelk als buurpraatje betiteld kan worden.

5e prijs H.Nieboer met foto "Herten voeren" Mooi tegenlicht, vooral om gewei.

6e prijs Mej.J.Idema met foto "Fontijn" Aardige foto, doch vertoonde het euvel "teveel".

Viswedstrijd

Op 22 juni 1960 werd een viswedstrijd georganiseerd in het Reitdiep. Mede dankzij het mooie weer was de belangstelling groot, het was alleen jammer dat de vissen zelf niet mee wilden werken, er werd weinig gevangen.

Clubs

In de beginjaren van de PV zijn er vele clubs opgericht. Een aantal van hen worden hieronder genoemd met jaar van oprichting en indien mogelijk het laatste jaar van hun bestaan. Al deze clubs hebben een eigen bestuur gehad en werden gesponsord door de PV, zij werden beschouwd als een onderdeel van de PV.

Badmintonclub	1958-1962
Toneelgroep	1957
Reisgroep	1957 -
Kaartklub	1957-1995
Tafeltennis	1957
Tuinclub	1958-
Damclub	1961
Voetbalclub	1964
Visclub	1964- 1994

Eind jaren 70 loopt de animo voor de activiteiten van de PV langzaam terug, met als gevolg dat de meeste clubs de jaren 80 niet meer hebben gehaald en een zachte dood zijn gestorven.

Badmintonclub

De eerste oefenavond van deze club vond plaats op 2 januari 1959 in het gymnastieklokaal Singelstraat 8 in Groningen. Op deze eerste avond waren 12 leden aanwezig.

Toneel (spelers onbekend).

Toneelgroep

Op de algemene ledenvergadering van 18-12-1957 gehouden in de kantine heeft de toneelgroep het stuk 'Als de mei in het land komt' opgevoerd. Het was een blijspel in 2 bedrijven.

Reisgroep

Eén van de eerste reizen die werd georganiseerd was een excursie naar de 'CCF' in Leeuwarden. Deze excursie werd nog door de PV georganiseerd omdat de reisgroep nog in oprichting was.

Voetbalclub

In juni 1964 lukte het om een voetbalclub op te richten nadat een eerdere poging enkele maanden eerder was mislukt. Reeds op 1 juli 1964 speelde men tegen 'DOMO'-Groningen. Er werd gespeeld in blauwe shirts en zwarte broeken.

Personeelsblad

Het eerste nummer van het personeelsblad voor medewerkers van 'De Ommelanden' kwam in november 1957 uit. Het blad kreeg de naam 'OMELA' mee. Deze naam had een tweetal betekenissen. Ten eerste was het de naam van een belangrijk ommelander merk en ten tweede was het de afkorting van 'Ontspanning Met Elkander Levert Arbeidsvreugde'. Het doel van het blad was dan ook om de band tussen personeelsvereniging en personeel te verstevigen. In 'OMELA' stonden allerlei wetenswaardigheden van en door de personeelsvereniging, nieuws van het bedrijf en van personeelsleden. Het oudejaarsverhaal in het nummer van december 1957 is er de oorzaak van dat de heer J. Betting uit de redactie stapte. Hij vond de strekking van het verhaal te christelijk, hij wilde een veel neutraler verhaal.

Uit 'OMELA' nummer 3, januari 1958

De heer v.d. Noord gaf verslag namens de kascommissie en deelde mee, dat alles in orde bevonden was en stelde voor de heer Hooiveld decharge te verlenen. De penningmeester, de heer Hooiveld, gaf hierna het financieel verslag. De vereniging begon met een saldo van f 212,68, en van de oude pers. De vereniging was er nog een batig saldo van f 100,00. Pas na de oprichting werd er een feestavond georganiseerd, hetwelk dank zij de subsidie van de Directie van de Ommelanden werd mogelijk gemaakt. Het voordelig saldo is volgens de exploitatierekening per 30 November 1957 f 1875,96. De voorzitter bedankte de heer Hooiveld en de kascommissie, bestaande uit de heren v.d. Noord en Stalman voor het verrichte werk.

Uit OMELA december 1961.

De CANTINE. Het woord cantine betekend voor alle mensen van het bedrijf een soort ontspanning. Daar kan men (bijna) ongestoord zitten en een kopje koffie drinken en zijn boterhammen nuttigen. Een ieder die in dit verband met de aard van zijn werkzaamheden maar even kan, gaat s'morgens naar de cantine. Ook de melkrijders weten de cantine te waarderen en het kan ook gebeuren, dat de melkontvangers erg boos worden op de chauffeurs, omdat deze de cantine prefereren boven het ruwe werk van bussen met melk van de auto's te zetten. In de cantine is geen verschil in rang of stand; allen moeten zelf hun kopje koffie van het buffet, afhalen, al is er één tafel, waar men er een sport van maakt, het tweede kopje door een ander te laten afhalen. Een tafel wordt door de melkrijders beschouwd als hun domein en een andere tafel door leden van het kader. Enfin enig verschil zal er altijd wel blijven en de meesten voelen zich het beste thuis onder huns gelijken.

In het koude jaargetijde is er soep verkrijgbaar tegen de lage prijs van 10 cent per kop en het is beste soep daarover valt niet te twisten. Momenteel hangen er een paar cigarettens en tabakautomaten, welke zich in een druk bezoek mogen verheugen. Ook is de cantine dikwijls de plaats, waar de personeelsvereniging een feestje of i.d. organiseert; het is er warm en goedkoop. Wij kunnen ons daarom de ommelanden zonder cantine haast niet voorstellen en niemand die het er graag zonder zou willen doen. Een ding valt een beetje op, het meubilair wordt minder en moest eigenlijk vervangen worden, doch wie weet. Één ding staat evenwel vast, de cantine is zijn plaats meer dan waard en doet de mensen de eentonigheid van het dagelijks rythme, voor wijle vergeten.

Ideeënbus

De Ideeënbus was oorspronkelijk een idee van de PV. Om een en ander goed te laten functioneren waren er een 15-tal ideeën gegeven.

1. Denk aan doelmatige constructie, zowel van de machine, gereedschap als van het product.
2. Gebruik doelmatig gereedschap, u eet toch geen soep met een vork?
3. Voorzie gereedschap en apparatuur van aanslagen, want daarmee verhoogt u de trefkerheid en levert u dus betere kwaliteit.
4. Maak van Uw hand geen bankschroef.
5. Beperk het transport, verkort de transportweg.
6. Verkort reikafstanden.
7. Stel Uw gereedschap doelmatig op. U zult zien, dat het tijd en energie bespaard.
8. Instellen van de machine kost tijd. Verkorting van de insteltijd leidt tot hoger machinerendement.

9. Bespaar materiaal.
10. Gebruik doelmatig materiaal.
11. Tracht werkzaamheden te combineren. Doe dus niet na elkaar, wat terzelfdertijd kan gebeuren.
12. Werk veilig. Het voorkomt lichamelijke letsels en bedrijfsstagnatie.
13. Maak gebruik van zwaartekracht bij aan- en afvoer van materiaal.
14. Afval heeft waarde. Ga eens na, waarvoor het nog gebruikt zou kunnen worden.
15. Spaar Uw spierkracht. Er zijn gelegenheden genoeg, waarbij u Uw lichamelijke reserve moet aanspreken. Het is goed als U nog wat kracht in voorraad heeft.

Activiteiten

Op 22 april 1961 werd de eerste kindermiddag georganiseerd in de kantine van het bedrijf Opoe Veenstra, bekend van de radio trad op, tevens was er goochelen en een poppenkast.

Vele jaren lang werden er filmavonden gehouden, evenals lezingen door diverse sprekers. Op 9 maart 1962 werd er een lezing gehouden door de heer Fop. I. Brouwer over Oostenrijk.

Eenjaarlijkse traditie werd de Sinterklaasavond. Ieder jaar kwam de goedheiligman naar 'De Ommelanden' om met de kinderen van de personeelsleden persoonlijk zijn verjaardag te vieren. Het was dan ook een teleurstelling dat Sinterklaas in 1994 moest mededelen dat dit de laatste viering van zijn verjaardag bij 'De Ommelanden' was geweest. Uiteraard zouden de kinderen op 5 december wel cadeautjes blijven krijgen in de toekomst.

Personeelslied

Personeelslied "OMELA" woorden: H.C.Mollema, wijze: Jingle Bell.

1. In ieder van ons leeft en bij velen sterk,
vraag naar een contact naast ons daag'lijks
werk. In ons modern bedrijf in't Groninger land,
biedt ons in haar vereniging Oméla juist die band.

refrein; Oméla, Oméla, bindt ons allen sterk.

Daar zij slechts één doel nastreeft:

"Ontspanning na ons werk" Oméla, Oméla
zorgt voor sport en spel, Mede door ons
Oméla vaart 'd Ommelanden wel.

2. De een werkt op kantoor de ander in 't
bedrijf, de een werkt kontinu de ander tot
half vijf. maar wat men ook doet, het
Oméla merk is en blijft, voor ons 't
symbool: "Ontspanning na ons werk".

refrein.

3. Is men zwak of sterk, is men jong of oud,
gesneden is men vast, uit Ommelander
hout. Daarom zij ons doel maak Oméla
sterk 't middelpunt van samengaan van
sport en spel en werk.

refrein.

Nawoord door H.Bergsma

Op 15 oktober 1992 treedt de PV toe als lid van de FPV. Federatie Personeelsverenigingen van FRIESLAND Frico Domo. De FPV maakt het mogelijk om deel te nemen aan grotere evenementen die PV 'De Ommelanden' qua kosten en aantal deelnemers niet kan organiseren.

Buiten het zaalvoetbaltournooi in Leek zijn met name de door de PV 'De Ommelanden' voor de FPV georganiseerde fietspuzzeltochten een doorslaand succes.

Het aantal leden loopt drastisch terug door reorganisaties. In het bestuur vinden vele mutaties plaats. De jaarlijkse feestavond wordt te duur en gaat om de 2 jaar plaats vinden. Toch worden er nog leuke zaken georganiseerd zoals Ultra Light vliegen met Klaas Kuiper, wadlopen naar Schiermonnikoog en Ameland en een heuse veiling. Een ieder kon zijn zolder opruimen. Tevens werd er een gokje gewaagd in het casino.

September 1995 wordt de PV 'De Ommelanden' opgeheven.

Introductie OR

Uit OMELA febr. 1961: Het heeft weinig nut om in het personeelsorgaan nu nog uitgebreid in te gaan op de voorhanden zijnde verkiezing van leden voor de ondernemingsraad. U heeft op het publicatiebord in de cantine alles kunnen lezen, wat voor deze verkiezingen van belang is, zoals o.a. kandidaatstelling, wie stemgerechtigd zijn enz. Even na het verschijnen van dit blad zullen de verkiezingen zelf worden gehouden. U zult voor die bewuste dag een oproep van het stembureau ontvangen hebben. U dient met deze kaart in het stemlokaal (de cantine) te verschijnen, op de tijd, die op de kaart staat aan gegeven. Hier ontvangt u van het stembureau een stembiljet voor uw groep.

Wij wekken u op, lezers en lezeressen kiesgerechtigden, op de komende verkiezingen uw stem uit te brengen op de kandidaat uwer keuze, opdat de te formeren ondernemingsraad in haar samenstelling het personeel zo goed mogelijk kan vertegenwoordigen. Wij kennen haar taak, kiest dus de bekwaamste kandidaten. Nog iets, in het personeelsorgaan van de C.C.F, werd voor dezelfde verkiezingen aldaar, een opkomst percentage genoemd van 88,37 %. Gaarne hopen we dat wij dit cijfer ruimschoots zullen overschrijden, ja sterker gezegd, komt u allen zonder uitzondering uw stem uitbrengen, of u moet al met een griepje in bed liggen. Het stembureau wensen wij alvast een succesvolle dag en een vlot verloop en we zijn benieuwd naar de uitslag.

Uit OMELA april 1961:

De 22e februari 1961 vonden de verkiezingen plaats van leden voor de ondernemingsraad. Dat de instelling hiervan weerklank heeft gevonden bij de werknemers, bleek wel uit het feit dat een opkomstpercentage van 91,11 % genoemd kan worden. Reeds om 6 uur zetelde het stembureau in de cantine om de eerste werknemers op te vangen. Dit duurde tot plm. half 7. In verband met de verschillende werktijden volgden nadien nog 3 zittingen n.l. van 12-13 uur, 14-14.30 uur. Toen was het dan zover dat de stembus geopend en de stemmen geteld konden worden. Na eerst alles per kleur gesorteerd te hebben, werd daarna elke stapel gescheiden naar lijst en naam.

Het resultaat is u inmiddels bekend gemaakt.

Gekozen zijn in alfabetische volgorde: C. Buiten, Lab. W.G. Burema, Kantoor. A. Doornbosch, Werkplaats. J. Koopmans, Centr.lokaal. K. Postma, Nw. blikfabriek. J. Stalman, Poederfabriek. JR. Vielvoeye, Felsafdeling.

Het opkomstpercentage in de verschillende groepen was:

1. Leidinggevend-kantoor-lab. pers.	100%
2. Technisch personeel	80 %
3. Melkverwerkende afdelingen	94,4%
4. Verpakkingsafdelingen	85 %

Al met al een goed resultaat en wij wensen de gekozenen geluk met hun benoeming. Mogen zij hun krachten geven tot welzijn van werknemer en werkgever.

De ondernemingsraad werd tot 1 september 1979 voorgezeten door de bedrijfsdirecteur. Na deze datum werd de OR voorgezeten door een voorzitter uit hun eigen midden. De OR-vergaderingen vinden dan ook plaats zonder de bedrijfsdirecteur. Een vergadering met de bedrijfsdirecteur heet nu een overlegvergadering of OV. Het werk van de OR bestond uit het kritisch begeleiden van het bedrijfsgebeuren. Meestal werd er dan ook gesproken over lonen, (over)uren, werkomstandigheden en bedrijfsresultaten.

De spaarregeling

In oktober 1962 komt de invoering van een premiespaarregeling in de ondernemingsraad aan de orde. De premiespaarregeling werd per 1 januari 1964 ingevoerd.

Hieronder een gedeelte uit OME-LA van oktober 1962.

De voorzitter (Schotanus) gaat de premiespaarregeling nader uiteenzetten en licht toe wat voor gevolgen dit voor het bedrijf heeft. Op de op het loon ingehouden spaarbedrag kan het bedrijf een premie geven van ten hoogste f 390,- per jaar. Men kan pas over dit premie bedrag beschikken, indien het gespaarde bedrag enkele jaren heeft uitgestaan, dan wel dat men dit spaarbedrag gaat besteden voor de aanschaf van b.v. een huis, aflossing van een hypotheek, betaling van premies voor levensverzekeringen, uitgaven i.v.m. het huwelijk van de werknemer. De uitkering van de spaarpremie is vrij van loonbelasting en premies sociale wetten.

1982 VERKIEZINGEN

Wie mag zich kandidaat stellen?
Voor verkiezingen heb je twee partijen nodig. De mensen die gekozen moeten worden (kandidaten) en de mensen die kiezen (kiezers). Dat is alles. Tegenover die gedurende ten minste één jaar - voor verkiezingsdatum - bij "De Ommelanden" werkzaam is, mag zich kandidaat stellen.

De kiezers
Als een medewerker ten minste een halfjaar voor datum van de verkiezingen in vaste dienst bij "De Ommelanden" is, mag hij stemmen. Die kans om invloed op het Ommelanden-beheuren uit te oefenen, moet men zeker gaan benutten. Het duurt drie jaar voordat men weer zo'n kans krijgt. De Ondernemingsraad behartigt de zaken van alle medewerkers, luistert naar hun verlangens en, als het moet, naar hun klachten. Hij vertegenwoordigt hen bij de directie van "De Ommelanden". Het is dus zaak dat men zijn stem uitbrengt en wet op de kandidaat die men daar geschikt voor acht.

De huidige OR-leden
M. Peil, Voedingbond CNV, Technische Dienst.
A. Smids, Voedingbond CNV, Kettelhuis.
J. Hooiveld, Verbond voor Gevoelensde Werknemers, Personeelszaken.
S.T. de Jonge, Vereniging voor Hoger Personeel Zuivelindustrie, Ictonischheid.
B. Hoornes, Voedingbond FNV, Laboratorium.
M. Corper, Voedingbond FNV, Bijkantoor.
H. Lok, Niet Vakbondslid, Technische Dienst.

Ondernemingsraad verkiezingen
Op 10 maart 1962 worden bij "De Ommelanden" de verkiezingen voor de Ondernemingsraad gehouden. Voor de eerste keer op basis van de nieuwe wet en op basis van het nieuwe reglement.

Verkiezingscommissie
Door de Ondernemingsraad is een Verkiezingscommissie benoemd. Deze commissie bestaat uit de heren Lok, Corper en Hooiveld. De heer Hooiveld fungeert als secretaris van de Verkiezingscommissie. Deze commissie heeft de leiding van de hele verkiezing. Als U over de verkiezing iets wilt weten dan kunt U zich wenden tot één van deze heren. Over deze verkiezingen en alles wat er nog aan voorafgaat zal de Verkiezingscommissie mededelingen doen op het publiek-tiedbord in de hal bij de kantine.

Hearing

Tijdens de OR-vergadering van 2-2-1970 is een delegatie van de Staten Generaal aanwezig. Na de eigenlijke OR-vergadering draagt de voorzitter, de heer Schotanus, het voorzitterschap over aan de heer Nederhorst.

De commissie van de 2e Kamer bestaat uit de heren:

Drs. G.M. Nederhorst PvdA - voorzitter

S. vd Ploeg PvdA

H. Gortza PSP

Drs. F.vd Mei CHU

B.J.M. Hermsen KVP

Griffier Drs. J.J.A. Scholten.

De OR bestaat uit de heren:

J. Schotanus voorzitter

H. J. Vos ANAB

H.W. v. Ommen ANAB

G. Glas ANAB

K. Postma NCAB

H.W. Bos NCAB

H. Oosterbeek Ongeorganiseerd

J. Hooiveld Ongeorganiseerd

Het doel van deze hearing was een goede indruk van de werking van de nieuwe Wet op de Ondernemingsraden te krijgen. Daarom wilde de commissie de positie van enkele ondernemingsraden ter plekke beoordelen en was het verzoek gedaan om een vergadering van de OR van 'De Ommelanden' te mogen bijwonen en na afloop te discussiëren over een aantal punten.

De discussie-punten waren o.a.:

- a) het functioneren van de OR op grond van de huidige wet.
- b) het kiezen van een voorzitter en vicevoorzitter.
- c) vergaderfrequentie.
- d) het bijwonen van de vergaderingen van de OR door bestuursleden (van 'De Ommelanden') en personeel
- e) het bijwonen van bestuursvergaderingen door leden van de OR.
- f) de verhouding georganiseerden/ ongeorganiseerden.
- g) het vaststellen van de begroting van de OR.
- h) de scholing van de OR-leden en de financiering hiervan.
- i) de kiesgerechtigde leeftijd van de werknemer.

Nieuwe directeur

In de OR-vergadering van 24 januari 1978 werd door de heer Hepkema (hoofddirecteur 'CCF') een profielschets gegeven van de persoon die de heer Schotanus zou moeten opvolgende profielschets er in kort als volgt uit:

- 1) De man, die op de juiste manier leiding geeft.

- 2) De man, die de beslissingen weet te nemen in het dagelijks gebeuren bij de handelingen zelf.
- 3) De man, die weet te zorgen voor de juiste sfeer en verhoudingen ten opzichte van het personeel.
- 4) De man, die goede kontakten met de veehouders kan onderhouden.

Voor de 'CCF' was vóór alles belangrijk dat er op 'De Ommelanden' een eenhoofdige leiding zou komen. Men had dan ook aan het bestuur van 'De Ommelanden' voorgesteld om de heer L. de Boer tot bedrijfsdirecteur te benoemen. In een reactie schreef de OR een brief, gedateerd 2-2-1978, aan de heer Hepkema waarin de volgende punten naar voren werden gebracht:

1. Men was van mening dat de heer Burema in hoge mate zou voldoen aan de bovengenoemde profielschets.
2. Ook gezien de promotiekansen binnen 'De Ommelanden' gaf men de voorkeur aan de heer Burema.

De brief die deze punten verwoord, werd door alle OR-leden ondertekend. Ook het 'Melkstation' maakte middels een brief aan het bestuur van 'De Ommelanden' bekend dat men voor de heer Burema als nieuwe directeur was. De heer vd Iest heeft in een gesprek met de heer Wiersma, Hoofd PZ, het volgende voorstel gedaan. De heren Koopmans, Burema en vd Iest konden de directie gaan vormen. De heer Burema zou dan de voorzitter van de directie kunnen zijn.

Van 'CCF' zijde werd hier het volgende tegenovergesteld:

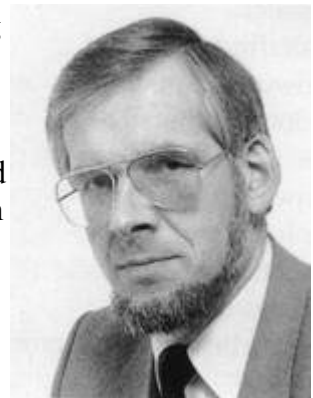
- a) 'De Ommelanden' is een productiebedrijf en heeft op commerciël en financieël gebied geen zorgen.
- b) 'De Ommelanden' produceert voor de 'CCF' onder 'CCF' merken.
- c) Eén man moet de verantwoordelijkheid dragen ook ten opzichte van de 'CCF'. Deze man moet de produkt-technische kant volledig zelf kunnen beheersen. Dit laatste was het belangrijkste punt.

Uiteindelijk werd de heer L. de Boer benoemd tot bedrijfsdirecteur van 'De Ommelanden'. Het bestuur legde hierbij zowel het advies van de OR, vakbonden als 'Melkstation' naast zich neer. Als compromis werd de heer W.M. de Graaf benoemd tot directeur met als verantwoordelijkheid het sociale beleid bij 'De Ommelanden'.

Nawoord door S.T. de Jonge

In 1949 trad de nieuwe wet op de Ondernemingsraden (W.O.R.) in werking. Dit betekende een nogal ingrijpende wijziging en verzelfstandiging van de OR. Voorheen maakte de bestuurder cq. directeur deel uit van de OR en was automatisch voorzitter. Nu bestond de OR enkel uit de gekozen leden en koos uit hun midden een voorzitter. Er kwam een apart overleg met de bestuurder, die dan eventueel voorzitter kon zijn, dit werd in overleg met de OR geregeld. Tevens kreeg de OR meer bevoegdheden met betrekking tot instemmings en advies zaken.

Al in 1980 kreeg de OR van 'De Ommelanden' een adviesaanvraag voor een investering van ruim 20 miljoen gulden om het productie-apparaat compleet te moderniseren. De toenmalige directeur L. de Boer vroeg de OR om binnen een week het advies uit te brengen. Uiteraard betekende

Tde Jonge

deze investering dat de toekomst er rooskleurig uitzag, vandaar ook dat de OR geen moeite had om hier met een positief advies te komen.

In 1982 kon de nieuwe fabriek de eerste produktie draaien en werd de officiële opening verricht door de toenmalige burgemeester van Groningen dhr. L. Buiten.

In 1983 volgde dhr. Nuiten dhr. de Boer op als directeur van 'De Ommelanden'. Voor de OR brak er een vrij rustige tijd aan, er werd in een goede sfeer vergaderd en overleg gepleegd.

In 1990 werd dhr. Nuiten opgevolgd door dhr. Kranenburg. In 1991 komt de directie met een reorganisatieplan, waarin een aantal functies zullen verdwijnen en andere zullen worden uitgebreid, al met al betekent het, dat het aantal werknemers zal dalen tot beneden de 100. Nadat aan een aantal sociale voorwaarden is voldaan geeft de OR een positief advies.

In 1993 komt de directie opnieuw met een reorganisatie voorstel wat inhoudt dat er nog ± 75 medewerkers bij 'De Ommelanden' zullen overblijven. Voor de 55+ medewerkers komt er een afvloeiingsregeling, voor enkele andere medewerkers zijn de regels van toepassing die in de S.B.R. met de vakbonden zijn afgesproken. Dan, begin 1995 komt de gevreesde mededeling dat 'De Ommelanden' in 1995 zal gaan sluiten. Ondanks de steeds aanwezige dreiging, komt dit bij vele medewerkers hard aan. In eerste instantie geeft de directie aan dat er 32 mensen mee kunnen naar Leeuwarden, de rest (40 man) zal voorrangskandidaat worden.

De OR schakelt een extern bureau in om te kijken of de conclusies van de directie correct zijn. De adviseur komt tot de conclusie dat sluiting van de fabriek onvermijdelijk is, maar dat er meer medewerkers (52 man) mee zouden kunnen naar Leeuwarden. De OR verwoordt dit in zijn advies aan de directie, maar de directie legt dit advies naast zich neer. Na overleg met een jurist besluit de OR deze zaak aanhangig te maken bij de Ondernemingskamer te Amsterdam om te proberen alsnog zijn gelijk te halen. Uiteindelijk besluit de directie op maandag 15 mei alsnog het advies van de OR over te nemen en geeft de OR op 16 mei een positief advies over de sluiting van 'De Ommelanden'.

Zo komt er een eind aan 34 jaar Ondernemingsraad bij 'De Ommelanden'. Voor zover nu bekend zal in week 39 van het jaar 1995 de laatste produktie bij 'De Ommelanden' gedraaid worden. Een zeer efficiënte fabriek met zeer gemotiveerd personeel moet zijn poorten sluiten.

De laatste OR bestaat uit de volgende personen:

S.T. de Jonge, voorzitter (tevens COR lid)

K. van der Zee, secretaris

O.J. Kloosterman, vice voorzitter

K. Kuiper, lid

H. Hansma, lid

S. Roolvink, lid

W. Canrinus, lid

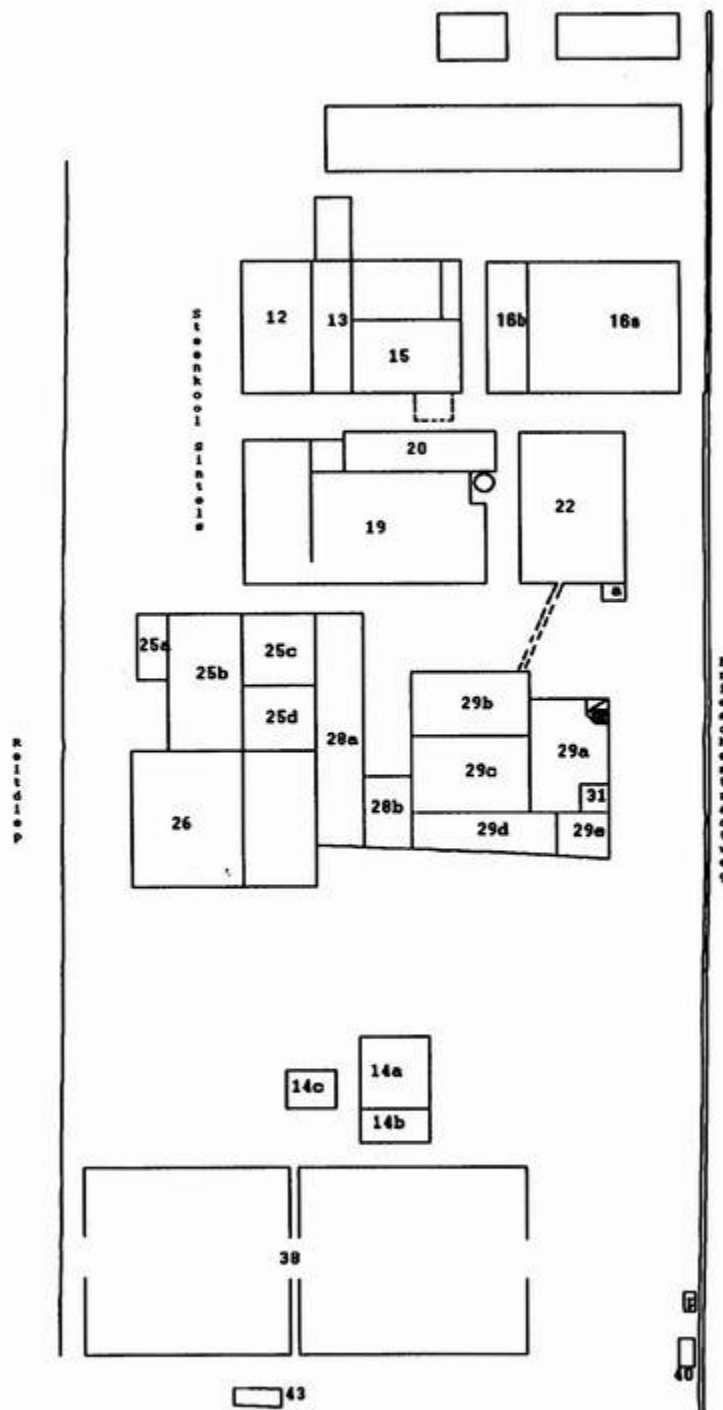
Bijlagen

Plattegrond circa 1940
Plattegrond circa 1970-1980 Plattegrond circa 1985
Organisatie schema 1956
Organisatie schema 1995
Productie schema 1995
De Commissie
Overgangsbrief
Verzoek om lidmaatschap
Brieven OR dd. 13 april en 16 mei 1995 Namenlijst
Woordenlijst
Verantwoording
Nawoord

"De Ommelanden" ca. 1990

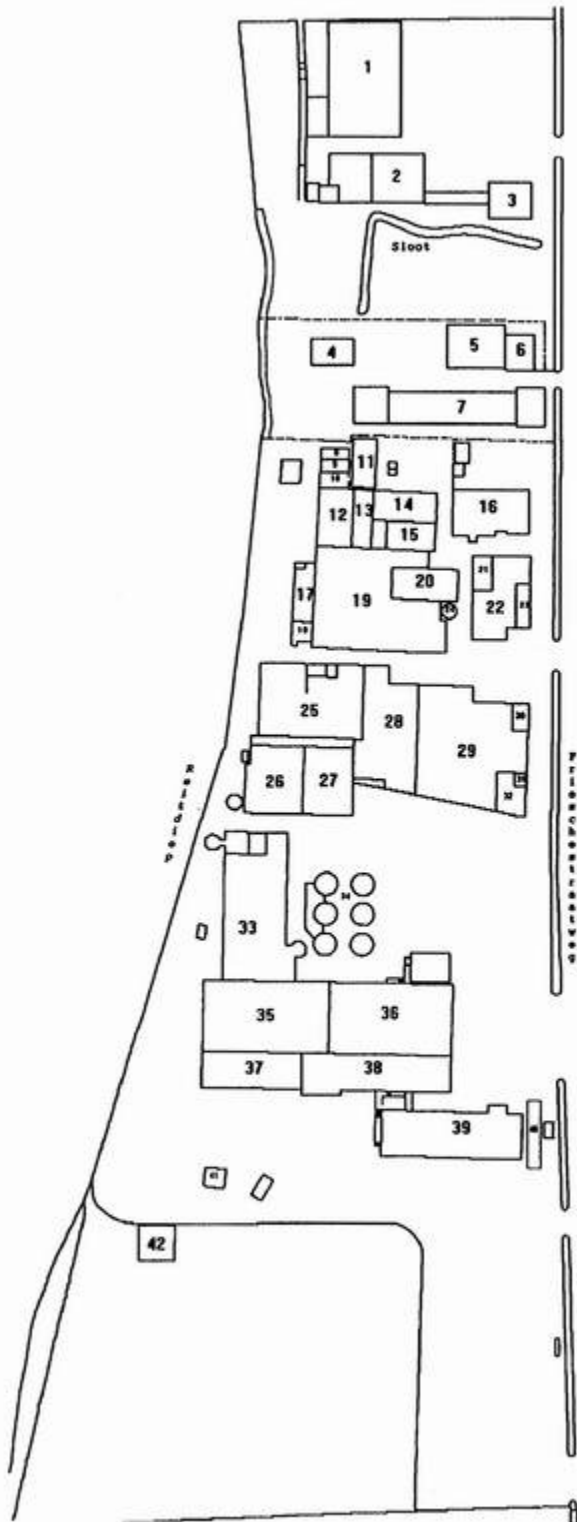
Plattegrond circa 1940

- 12 Koellokaal
- 13 Pomplokaal
- 14a Kantoor
- 14b Timmerwerkpl
- 14c Tropenkamer
- 15 Machinekamer
- 16a Dir. woning
- 16b Kantoor
- 19 Ketelhuis
- 20 Machinekamer
- 22 Groene loods
- 25a Werkplaats
electricains
- 25b Opslag
poeder
- 25c Opslag
poeder
- 25d Centrifuge
lokaal
- 26 Melkpoeder
fabriek
(= toren)
- 28a Pasteur lok.
- 28b Doorrit
- 29a Vacuumpomp
afdeling
- 29b Blikfabriek
- 29c Opslag
condens
- 29d Karn afd.
- 29e Koelcel
- 31 Lift
- 38 Melkont-
vangst
- 43 Retour
produkten

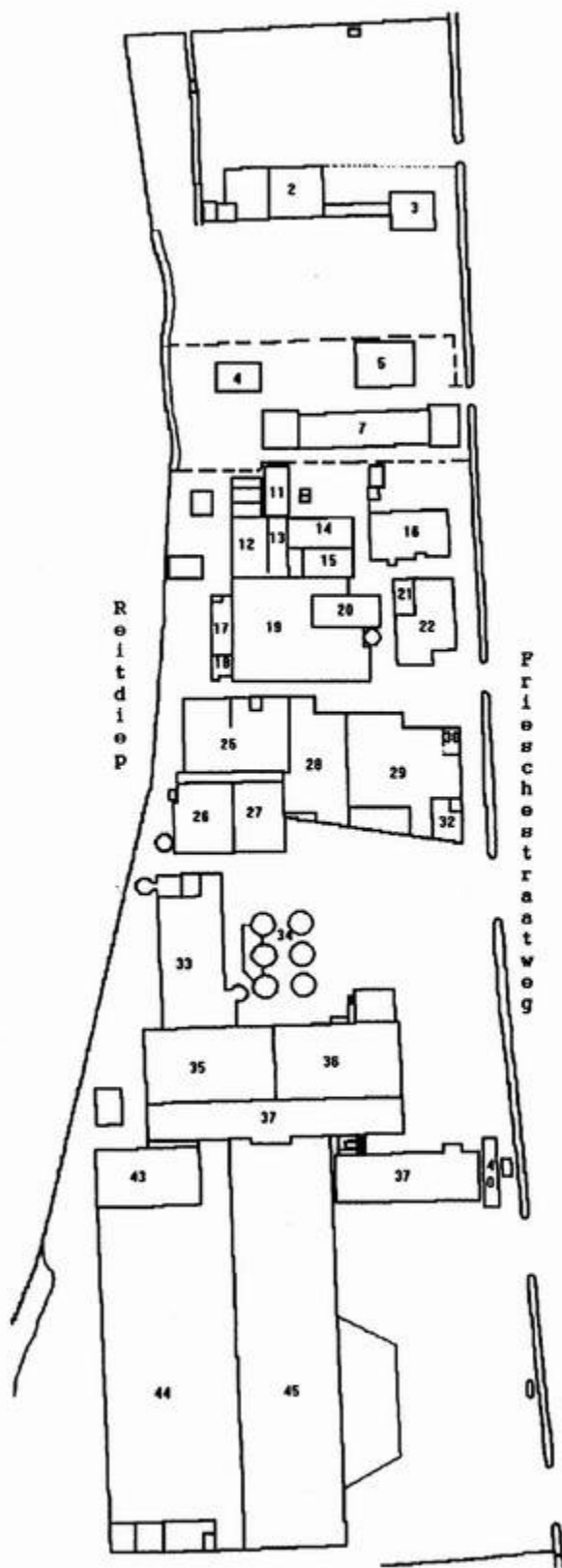
14a + 14b = Oude
Boerderij

Plattegrond circa 1970-1980

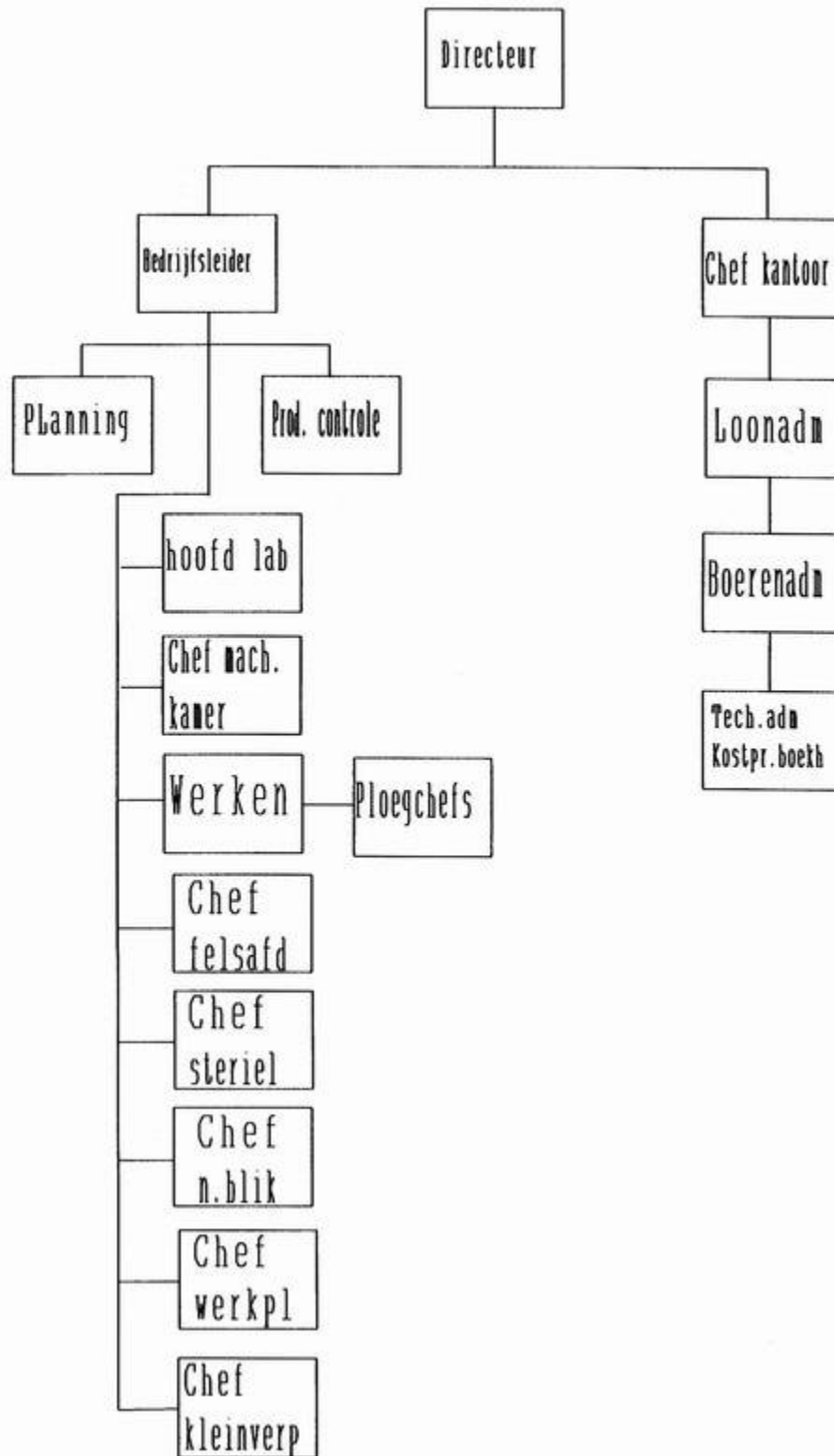
- 1 Blikloods
- 2 Houten loods
- 3 Woning
- 4 Schuur
- 5 Schuur
- 6 Bijschuur
- 7 Boerderij
- 8 GEB
- 9 Trafo
- 10 Trafo
- 11 IJswater
- 12 Koelmachine
- 13 Pompenlokaal
- 14 Werkplaats
- 15 Werkplaats
- 16 Woning
- 17 Olie-opslag
- 18 WC
- 19 Ketelhuis
- 20 Timmer
werkplaats
- 21 Electriciens
- 22 Groene loods
- 23 Garage
- 24 Schoorsteen
- 25 Magazijn
- 26 Poedertoren
- 27 Centrifuge
lokaal
- 28 Opslag
- 29 Pakhuis
- 30 Trappenhuis
- 31 Lift
- 32 Kantoor
boerderij
- 33 Evapgebouw
- 34 200 tons
tanken
- 35 Pakhuis
- 36 Pakhuis
- 37 Pakhuis
- 38 Melkontvangst
- 39 Laboratorium
- 40 Weegbrug
- 41 Alcoholopslag
- 42 Bunker

Plattegrond circa 1985

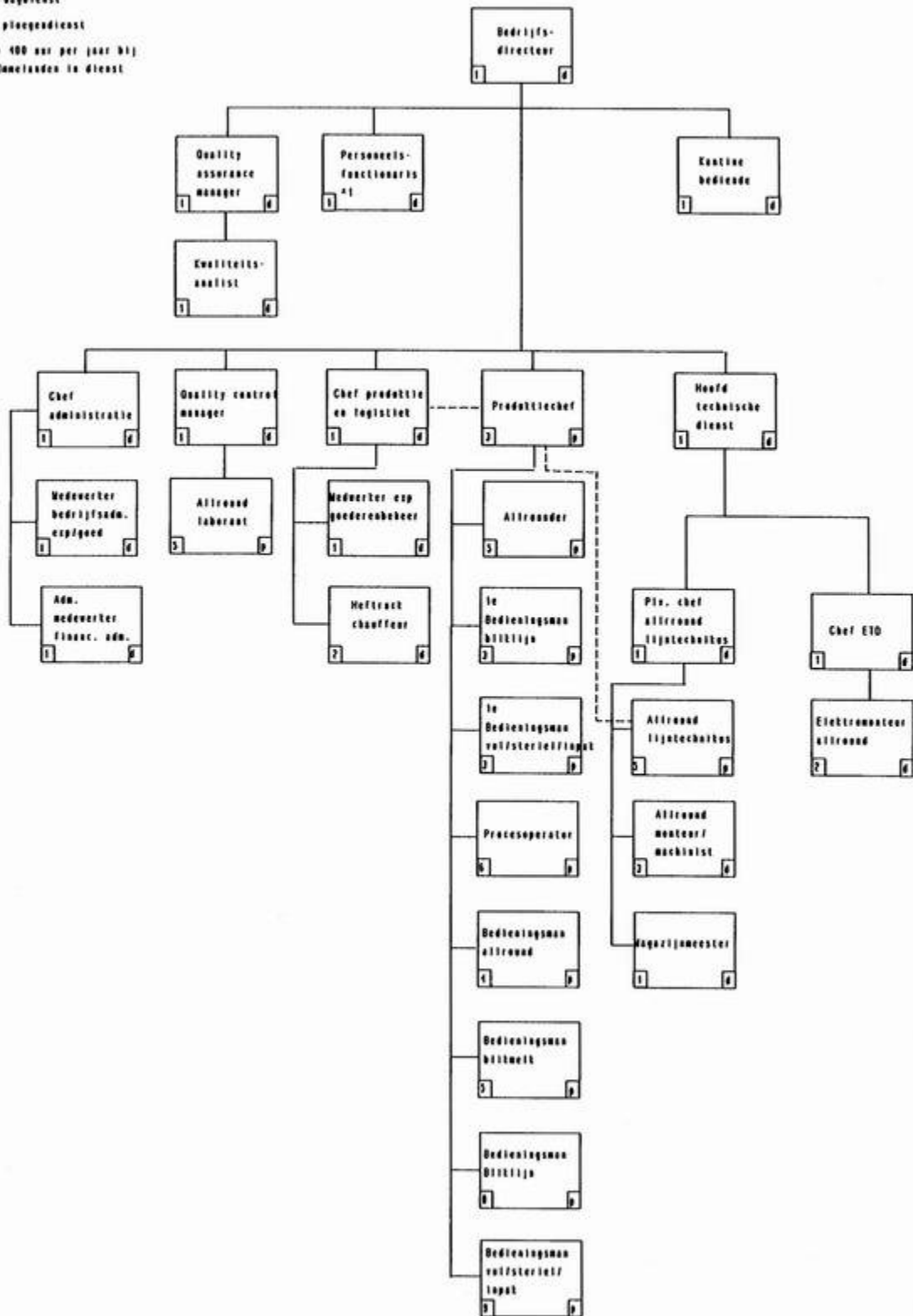
- 2 Houten loods
- 3 Woning
- 4 Schuur
- 5 Schuur
- 7 Boerderij
- 11 IJswater
- 12 Koelmachine
- 13 Pompenlokaal
- 14 Werkplaats
- 15 Werkplaats
- 16 Woning
- 17 Olie-opslag
- 18 WC
- 19 Ketelhuis
- 20 Timmer
werkplaats
- 21 Electriciens
- 22 Groene loods
- 23 Garage
- 25 Magazijn
- 26 Poedertoren
- 27 Centrifuge
lokaal
- 28 Opslag
- 29 Pakhuis
- 30 Trappenhuis
- 32 Kantoor
boerderij
- 33 Evapgebouw
- 34 200 tons
tanken
- 35 Pakhuis
- 36 Pakhuis
- 37 Pakhuis
- 38 Melkontvangst
- 39 Laboratorium
- 40 Weegbrug

Organisatie schema 1956

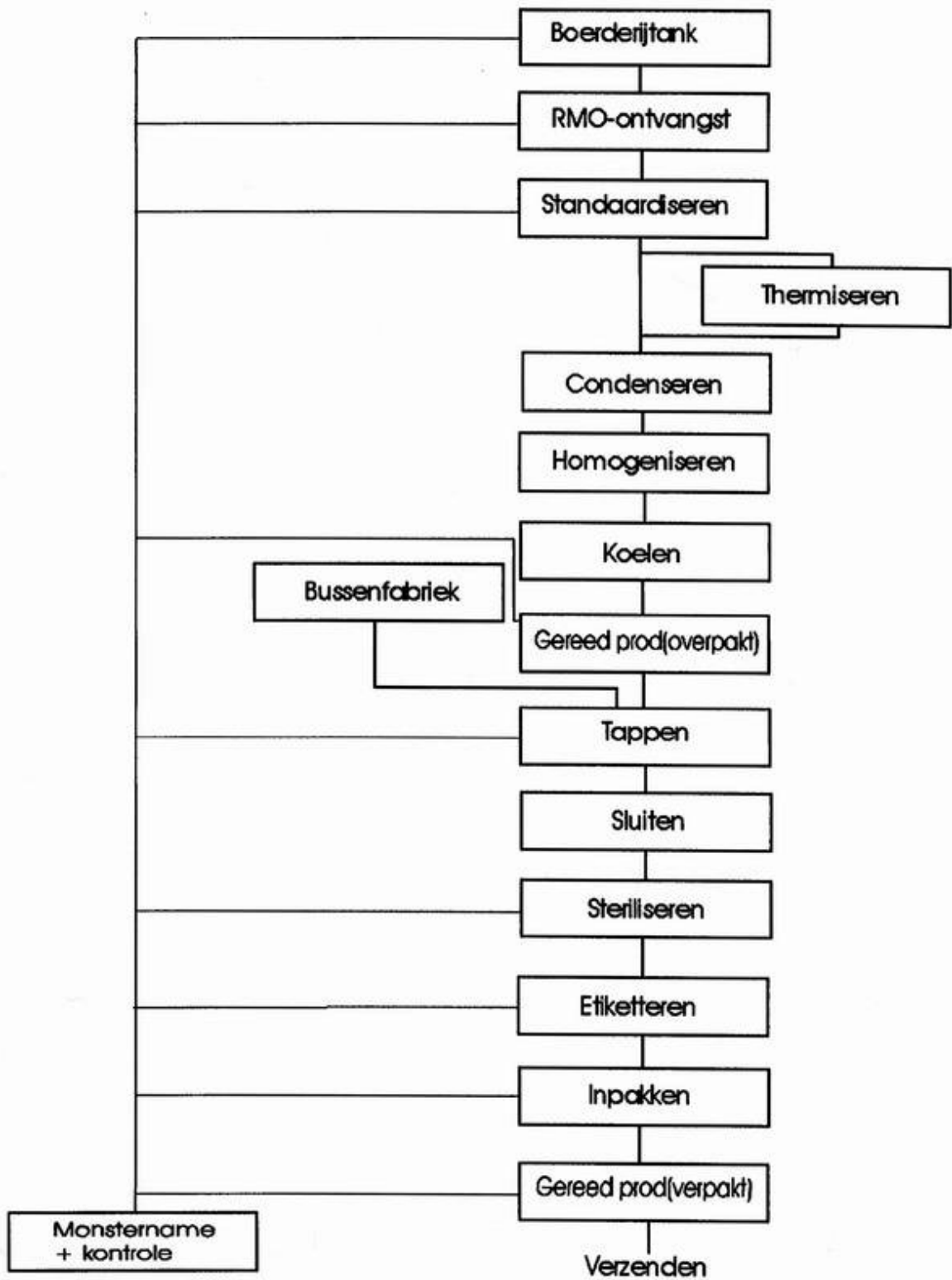

Organisatie schema 1995

d = dagdienst
 p = ploegdienst
 *1 = 400 uur per jaar bij
 de Gemeenten in dienst

Productie schema 1995

Bond van Coöp. Zuivelfabrieken
in Friesland.

Leeuwarden, den 28 Juli 1924 Landbouwhuis, Baljeestraat.

Secretaris: U. KOOISTRA.
KANTOOR 8° - 5 UUR
'S ZATERDAGS 8° - 1 UUR
TEL.605
NA 5 UUR 582

Aan: Belangstellenden en belang
hebbenden bij de Coöp. Zuivel bereiding.

M,

Na veel moeite en inspanning is het gelukt de zaak van "Stad en Lande" voor de coöperatieve zuivelbereiding te behouden.

Een nieuwe Vereeniging is opgericht: "de coöperatieve melkproductenfabriek de Ommelanden". Tot deze vereeniging zijn op dit oogenblik toegetreden ruim 170 leden, op een tal na allen oudleden van "Stad en Lande". De melklevering zal dit jaar 6½ á 7 miljoen Kg. bedragen.

Deze Vereeniging heeft de fabrieken van "Stad en Lande" overgenomen en werkt thans sedert 19 Maart.

De fabriek aan de Friesche Straatweg is thans ingericht voor het maken van boter, kaas, gecondenseerde melk en melkpoeder.

De fabriek en verdere panden in de stad zullen op andere wijze rendabel worden gemaakt of verkocht. In het Bestuur en beheer is voorzien. Voorloopig zal de contróle op de boekhouding worden uitgeoefend door den Frieschen Zuivelbond. Wat trouwens te verwachten was, blijkt reeds over de eerste maanden, dat de nieuwe zaak alle reden van bestaan heeft en dat er alle kans op is op een bloeiend coöperatief bedrijf. De financieële regeling moet nog definitief worden vastgesteld. Het plan is een obligatieleening uit te geven van hoogstens f 200.000.- in stukken van f 250.- rente 5½ % en aflosbaar in jaren.

Gezien was is voorgevallen bij "Stad en Lande", was het niet mogelijk noch gewenscht, in de Statuten van de Ommelanden de onbepaalde aansprakelijkheid op te nemen.

Om dezelfde reden mag ook niet gevraagd worden borgstelling van Bestuur of van een deel der leden. De regeling van de aansprakelijkheid is als volgt:

Elk lid is verplicht één aandeel te nemen van f 15000 Kg. geleverde melk tot een maximum van 5 aandeelen.

De maximum aansprakelijkheid is nu het 5voudige van het bedrag, dat een lid aan aandelen heeft. Hoewel nog niet nauwkeurig vast te stellen, zal de totale aansprakelijkheid op dit oogenblik ongeveer f 250.000.- bedragen.

Op deze aansprakelijkheid en op het vertrouwen in verder richtig beheer, waarvoor de contóle vanwege de organisatie een sterke waarborg is, zal getracht worden de obligatieleening te plaatsen.

Een deel wordt door de leden genomen, doch het ligt voor de hand, dat van de leden niet het totale bedrag kan worden verwacht.

Wij doen derhalve een beroep op allen, die het wel meenen met de coöperatieve zuivelbereiding. Velen hebben met aandacht ons werk in Groningen gevolgd. Vaak hebben wij gehoord, dat de zaak in het belang van de geheele coöperatieve zuivelbereiding, niet voor de coöperatie verloren mocht gaan. Toen eindelijk de nieuwe zaak vaststond, mochten wij dan ook van vele zijden gelukwensen ontvangen.

Wij vragen thans dit belang te toonen door een daad door obligaties te nemen. Ieder ingewijde in het coöperatief zuivelbedrijf met zijne organisatie zal er van overtuigd zijn, dat men door het nemen van obligaties niets riskeert.

Wanneer de obligatieleening geplaatst wordt bij belanghebbenden bij de coöperatieve zuivelbereiding, zal dit den leden van de Ommelanden een belangrijke moreele steun geven.

Wij zien dan, dat ook andere in hunne nieuwe zaak vertrouwen stellen en vertrouwen is het meest noodige nu al de moeilijkheden en ellende van de laatste jaren.

Aan U dus de gelegenheid om het werk van de Commissie te voltooien. Ons beroep mag en zal niet tevergeefs zijn.

De Commissie

R.F.de.Boer.

J. Huisman.

U.Kooistra.

Aan de Melkleveranciers Groningen,
van de Coöp.Melkproductenfabriek
"De OMMELANDEN"

Groningen, 6 januari 1956

Mijne Heren,

Zoals U bekend zal zijn, is het Bestuur van "De Ommelanden" met het Bestuur van de Coöp. Condensfabriek "Friesland" overeengekomen, dat het beheer van "De Ommelanden" met ingang van 1 januari 1956 tijdelijk door de Condensfabriek zal worden waargenomen.

Het Bestuur van de Condensfabriek heeft deze taak opgedragen aan haar directie, dit zijn de heren:

Ir.J.B.Ritzema van Ikema, hoofddirecteur,

A.A.Bouwes, Commercieël directeur,

B.v.d.Woude, technisch directeur.

De heer Bouwes zal de commerciële zaken ook voor "De Ommelanden" waarnemen, terwijl de heer van der Woude belast is met de dagelijkse leiding van het bedrijf. In een gecombineerde vergadering van Bestuur & Commissarissen op 30 december j.l. heeft de heer Ede Boer het beheer aan de heer van der Woude overgedragen.

Wij hopen, dat dit het begin mag zijn van een vruchtbare samenwerking van "De Ommelanden" met de Condensfabriek, een samenwerking, welke uiteindelijk in het belang is van ons allen.

De besprekingen om tot een meer innige samenwerking te komen, worden inmiddels voortgezet. Wij hopen, dat ook deze besprekingen tot een gunstig resultaat mogen leiden, waarbij wij tenslotte allen gebaat zullen zijn. Wij kunnen U hierbij de verzekering geven, dat het in de bedoeling ligt dat "De Ommelanden", ook in de toekomst, als bedrijf gehandhaafd zal blijven.

Wij achten het hier de plaats om de afgetreden directeur, de heer F.de Boer, dank te brengen voor het vele werk, dat hij in de afgelopen jaren in het belang van "De Ommelanden" heeft verricht.

Wij als Bestuur, wensen de nieuwe directie kracht en sterkte toe in haar nieuwe functie. Wij hopen en vertrouwen, dat U hen hierin ook zult blijven steunen door voort te gaan, zoals U tot heden hebt gedaan, Uw melk te leveren aan "De Ommelanden".

Hoogachtend,
Namens het Bestuur van "De Ommelanden"
R.H.v.Hemmen, Voorzitter
K.I. Mulder, Secretaris

COÖPERATIEVE CONDENSFABRIEK "FRIESLAND"

FAKTEER FRIESLAND FIANCO: CO
KONINKRIJK DER NEDERLANDEN
FRIESLAND MELK FABRIEK
GROENINGEN
GROENINGEN 73
POSTBUS 73
GROENINGEN

RL/AS

LEEUWARDEN, 15 mei 1956
(NEDERLAND)

Aan het Bestuur van de
Coöp. Melkproductiefabriek
"DE OMMELANDEN",
Postbus 73,
GROENINGEN.

Mijne Heren,

Hiermede verzoeken wij u de Coöperatieve Condensfabriek "Friesland" toe te laten als lid van Uw vereniging.

De hoeveelheid melk, waarover onze vereniging overeenkomstig artikel 22 van Uw statuten gedurende haar laatste boekjaar beschikt, bedraagt 742.021,719 Kg.

Hoogachtend,
namens: het Bestuur van de
Coöp. Condensfabriek
"FRIESLAND"

Voorzitter:
Secretaris:

[Handwritten signature]

COÖP. MELKPRODUCTIEBEDRIJF G.A. "DOMO" IN BEILEN

DIRECTEUR: A. BERNHARDT
BANIER: COÖP. BOERENLEESMAK
ELEGRAMMEN: DOMO BEILEN
TELEFOON: No. 447 EN 442 059290

ONZE REF. D.B./EB.
UW REF.

BEILEN, 7 juli 1956.

Aan het Bestuur van de
Coöp. Melkproductiefabriek
"DE OMMELANDEN"
Postbus 73,
GROENINGEN.

Mijne Heren,

Hiermede verzoeken wij u het Coöp. Melkproductiebedrijf "DOMO" G.A. te Beilen toe te laten als lid van Uw vereniging. De hoeveelheid melk, waarover onze vereniging overeenkomstig artikel 22 van Uw statuten gedurende haar laatste boekjaar beschikt, of geacht wordt te hebben beschikt, bedraagt 360.103,646 kg.

Hoogachtend,
Namens het Bestuur,
[Handwritten signature], Voorzitter,
[Handwritten signature], Secretaris.

COÖPERATIEVE MELK FABRIEK "FRIESLAND" NEDERLAND
KONINKRIJK DER NEDERLANDEN
FRIESLAND MELK FABRIEK
GROENINGEN
GROENINGEN 73
POSTBUS 73
GROENINGEN

Aan: De directie van de "Ommelanden"
t.a.v. U.Jansma en W.Kranenburg

Van: De ondernemingsraad van de "Ommelanden".

Betreft: Advies inzake de voorgenomen sluiting, zoals omschreven in Uw brief d.d. 14 februari 1995. Datum: 13 april 1995

Geachte heren Jansma en Kranenburg

Overeenkomstig de Wet op de Ondernemingsraden artikel 25 brengt de ondernemingsraad van de Ommelanden hierbij zijn advies uit over bovengenoemde voorgenomen sluiting.

1 De ondernemingsraad is, mede op basis van het onderzoek van "BASIS & BELEID" organisatie-adviseurs, in opdracht van de OR, tot de conclusie gekomen dat de daling van de EVAP-afzet sluiting van ons bedrijf en overplaatsing van de produktie naar Leeuwarden op zo kort mogelijke termijn, technisch haalbaar en bedrijfseconomisch bijzonder aantrekkelijk maakt. Op grond daarvan is de OR bereid om de sluiting van "de Ommelanden" als onvermijdelijk te accepteren en zullen wij ons daartegen ook niet verzetten, mits een en ander op een, ook naar onze zienswijze, sociaal aanvaardbare wijze wordt doorgevoerd.

2 De OR stelt vast dat "de Ommelanden" de laatste jaren en tot op de dag van vandaag een goed presterend en zeer rendabel bedrijf is. De OR constateert dat U "de Ommelanden" dan ook niet wilt sluiten vanwege grote verliezen, maar vanwege het belang dat de BUPLH straks hetzelfde volume EVAP tegen jaarlijks ca. 6 mln. gulden lagere kosten kan produceren. 'De Ommelanden' wilt U weliswaar sluiten, maar zijn produktie ervan wilt U niet staken; deze gaat onverminderd over naar Leeuwarden. Daarom ligt het volgens de OR volstrekt in de rede als daarbij het huidige, direkt aan de produktie gebonden personeel van "de Ommelanden" (zijnde 42 uitvoerende medewerkers aan de lijn, 5 laboranten en 5 lijntechnici) in zijn geheel de mogelijkheid krijgt geboden om mee over te gaan naar Leeuwarden met behoud van dezelfde of een vergelijkbare functie.

3 De OR meent dat Uw berekening van het aantal van 30 functies welke na de overplaatsing in Leeuwarden ontstaan voor produktiemedewerkers van 'We Ommelanden' ten onrechte de daar te verwachten uitbreiding van onderhoudswerk en van werkzaamheden op het laboratorium buiten beschouwing laat. BASIS & BELEID komt hier tot de inschatting van een volume aan extra werk in de orde van grootte van 1 tot 2 arbeidsplaatsen.

4 De OR gaat ervan uit dat de sluiting van "de Ommelanden" geen probleem is van "de Ommelanden" alléén, maar voor de BUPLH als geheel. De SBR 1992 is niet toegesneden op deze situatie. Als deze regeling op de door U voorgestelde wijze wordt toegepast, leidt dit ertoe dat in Leeuwarden voor circa 2 en in Groningen voor circa 40 medewerkers de functie vervalt. De OR vindt dat deze uitkomst onverantwoord afbreuk doet aan het zojuist genoemde uitgangspunt en dringt er bij U op aan het criterium van vergelijkbaarheid van functies dusdanig toe te passen dat meer recht wordt gedaan aan de historische ontwikkeling van de functies en aan de realiteit van de werkzaamheden.

5 Daar "de Ommelanden" tot het einde van dit jaar, in het belang van het bedrijf blijft produceren, is de OR van mening dat aan medewerkers die op enig moment in de periode na het definitieve advies van de OR t/m het einde van dit jaar (3112 1995) ontslag nemen, op het moment van ontslag de gehele vertrekpremie wordt uitgekeerd.

6 De OR heeft tot op het allerlaatst geprobeerd om met U tot overeenstemming te komen over de opvang van de sociale consequenties en betreurt het dat dit (nog) niet is geslaagd. Op basis hiervan meent de OR dat over de sluiting van 'De Ommelanden' geen definitief besluit kan worden genomen, als de directie niet voordien overeenstemming heeft bereikt met de vakbonden over de toepassing en interpretatie ook na 1-7-1995 van de Sociale Begeleidingsregeling.

Als aan de genoemde punten door U zal worden voldaan, meent de OR dat, ook van zijn kant, de sluiting van "de Ommelanden" niet alleen technisch haalbaar en financieel voor het bedrijf aantrekkelijk, maar ook op een voor het personeel sociaal evenwichtige wijze gestalte krijgt. Omdat 'de Ommelanden' dit laatste ook één van Uw uitgangspunten was, gaan wij uit van een positieve bejegening door U van onze wensen. Mocht U niettemin op één of enkele onderdelen ons advies niet kunnen volgen, dan wijzen wij U er, uiteraard ten overvloede, op dat U ingevolge de Wet O.R. artikel 25 lid 6 verplicht bent de uitvoering van Uw besluit een maand op te schorten.

In de hoop en verwachting dat U onze wensen zult kunnen begrijpen en respecteren, tekenen wij,

Hoogachtend
namens de ondernemingsraad van
'de Ommelanden'.

Aan: De Heren U.Jansma en W. Kranenburg.

Van: De lokale ondernemingsraad van "De Ommelanden".

Betreft: Uw brief dd 1 S mei 1995, betreffende de "herziene inventarisatie m. b. t. inpassing van de functies Ommelanden"

Datum: 16 mei 1995

Hierbij bevestigen wij de ontvangst van bovengenoemde brief. Wij constateren dat U ons op belangrijkste punten bent tegemoet gekomen, nl:

- 20 medewerkers worden direkt geplaatst in passende functies.
- 3 medewerkers kunnen gebruik maken van een individuele regeling (conform de s.b.r.).
- 26 medewerkers worden geplaatst in vast dienstverband bij BUPLH.
- Hiernaast worden nog 3 vakatures gesteld welke zijn voorbehouden aan werknemers van "De Ommelanden" te weten:

2 heftruckchauffeurs

1 elektromonteur

Bovenstaande levert een totaal op van 52 medewerkers, waarbij opgemerkt dient te worden dat hierboven reeds 3 werknemers zijn vertrokken, zodat in totaal een oplossing is gevonden voor 55 werknemers. Voor 14 werknemers moet nog een oplossing worden gezocht, zodat zij voorrangskandidaat zullen blijven en aanspraak kunnen maken op de faciliteiten van de s.b.r.. De afbouw van de vertrekpremie gaat in op het moment van sluiting van "De Ommelanden". Hiermee is tegemoet gekomen aan onze eis, de produktie gebonden medewerkers met het werk mee te laten gaan (advies ad punt 2 en 3). Over de uitvoering van de s.b.r. na 1 juli 1995 bent U in onderhandeling met de vakbonden. Onze bezwaren hiertegen, zijn hierdoor vervallen. Gezien bovenstaande heffen wij hierbij onze bezwaren tegen de voorbereiding, en uitvoering van Uw voornemen, de Ommelanden in het derde kwartaal van 1995 te sluiten, op.

Namens de OR: de voorzitter en de secretaris.

Namenlijst

Oprichters 'Stad en Lande'

Lourens Jensma landbouwer wonende te Fransum gemeente Aduard
Jan Pen Veehouder wonende te Dorkwerd gemeente Hoogkerk
Jelle Greijdanus landbouwer wonende wonende te Fransum
Jelle Niestijl landbouwer wonende te Peizerweg Groningen
Bouke Dijkstra landbouwer wonende te Noorddijk
Aldert Venema landbouwer wonende te Zuidwolde gemeente Bedum
Jan van der Werff landbouwer wonende te Fransum
Gerrit Boerma landbouwer wonende te Noorddijk
Jan Dijkhuis landbouwer wonende te Noorddijk
Meinko Poel landbouwer wonende te Leegkerk
Geert Huberts landbouwer wonende te Leegkerk
Jan Bakker landbouwer wonende te Zuidwolde
Ever Everts landbouwer wonende te Zuidwolde
Harke Wolters landbouwer wonende te Zuidwolde
Jacob Rijkens landbouwer wonende te Leegkerk

Oprichters 'De Ommelanden'

Jacobus de Boer landbouwer wonende te Lettelbert
Anne Poortinga landbouwer wonende te Enumatil
Pieter de Boer landbouwer wonende te Oostwold gemeente Leek
Alderd Veldman landbouwer wonende te Noordwolde
Jitse Wytzes de Vries landbouwer wonende te den Ham gem Aduard

Bedrijfsdirecteuren

F. de Boer	1924- 1952
J.T. Wieringa	1952- 1953 waarnemend beheerder
F. de Boer	1953- 1956
B. van der Woude	1956- 1959 waarnemend directeur
	1959- 1961 directeur
J. Schotanus	1961- 1979
L. de Boer	1979- 1982
W.A.M. Nuiten	1982- 1990
W. Kranenburg	1990- 1995

Voorzitters 'De Ommelanden'

A. Veldman	1924- 1925
F. Veldman	1925- 1928
A. Agema	1928- 1933
Joh. Redeker	1933- 1947
E. Bus	1947- 1953
R. H. van Hemmen	1953- 1956

F. de Boer

J. Schotanus

L. de Boer

W.A.M. Nuiten

Voorzitters 'Melkstation'

J.T. Wierenga	1959 - 1967
H. Stollenga	1967 - 1968
J. Aaten	1968 - 1977
J. Hamminga	1977 - 1978
J. Aaten	1978 - 1988
T.D. Dijkstra	1988 - 1994
R. Luinge	1994 - 1995

Voorzitters Ondernemingsraad

J. Schotanus	1961 - 1979
L. de Boer	1979 - 1979
T. de Jonge	1979 - 1995

*Bestuur "De Ommelanden" ca 1952
Van links naar rechts: ?????, de Boer, ?????, Bus,
Akkerman(secr), Mulder en Kerlien*

Voorzitters Personeelsvereniging

A. Amsing	1956 - 1957
J. van Calker	1957 - 1982
W. de Brock	1982 - 1986
J. Stollenga	1986 - 1990
G.K. de Rouw	1990 - 1992
H. Bergsma	1992 - 1995

J van Calker

W de Brock

J Stollenga

*Foto hiernaast, het
laatste PV-bestuur:
(vlnr)
T.Houkes,
W.Canrinus,
H.Offinga,
B.Doornbosch,
B.van Calker,
(zittend)
H.Bergsma en
G.Wobbes.*

G.K. de Rouw

Woordenlijst

ANAB	Algemene Nederlandse Agrarische Bond
April-mei staking	Staking in 1943 n.a.v. het feit dat alle soldaten weer in krijgsgevangenschap moesten.
CHU	Christelijk Historische Unie
CCF	Coöperatieve Condensfabriek Friesland
De Ommelanden	Coöperatieve Fabriek van Melkproducten 'De Ommelanden'
DOMO-Bedum / Farmsum	Coöperatieve Melkproductenbedrijven 'DOMO-Bedum' GA
Eext	Coöperatieve Zuivelfabriek, Aan- en Verkoopvereniging en Korenmalerij 'Eendracht'
Excесrit	Melkriet op last van de overheid direct na de oorlog.
Exloo	Coöperatief Verenigde Zuivelfabrieken 'Cominzo' GA
FDF	FRIESLAND Dairy Foods
FFD	FRIESLAND Frico Domo
FNZ	Federatie van Nederlandse Zuivelfabrieken
Gasselternijveenschemond	Coöperatieve Zuivelfabriek 'De Eerste Veenkoloniale'
GA Geëvaporeerde melk	Melk waar ca. 50% water uit verdampt is.
Homogeniseren	Bewerking waarbij vetbollen worden verkleind
Indampen	Onttrekken van water aan melk- en melkproducten
KA	Kwaliteitsafwijkingsformulier
KVP	Katholieke Volks Partij
Laude	Coöperatieve fabriek van Melkproducten 'Sellingen en Omstreken'
Melkstation	Coöperatie van melkleveranciers die hun melk leveren aan 'De Ommelanden' en tevens lid zijn van 'De Ommelanden'
NCAB	Nederlands Christelijke Agrarische Bond
NVV	Nederlandse Vereniging van Vakverbonden
Rijksbemiddelaar	Ambtenaar belast ingevolge de arbeidsgeschillenwet van 4-5-1923 met de vreedzame oplossing van geschillen over arbeidsaangelegenheden in zijn district. In 1945 een college van Rijksbemiddelaars geworden. Hun uitspraken hebben rechtskracht.
SBR	Sociale Begeleidings Regeling
SD	Sicherheidsdienst.
Scholtenshuis	Hoofdburo van de SD aan de Grote Markt.
The Steneker Milk & Food Products Association	Groothandel, export, import van melk, melkproducten, voedings en genotmiddelen in de ruimste zin des woords en de agentuur in voedings- en genotmiddelen.
OR	Ondernemingsraad
PvdA	Partij van de Arbeid
PSP	Pacifistisch Socialistische Partij
Recombined milk	Melk gemaakt uit magere melkpoeder, botervet en water
RMO	Rijdende Melkontvangst
Slochteren	Coöperatieve Zuivelfabriek 'Duurswold'
Standaardisatie	De realisatie van de juiste verhouding van het vet- en drogestofgehalte zodanig dat aan de wettelijke eisen en aan de eisen van de klant wordt voldaan
Viscositeit	Is taaivloeibaarheid, dat de consument waarneemt bij het uitgieten van de evap. De viscositeit is onder ander afhankelijk van de soort evap en de fosfaattoevoeging.
Winschoten	Verenigde Coöperatieve Zuivelfabrieken 'Combinatie Oost-Groningen' (Slochteren + Winschoten opgericht 1960)

Verantwoording

Hoofdstuk 1 tot en met 3

Nieuwsblad van het Noorden	20-12-1977
De Spiegel	01-11-1952
De Ommelanden in een nieuw stadium december	1956 B v.d. Woude
Correspondentie De Ommelanden	1924-1956
Notulen ledenvergaderingen	1942-1956
Notulen bestuursvergaderingen	1942-1956
Notulen commissarissenvergaderingen	1942-1956
Afschrift Statuten der Coöperatieve vereniging Coöperatieve zuivelfabriek en melkinrichting Stad en Lande te Groningen	19 maart 1907
Afschrift eener acte van Oprichting van de Coöperatieve Melkproductenfabriek de Ommelanden gevestigd in de gemeente Groningen	24 oktober 1923
Afschrift Procesverbaal van het verhandelen in de ledenvergadering der Coöperatieve vereniging "Coöperatieve Melkproductenfabriek" de Ommelanden gevestigd te Groningen	28 maart 1924
Jubileum uitgave Omela	20 februari 1974
Als de dag van gisteren Groningen	
Bericht van de Tweede Wereldoorlog	1975
Ontwikkeling en betekenis der landbouwindustrie in Groningen	G. Minderhoud

Hoofdstuk 4 tot en met 6

Notulen bestuur 'Melkstation'	1956 t/m 1994
Notulen algemene vergadering 'Melkstation'	1956 t/m 1994
Notulen bestuur 'De Ommelanden'	1956 t/m 1992
Notulen algemene vergadering 'De Ommelanden'	1956 t/m 1992

Hoofdstuk 7

Evaluatie Kwaliteitsproject Ommelanden	8 okt 1992 Y.T. Schuurmans
Kwaliteit en de beheersing hiervan 'Kwaliteitsbewustzijn': een must voor het invoeren van een kwaliteitssysteem	23 mei 1989 W. R. Postma
Ervaringen bij de invoering van kwaliteitszorg bij 'De Ommelanden' toegepast op Frico Domo Beilen	25-03-1992 G. K. de Rouw
J.Botjes, S. Dekker, E Helwerda, B Landman, A Schans, J. Stalman.	Groningen dec 1992

Hoofdstuk 9

ISO-voorschriften	1995
Melkpoeder uit Condensed Milk and Milkpowder	4e editie 1926 blz.433-435
Kwaliteitshandboek	1995
De boterbereiding aan de fabriek	tweede druk door B. van der Burg
Kaasbereiding en S. Hepkema H. Lolkema en J. Blaauw	

Hoofdstuk 10

Notulen bestuursvergadering PV	1957- 1959
OMELA	1957- 1985
Notulen bestuursvergadering PV	1979- 1995
Notulen algemene vergadering PV	1980- 1989
Notulen OR	1961 -1990

Hoofdstuk 11

Tekeningen archief 'De Ommelanden'	
Kwaliteitshandboek	1995

K. Drijfholt

Nawoord

Van 'De Ommelanden' is weleens gezegd dat het een vechtfabriek was. Hiermee werd dan bedoeld dat de fabriek tegen de verdrukking in groeide. Eerst was deze verdrukking de erfenis van 'Stad en Lande', later de oorlog en tegen het einde van zijn zelfstandig bestaan de staking van 1952. Eerst in de jaren van de 'CCF' en 'DOMO' schijnt de fabriek tot rustte komen. Maar ook in deze jaren weet 'De Ommelanden' regelmatig de pers te halen. Nu niet steeds in negatieve zin maar ook in positieve zin. Denk hierbij aan het bezoek van de Tweede Kamerleden aan de OR van 'De Ommelanden'. In het begin van de jaren tachtig komt de fabriek groots in het nieuws door de bouw van een totaal nieuwe produktieafdeling. Deze positieve ontwikkeling vindt misschien wel zijn hoogtepunt in het behalen van het ISO-9002 certificaat. 'De Ommelanden' is de eerste zuivelfabriek in Nederland die dit lukt.

Na het behalen van dit certificaat duiken al snel de eerste geruchten op over een mogelijke sluiting van de fabriek. Uiteindelijk worden deze geruchten waarheid. In 1995 valt het doek definitief, niet omdat het slecht gaat bij 'De Ommelanden' maar omdat het slecht gaat in Leeuwarden.

In de tijden van de oude 'Ommelanden' werd er gezegd dat:

'De Ommelanden' uit nood was geboren.

In 1995 kan er gesteld worden dat:

'De Ommelanden' uit nood moet sterven.

Tot slot wil ik allen bedanken die mij hebben geholpen met de totstandkoming van dit boek. Vooral mijn vrouw die mij steeds heeft geholpen en het nodige geduld heeft moeten opbrengen. Verschillende medewerkers van 'De Ommelanden' hebben mij van materiaal voorzien en hebben mij geholpen met het corrigeren van hetgeen ik heb geschreven. Zonder iemand tekort te willen doen denk ik hierbij met name aan de heer Wijngaard. Ik hoop dat een ieder, met dit boek, een leuke herinnering aan 'De Ommelanden' heeft.

K. Drijfholt

Colofon

Auteur: K. Drijfholt
Druk: Drukkerij Havé B.V.
Opmaak: S. Scholte
Jaar: September 1995

Dit boek werd mede mogelijk gemaakt door:

- Coöperatieve Zuivelvereniging Melkstation voor De Ommelanden.
- FRIESLAND Dairy Foods.
- Personeelsvereniging "De Ommelanden".

Bijlage I

Juridische fusie "De Ommelanden" en FRIESLAND Frico Domo

Bron: Uitweiden september 1992

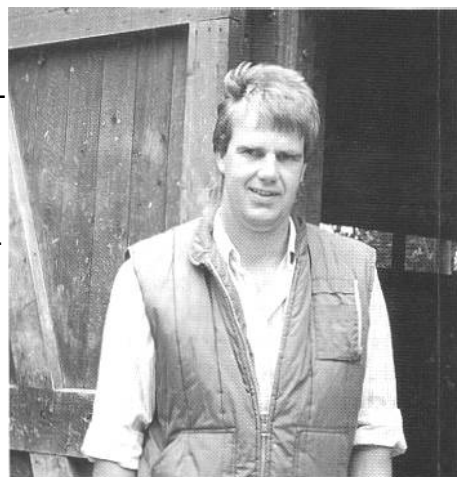
Actueel

Het voorstel, om te komen tot een juridische fusie tussen het productiebedrijf "De Ommelanden" en FRIESLAND Frico Domo, is door de wederzijdse besturen goedgekeurd en ter inzage gelegd bij de Kamer van Koophandel. Er zijn geen bezwaren ingediend, zodat binnenkort de fusie officieel een feit zal zijn.

"Door *de* veehouders wordt de fusie beleefd als een enorme verandering die op stapel staat", vertelt de voorzitter van de Coöperatieve Zuivelvereniging 'het Melkstation voor de Ommelanden', de heer T.D. Dijkstra.

Hun fabriek gaat nu fuseren. Maar in wezen verandert er in het dagelijks doen en laten van de veehouders niet veel. De vereniging waar zij lid van zijn, blijft bestaan en "De Ommelanden" was in feite allang niet zelfstandig meer."

Het nieuwe bestuurslid, Freerk Nieuwenhuis, thuis op de boerderij.

Geschiedenis

De Commissie 'Stad en Lande-Ommelanden' was het instituut dat in 1924 uit de failliete boedel van de Coöperatieve Stoomzuivelfabriek en Melkinrichting "Stad en Lande", opgericht in 1906, een nieuw en springlevend bedrijf wist te realiseren.

Toen in 1953 een staking bij "De Ommelanden" uitbrak, die maar liefst negen maanden duurde, kwam het bedrijf de gevolgen van deze staking zelfstandig niet meer te boven. Dat was het sein om in 1956 samen te gaan werken met de CCF en DOMO.

In 1957 werd de Coöperatieve Zuivelvereniging "het Melkstation voor de Ommelanden" opgericht.

Dijkstra: "DOMO kende de rechtstreekse levering van boerenmelk, de CCF kende dat niet. Uitgangspunt was, dat er een duidelijke binding moest zijn met de leveranciers."

Elfde regio

Begin tachtiger jaren ging DOMO op in de Coöperatieve Melkproduktenbedrijven "Noord-Nederland" en eind 1990 ontstond FRIESLAND Frico Domo, goed voor een aandeel van 96,5 procent in "De Ommelanden". De rest, 3,5 procent, bleef in handen van het Melkstation. Straks valt het productiebedrijf "De Ommelanden" voor 100 procent onder FRIESLAND Frico Domo. Organisatorisch wordt het Melkstation de elfde regio van de leden/veehouders van FRIESLAND Frico Domo.

In een buitenwijk van de stad Groningen staat de zuivelfabriek "De Ommelanden".

Het gaat bij "De Ommelanden" voornamelijk om één produkt: gecondenseerde melk (koffiemelk) in blik. Daarnaast wordt sinds enkele jaren ook gesteriliseerde melk en chocolademelk in busjes verpakt. De produkten worden vanuit de fabriek rechtstreeks naar een zeehaven getransporteerd en vervolgens verscheept naar tal van landen in de hele wereld.

"De Ommelanden" krijgt de benodigde melk van ruim 200 veehouders uit de omgeving van de stad Groningen. Gemiddeld leveren de veehouders jaarlijks circa 300.000 kg melk. Daarnaast zijn er nog zo'n 50 `losse' leveranciers.

De totale aanvoer bedroeg in 1991 bijna 80 miljoen kg melk.

Directeur van het productiebedrijf "De Ommelanden" is de heer W. Kranenburg.

Wisselwerking

Het vijf leden tellende bestuur van de nieuwe regio 11 vaardigt de heer Freerk Nieuwenhuis uit Den Ham af naar het bestuur van FRIESLAND Frico Domo. Nieuwenhuis ziet het als zijn taak de wisselwerking tussen de leden van het Melkstation en het FRIESLAND Frico Domo-bestuur zo optimaal mogelijk te laten verlopen. Hij bracht al aan verschillende productielocaties een werkbezoek en had een inwerkgesprek met de bestuursvoorzitter. "Ik moet nog een stuk informatieachterstand inlopen. Dat is belangrijk, want in de nabije toekomst moeten ingrijpende beslissingen worden genomen. Het kan best eens aan je knagen om de juiste koers te vinden en vast te houden", aldus het nieuwe bestuurslid.

Bijlage II

Bron: Uitweiden 4 november 1995

“De Ommelanden: altijd iets apart geweest.

Bij "De Ommelanden" in Groningen draaiden de machines op 29 september 1995 op volle toeren. Aan het eind van de middag werd het echter akelig stil. Op dat moment kwam er een einde aan de zuivelfabriek met het bewogen verleden.

Maar zo'n fabriek is slechts een hoop stenen en staal. Het zijn de mensen die deze dode materie tot leven wekken. Voor die mensen is de Sociale Begeleidingsregeling van toepassing. Daarmee is de pijn niet helemaal weg, maar zit er wel een laag zalf op de wond.

Bedrijfsdirecteur Wout Kranenburg nog één maal voor de poort van 'De Ommelanden' in Groningen.

Evap (ingedikte melk) en Gesuikerde Condens (ingedikte melk met suiker) zijn nog steeds hoofdproducten van de business unit Produktie Langhoudbaar, waar "De Ommelanden" een onderdeel van was. Bij de produktielocatie in Groningen produceerde men alleen Evap in blikken van 410 gram. Juist de markt voor Evap staat momenteel flink onder druk. Het is een moeilijk te voorspellen markt, maar vermoedelijk zal de behoefte aan de 410 grams verpakking de komende jaren verder terug lopen. Nu al staan er regelmatig lijnen stil.

"Dat gebeurde met name in Leeuwarden", vertelt de laatste bedrijfsdirecteur van "De Ommelanden" Wout Kranenburg. "In Groningen hadden wij altijd voldoende loading (volume). Daarom voelen sommige medewerkers zich bedrogen, maar dat is niet terecht. "De Ommelanden" werd bewust 'vol' gehouden. In principe gingen alle orders voor 410 grams verpakking naar Groningen, wat overbleef werd in Leeuwarden gedraaid.

Dat was puur een bedrijfseconomische keuze. Door concentratie in Leeuwarden is er minder overcapaciteit. De overplaatsing is dan ook de manier om de kostprijs op peil te houden of zelfs te verlagen, naast een agressieve marktbenadering om kansen op extra produktie zo goed mogelijk te benutten. Inpassing van de 410 grams produktie in Leeuwarden scoort op drie punten: verlaging van overhead kosten, vaste kosten en loonkosten."

Boekje

Op de laatste produktiedag kregen alle medewerkers van "De Ommelanden" een boekje over de geschiedenis van de fabriek, samengesteld door kwaliteitsanalist Kor Drijfholt. Hij dook daarvoor diep in de archieven van het zuivelbedrijf. Het begon allemaal erg onschuldig, zo blijkt uit een gesprek met hem. "In

eerste instantie was ik op zoek naar bouwtekeningen, want ik wilde onze zuivelfabriek graag op schaal nabouwen om als maquette naast de baan van mijn modeltrein te zetten. Meer uit gekte riepen mijn collega's wel eens: 'He Kor, ga je een boek schrijven?' Zo kwam ik op het idee. Dan is het verder een kwestie van doen of niet doen. Ik heb voor het eerste gekozen."

De geschiedenis leert, dat men bij "De Ommelanden" altijd veel leven in de brouwerij heeft gehad. Het meest bekend is de fabriek van de langste staking in de zuivel, die bijna acht maanden duurde (van 21 augustus 1952 tot 13 april 1953). Drijfholt vat de geschiedenis van de Groningse zuivelfabriek in het nawoord van zijn boekje als volgt kernachtig samen: "Van "De Ommelanden" is wel eens gezegd dat het een vechtfabriek was. Hiermee werd dan bedoeld dat de fabriek tegen de verdrukking in groeide. Eerst was deze verdrukking de erfenis van "Stad en Lande" (de fabriek heette eerst "Stad en Lande", maar ging in 1924 failliet en werd toen omgedoopt in "De Ommelanden"-red.), later de oorlog en tegen het einde van het zelfstandig bestaan de staking van 1952. Pas in de jaren van de 'CCF' en DOMO' schijnt de fabriek tot rust te komen. Maar ook in deze jaren weet "De Ommelanden" regelmatig de pers te halen. Nu niet steeds in negatieve zin, maar ook in positieve zin. ... Deze positieve ontwikkeling vindt misschien wel zijn hoogtepunt in het behalen van het ISO 9002 certificaat. "De Ommelanden" is de eerste zuivelfabriek in Nederland die dit is gelukt. ...In 1995 valt het doek definitief.

Niet omdat het slecht gaat bij "De Ommelanden", maar omdat het slecht gaat in Leeuwarden

In de tijden van de oude "Ommelanden" werd er gezegd dat: "De Ommelanden" uit nood was geboren. In 1995 kan er gesteld worden dat: "De Ommelanden" uit nood moet sterven."

Sociale gevolgen

De uitvoering van het plan om de productie van Evap van Groningen naar Leeuwarden over te brengen, is technisch goed te realiseren, economisch haalbaar en wordt sociaal verantwoord geacht.

"Er valt ook weinig tegen de sluiting in te brengen", vindt Kranenburg. "De economische motieven kloppen. Maar dat neemt niet weg dat de medewerkers gevoelsmatig iets wordt afgenomen, ook al staan hun prestaties helemaal niet ter discussie. Het gaat hier puur om het kostenverlagend effect van de produktieconcentratie."

Passend in het beleid van Produktie Langhoudbaar zullen de extra formatieplaatsen die ontstaan in Leeuwarden worden ingevuld door medewerkers van "De Ommelanden". Voor de opvang van de sociale gevolgen is de Sociale Begeleidingsregeling van toepassing. Er werkten de laatste maanden nog maar 71 mensen in Groningen, 54 van hen gaan mee naar Leeuwarden, vier gaan in de seniorenregeling en 13 worden voorrangskandidaat. Deze laatsten komen in een permanente pool.

Sommigen zien de overplaatsing als een uitdaging, maar lang niet iedereen vindt verandering leuk. Kranenburg: "Wat er met "De Ommelanden" gebeurt, is niet zielig, wel vervelend. Mensen die de verandering als een bedreiging zien, moeten bereid zijn 'het nieuwe' een eerlijke kans te geven. Dan zullen ze in de meeste gevallen ontdekken dat hun angst onterecht was."

Trefwoordenregister

Akkerman - Secretaris.....	24, 31
ANAB.....	23pp., 85, 102
Arbitrage staking 1953.....	4, 25p.
Bedum.....	61, 100
Bestuur.....	8, 11, 13, 15pp., 19pp., 24pp., 29p., 33, 37p., 43p., 48, 50, 52, 54p., 57, 60, 62, 68, 70, 75pp., 79, 83, 86, 102, 107p.
Boer F. de - directeur.....	9, 13, 16, 18, 21pp., 26, 29p., 33, 62p., 75, 100
Boer J. de.....	48
Boer J. de. - oprichter.....	100
Boer L. de - directeur.....	86p., 100
Boer P. de - oprichter.....	100
Boer R.F. de - Voorz. Gron. Zuivelbond.....	8
Boerderijtanks.....	49
Bosscher.....	27
Branderhorst W.J.....	30
Brittil.....	21, 28, 62, 70
Burema M.....	45, 52, 83, 86
Bus E. - voorzitter.....	24, 26, 31, 100
CAO.....	22, 26
CCF.....	29pp., 34p., 37, 40, 43pp., 47p., 52p., 80, 86, 102, 105, 107, 110
Christelijke Bond.....	22, 24
CNV.....	26
Commissarissen.....	8, 17, 19p., 68, 76
Coöperatieve Condensfabriek 'Friesland' = CCF.....	29
Damsma K.....	45
De Eendracht.....	14
De Nijverheid.....	14
DOMO.....	24, 30, 32, 37, 43, 47, 52, 57, 70, 105, 107, 110
DOMO-Bedum.....	40, 48, 52, 57, 62, 70, 102
DOMO-Beilen.....	48, 103
Drents-Groninger Zuivelbond.....	48
Drijfholt K.....	3, 5, 105, 109p.
E.E.G.....	50p.
Eelderwolde.....	29
Eext.....	57, 61, 102
Eexterveen.....	29
Engeland.....	11, 17p., 76
F.N.Z.....	22
Faber F. - buurman.....	11
FFD.....	5, 45, 54p., 64, 83, 102, 107p.
Foxhol.....	11
Friesche Zuivelbond.....	8p.
FRIESLAND Frico Domo = FFD.....	45
Gasselternijveenschemond.....	57

Gerkesklooster.....	61p.
Glimmen.....	15
Grijpskerk.....	19, 61p.
Groninger Zuivelbond.....	8, 61
Hemmen R.H. van - voorzitter.....	100
Het Melkstation.....	4, 47, 50, 52, 55, 107p.
Hoogezand.....	29
Hoogwegt - Kievit.....	53
Hornstra.....	16
Huisman J. - Zuivelconsulent.....	8
Iest W. vd.....	47, 86
Jongerenraad.....	4, 52
Kievit.....	53
koemelkers.....	8
Koemelkers.....	9
Kooistra U.....	8
Koopmans D.....	47, 83, 86
Kranenburg W. - directeur.....	3, 45, 65, 100, 108pp.
Kranendonk - CCF.....	53
Laude.....	57, 102
Lauwers BV.....	53
Leeuwarden.....	32, 37, 45pp., 80, 87, 105, 109p.
Lijempf.....	9, 15, 21, 28p., 53, 62, 70
Meer H. vd.....	30
Melkbewaartank.....	50
Melkrijders staking - 1 en 2 mei 1943.....	14
Melkstation.....	30, 45, 47p., 50, 53p., 86, 102p.
Militaire Gezag.....	16
Muntinga J.....	45
Noord-Nederland.....	53
Noordlaren.....	14
NSB.....	16
Nuiten W.A.M. - directeur.....	87, 100
NVV.....	26, 102
Nw. Weerdinge.....	29, 35
Ondernemingraad = OR.....	26
Onnen.....	29
OR.....	83pp., 102, 104p.
Pasman.....	18p.
Pekela.....	29, 61
Pensioenen.....	4, 17, 22, 24
R.K. Bond.....	22
Radioactiviteit.....	4, 53
Redeker J. - voorzitter.....	13, 100
Regio 11 = Het Melkstation.....	54
Rijdende Melkontvangst = RMO.....	48
Rijkszuivelconsulent.....	8

Rispens T.....	45
RMO.....	4, 42, 49p., 71, 102
Rodenhuis K.....	45
Scholtenshuis.....	14, 102
Schoonoord.....	29, 35
Schotanus J. - chef kookafdeling.....	30
Schotanus J. - directeur.....	47p., 57, 100
Schotanus J. - Voorzitter OR.....	62, 84p.
Slochteren.....	57, 60pp., 102
Sloten.....	53
Smid W.J.....	30
Socialistische Bond.....	22
Stad en Lande.....	4, 8p., 25, 100, 103, 105, 107, 110
Staking 1952 / '53.....	3p., 14, 17, 22pp., 29, 31, 34, 75, 102, 105, 107, 110
Statutenwijziging.....	19
Steneker.....	16, 27, 102
The Steneker Milk & Food Products Association.....	27, 102
Thomassen en Drijver.....	11
Topcoöperatie.....	45
Tschernobyl.....	53
Vader.....	48
Vakbond.....	22, 24
Veendam.....	29
Veldman A. - voorzitter.....	100
Veldman F. - voorzitter.....	100
Vereniging voor Melkhygiëne.....	22
Volkers.....	48
Voolstra.....	29
Vos.....	22, 27
Vos H.J.	85
Vries A. de.....	77
Vries de.....	27
Vries J.W. de - oprichter.....	100
Wehrmacht.....	14
Westerbroek.....	11
Wieringa J.T. - directeur.....	100
Winschoten.....	57, 60pp., 102
Winsum.....	28, 62
WO II.....	4, 14
Woude B. vd.....	30, 36, 62p., 100, 103
Ybema A.....	53, 60
Zevenhuizen.....	29
Zuid Oost Hoek.....	53

